

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbraní 1. stupně a Pamětní
medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání
českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

3

Vojenská doktrína a vojenská věda

Souběžně se vzrůstajícími požadavky na ozbrojené síly členských států Varšavské smlouvy, které souvisejí s její vojenskou doktrínou, stoupá i význam socialistické vojenské vědy.

Pro vědeckou frontu v ČSLA to znamená řešit nové úkoly, které vycházejí z existence vzájemného dialektického vztahu vojenské doktríny a vojenské vědy, z jejich těsné součinnosti. Vojenská věda nejenom zajišťuje pro vojenskou doktrínu výsledky svých výzkumů, ale působí i opačně. Proto také rozvoj vojenské vědy probíhá s ohledem na požadavky vojenské doktríny.

Z toho plyne i oprávněný požadavek na současné zaměření úsilí tvůrčích pracovníků ČSLA jednak na tvorbu teoretických východisek k formulaci vojenské doktríny, jednak na teoretická řešení řady závažných vědeckých problémů, které vycházejí z doktrínálních požadavků.

Článek se zabývá formulací názorů na zaměření tvůrčího úsilí vědeckých kádrů ČSLA k naplnění požadavku, vyplývajícího ze vzájemného vztahu vojenská věda — vojenská doktrína, jako základního předpokladu k tvorbě vojenské doktríny.

K vytvoření společného základu pro jednotné chápání obou kategorií, vojenská věda a vojenská doktrína, je nejprve stručně objasním.

Vojenská věda je společenská věda, která se zabývá zkoumáním objektivně platných zákonů a zákonitostí přípravy a vedení ozbrojeného zápasu v nerozlučném spojení s obecnými zákony války a faktory společenského, politického a ekonomického charakteru. Na jejich podstatě zpracovává základy a formy dosažení politických cílů ozbrojenou cestou s přihlédnutím k vojenským, geografickým, ekonomickým a politickým podmínkám možného prostoru vedení válečné činnosti.

Součástí vojenské vědy jsou obecné základy vojenské vědy, teorie vojenského umění, teorie velení vojskům, teorie výstavby ozbrojených sil, teorie vojenského výcviku a výchovy, teorie válečné ekonomiky a týlových služeb, teorie civilní obrany. Závěrů vojenské vědy se využívá při rozpracování vojenské doktríny.

Vojenská doktrína je státem nebo společenstvím států přijatý systém principů a vědecky zdůvodněných názorů na cíle, charakter a způsoby vedení možné války a na všestrannou přípravu státu a jeho ozbrojených sil k ní. Je určována charakterem společenského zřízení, cíli a úkoly zahraniční a vnitřní politiky, ekonomickými, politickými, vojenskými, morálními a kulturními možnostmi státu, má na ni vliv i zeměpisná poloha státu a národní zvláštnosti.

Základy vojenské doktríny socialistických států vycházejí z marxisticko-leninského učení o válce a armádě, z principů socialistické vědy a principů obrany socialistického společenského zřízení. Obranný charakter se projevuje ve všech opatřeních zahraniční i vnitřní politiky a v celé vojenské výstavbě.

Základním východiskem vojenské výstavby členských států Varšavské smlouvy je závazek nepoužít jaderné zbraně jako první, ani jako první zahájit jakoukoli bojovou činnost. Tento požadavek je realizován v praxi přípravy štábů a vojsk, v organizaci přísných opatření proti použití jaderných zbraní, ve zvyšování bojové pohotovosti vojsk k odrazení agrese, v jejich technickém vybavení, ve zdokonalování velení a spojení a ve zvyšování morálního politického stavu příslušníků ozbrojených sil.

Při tvorbě vojenské doktríny je nutné jako základní předpoklad zabezpečit skutečně vědecký přístup k rozpracování jejich částí a jednotlivých aspektů. Také vzájemné spojení s vojenskou vědou je jejím nejdůležitějším rysem, hlavní předností.

Na základě důkladného a všestranného poznání zákonitostí procesu světového společensko-politického vývoje, budoucí války, objektivních zákonů ozbrojeného zápasu a jeho zvláštností v oblasti obrany vymožeností socialistického společenství, poskytne vojenská věda vědecká doporučení k odvrácení války a k přípravě naší země a ČSLA, v rámci společenství bratrských socialistických států a Spojených ozbrojených sil, k odrazení imperialistické agrese.

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy bude obsahovat dvě základní části:

- **sociálně politickou stránku**, která bude zahrnovat otázky metodologických, ekonomických, sociálních a právních základů dosažených cílů možné války,
- **vojenskotechnickou stránku**, zahrnující teze, které budou stanovovat strategickou podobu budoucí války; bude formulovat otázky bezprostřední vojenské výstavby, určovat prostředky, formy a způsoby vedení ozbrojeného zápasu, směry výstavby armády, její přípravu, stejně jako celé země, na válku.

Sociální politická a vojenskotechnická stránka vojenské doktríny budou úzce dialekticky spojeny. Při rozpracování obou stránek vojenské doktríny musí být jejich obsah velice přísně koordinován, aby byl zabezpečen jejich vzájemný soulad, vedoucí k ucelenosti a realitnosti vojenské doktríny. Je nutné mít na paměti, že obě stránky na sebe neustále vzájemně působí a že vedoucí úlohu sehrává stránka politická.

Sociálně politický obsah vojenské doktríny je nutné zkoumat ve dvou rovinách. Do první poloviny patří ty politické otázky vnitřního vývoje, které svým charakterem a zaměřením vcházejí do obsahu vojenskodoktrinní koncepce. Ve druhé rovině pak jsou to ty politické teze, závěry a principy, které z vnější sféry společenství jako obecně platné, ovlivňují obsahovou zaměřenost politické části vojenské doktríny.

Vojenská doktrína bude představovat vojenskopolitický program a jako taková bude nástrojem a prostředkem realizace záměrů a cílů politiky v oblasti obrany a bezpečnosti státu. Zároveň bude vojenská doktrína produktem vědy a vojenskodoktrinního myšlení, která bude přijata v podobě ucelené koncepce a programu vojenské výstavby. Bude velmi konkrétně vyjádřen vztah vědy a politiky, v krajně politicky angažované oblasti společenské činnosti.

Vojenská doktrína bude svým způsobem základní a určující koncepcí v oblasti obrany státu a tím, že bude mimo jiné přísně vycházet ze závěrů vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy, bude v teoretickopolitickém smyslu jednotným vojenskově-deckým světovým názorem.

Je třeba zdůraznit, že při zpracovávání potřebných teoretických východisek pro vojenskou doktrínu je nutné zobecnit celou životní praxi země, celý složitý a dlouhodobý dějinný proces, vznik a vývoj státních idejí v oblasti obrany. Také samozřejmě politická stránka vojenské doktríny má svou historii, kterou nelze oddělit od kontinuity vývoje historie Československa jako samostatného, vyspělého socialistického státu.

Při koncipování a posuzování politického obsahu vojenské doktríny je nezbytné zvýraznit potřebu respektování jak historického, tak však zejména vyhraněné třídního přístupu k zabezpečení co nejefektivnější obrany ČSSR. Především v této části vojenské doktríny bude vytvořen prostor pro konkrétní filozofickou a světónázorovou orientaci ČSSR v otázkách mezinárodních vztahů a jejich vojenských stránek, k otázkám vojenství, války, armády a obrany socialistického státu i internacionálního společenství.

Vojenská doktrína ČSSR bude pochopitelně vycházet také ze základní politické koncepce socialistického státu, vyjadřující organickou jednotu procesu budování a obrany socialistické společnosti. Princip společné a nedílné odpovědnosti socialistického státu a KSČ, jako vedoucí síly socialistické společnosti, za vojenskou obranu země, je nutné chápat jako nejzávažnější princip vojenské doktríny.

Naše spojenectví se Sovětským svazem a ostatními bratrskými socialistickými zeměmi, realizované v politickém, ekonomickém a vojenském svazku, je základní zásadou, která ovlivňuje a určuje veškerý rozvoj ČSSR. Proto v oblasti vojenského spojenectví bude vojenská doktrína koncentrovat ony klíčové politické, ideologické i vojenskopolitické teze, principy a závěry, které naše vojenské spojenectví s členskými státy Varšavské smlouvy upevňují a posilují.

Vyjádření aktivní spoluúčasti ČSSR na internacionální obraně socialistického společenství členských států Varšavské smlouvy je základní obsahovou tezí a principem vojenské doktríny. Ideově teoretickým a metodologickým základem těchto tezí je marxisticko-leninské učení o válce a armádě, rozšířené o nové teze a závěry XVII. sjezdu KSČ, ale i XXVII. sjezdu KSSS. V nich je hluboce zdůvodněna objektivní potřeba kolektivní obrany socialistických vymožeností proti úkladům imperialismu a hlavní směry vojenskopolitické spolupráce.

Sociálně politická stránka vojenské doktríny musí plně a jasně vyjadřovat obranný charakter úsilí ČSSR, která bezvýhradně odmítá válku jako prostředek řešení mezinárodních a ideologických rozporů a rozhodně vystupuje proti válce jak za použití jaderných, tak konvenčních zbraní. Tedy jednou z nejdůležitějších tezí bude orientace na odvrácení a nepřipuštění jakékoli války.

Vojenskotechnický obsah vojenské doktríny klade požadavky na zkoumání postupu výstavby a přípravy ČSLA v míru a způsoby jejího rozvíjení a použití v případě vojenského napadení ČSSR nebo jiného členského státu Varšavské smlouvy. Musí odpovídat ustanovením sociálně politické stránky vojenské doktríny a bude zabezpečována válečně ekonomickým potenciálem ČSSR s ohledem na potenciál členských států Varšavské smlouvy.

Při zpracovávání teoretických východisek pro formulování základních tezí vojenskotechnické stránky vojenské doktríny je nutné mít na paměti udržování ČSLA na úrovni dostatečné pro plnění úkolů v rámci Spojených ozbrojených sil, pro obranu své země a pro odvetnou činnost v případě odvrácení agrese.

Velice závažným faktem je zkoumání pravděpodobného charakteru příští možné války, zejména strategického obsahu. Ze všech rozborů a stanovených charakteristik je jasné, že v budoucím možné válce by byly použity s největší pravděpodobností všechny dostupné prostředky ničení, včetně zbraní hromadného ničení. Válka by byla vedena silnými uskupeními vojsk (všech druhů ozbrojených sil). Je nutné počítat s tím, že i zprvu válka vedená s omezeným rozsahem může přejít ve válku globální. V současné době však je nutné vzít v úvahu, že k přerůstání v jadernou válku nemusí dojít a válka od svého počátku až po ukončení může mít charakter války za použití pouze konvenčních zbraní.

Velice závažným aspektem vojenské doktríny je požadavek včasné přípravy ČSLA k obraně a ochraně naší země a k plnění bojových úkolů v rámci Spojených ozbrojených sil. K tomu je nutné vědecky rozebrat problematiku strategického a operačního plánování, vytváření potřebných vojenských uskupení k odvrácení možné agrese a předpokladů k rozhodné porážce nepřítelů.

Neméně závažnou je problematika spojená s udržováním ČSLA ve vysoké bojové a mobilizační pohotovosti a k jejímu neustálému zvyšování.

Specifickými budou vědecká zkoumání otázek, které se týkají výstavby ČSLA, včetně otázek:

- bojového složení,
- organizačních struktur,
- technického vybavení,
- vztahů mezi druhy ozbrojených sil a služeb,
- doplňování kádru,
- výcviku a výchovy,
- přípravy velitelských kádru,
- orgánů velení,
- vytváření záloh a zásob apod.

Při řešení těchto otázek je nutné vyjasnit závažné aspekty, spojené s ekonomickou a mobilizační přípravou ČSSR, převodem národního hospodářství z mírového stavu na válečný, organizací a opatřeními civilní obrany apod.

Při formulování teoretických východisek pro tvorbu vojenské doktríny je nutné vzít v úvahu a rozebrat problematiku spojenou s geopolitickým postavením ČSSR v Evropě,

neboť přímo za našimi hranicemi stojí nejsilnější uskupení armád NATO. Geopolitický význam a podmínky našeho teritoria kladou především z ekonomického hlediska na obranu naší země velice závažné požadavky. Při kvalitě soudobých prostředků ničení, nejen jaderných, ale i konvenčních, je celé území ČSSR v dosahu účinnosti nepřátelských prostředků operačního použití. Z toho plynou specifické požadavky na obranu a ochranu teritoria našeho státu, které je žádoucí ve vojenské doktríně zakotvit.

Branný systém ČSSR je nutné podrobit zkoumání ze dvou hledisek. Jednak z hlediska výstavby a přípravy ČSLA, respektive vojsk vyčleněných do Spojených ozbrojených sil, jednak z hlediska problémů ochrany a obrany teritoria.

Program vojsk, vyčleněných do Spojených ozbrojených sil, se bude řídit zásadami vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy. Poněkud odlišněji je nutné přistupovat ke zkoumání podmínek k obraně a ochraně teritoria, i když je třeba vycházet z hlavních doktrinních zásad společenství. Avšak míra a nezbytnost státních specifíků i prostor pro ně v rámci vojenské doktríny bude větší.

Je na místě vyslovit názor, že hlavním obsahem vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy jsou zásady na úrovni celého společenství, internacionálních a všem společných zájmů a úkolů. Vojenská doktrína z těchto zásad bude důsledně vycházet a plně je respektovat, ale přitom v jejím obsahu budou zahrnuty i zásady pro tvůrčí aplikaci zásad společenství a pro jejich realizaci v daných konkrétních podmínkách a možnostech ČSSR, které budou respektovat státní specifiky sociálně politické, ekonomické, technické, historické a další.

Vzhledem k obrannému charakteru vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy by s největší pravděpodobností na směr a v prostoru bojové činnosti ČSLA probíhaly zejména počáteční boje na našem území. V jejich průběhu a hlavně při vytváření podmínek pro ně bude významnou úlohu sehrávat poměr sil. Přitom je nutné jak v taktickém, tak i operačním měřítku, zkoumat protistojícího nepřítele, jeho základní prvky: vedle morálně politického stavu, vycvičenosti a bojové pohotovosti, především jeho palebnou a údernou sílu. Útvary a svazky prvního sledu ČSLA ponesou v každé variantě ozbrojeného zápasu, zejména v obranném boji, hlavní tíhu. Z hlediska zvolené varianty obranného boje a z důvodů pravděpodobnosti vedení ozbrojeného zápasu konvenčními prostředky, narůstá význam poměru sil v měřítku místního použití (na západní hranici ČSSR). Naším zájmem musí být nejen to, aby v případném ozbrojeném zápase zvítězilo uskupení Varšavské smlouvy, ale i to, aby naše nezbytné oběti byly pokud možno nejmenší.

Je na místě uvést, že svobodná existence ČSSR není žádný dar dějin, ale historickým výsledkem tvrdých bojů a značných obětí celých generací, aktivního odhodlání našich národů svou svobodnou existenci ubránit, je-li třeba i se zbraní v ruce a přinášet jí oběti. Proto i v soudobých podmínkách přežití našeho státu a v něm žijících národů a národností je požadavkem objektivním, oprávněným. V případném ozbrojeném zápase je třeba toto chápat jako aktivitu o zachování akceschopnosti funkce státu a celého branného systému ve válečných podmínkách. Z tohoto důvodu je vytváření příznivých podmínek a předpokladů pro výhodný poměr sil jedním ze závažných aspektů k úvahám o variantě ozbrojeného zápasu za použití konvenčních zbraní. Naši orientaci bude nutné zaměřit na takové konvenční prostředky, které jsou nezbytným předpokladem k zabezpečení výhodného poměru sil na směru, kde by v případě vedení ozbrojeného zápasu působila ČSLA.

Shrnu-li dosud uvedené názory, tak je možné vyvodit, že vojenskovedecká fronta ČSLA může při zpracovávání teoretických východisek pro tvorbu vojenské doktríny svou činnost zaměřit z těchto tří hledisek.

— **První hledisko** je dáno zájmy vnější bezpečnosti členských států Varšavské smlouvy, neboť bezpečnost společenství je rozhodující zárukou i bezpečnosti ČSSR. Proto vojenská doktrína by měla z tohoto hlediska obsahovat společné závěry vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy:

- názory na charakter příští možné války,
- způsoby vedení války Spojenými ozbrojenými silami,
- způsoby a právně ustanovená metodika zahájení války, za jakých okolností a kdo rozhodne o použití Spojených ozbrojených sil,
- válečná struktura, systém a pravomoci řízení činnosti Spojených ozbrojených sil,
- způsoby výstavby a vývoje Spojených ozbrojených sil,
- stanovení kvantitativního a kvalitativního podílu ČSSR na společné obraně společenství,

— vypracování společných strategických (operačních) plánů pro vedení ozbrojeného zápasu na středoevropském válčišti.

— **Druhé hledisko** by mělo umožnit vzít v úvahu vlastní specifické doktrinní závěry, vycházet jednak ze společných zásad společenství, jednak z vlastních zvláštností našich národů, z územní zvláštnosti a ze specifických zájmů našich národů a států:

— vymezení úlohy a místa ČSSR a jejich ozbrojených sil ve společné obraně společenství,

— konkrétní podíl ČSSR na společné obraně,

— vymezení zdrojů a způsobů konkrétního zabezpečení obrany ČSSR.

— **Třetí hledisko** by mělo umožnit řešit zásady přípravy ČSSR na válku ve všech oblastech hlavních součástí válečného potenciálu:

— obyvatelstva, jeho morálně politického potenciálu, branné a odborné přípravy, politického a politickosprávního řízení státu, školství, kultury,

— ekonomického potenciálu [v národním hospodářství: výroby, dopravy, spojů, služeb],

— vědeckotechnického potenciálu [zapojení výzkumné a vývojové základny ČSSR do výzkumu a vývoje všestranných příprav státu na válku],

— vojenského potenciálu (výstavby ČSLA a výcviku jejich příslušníků).

Od vojenské doktríny lze právem očekávat, že bude mít velký sociálně politický a vojenský význam, neboť plnění jejích požadavků bude zajišťovat příznivé podmínky pro další budování socialismu. Je nutné dosáhnout toho, aby v ní byla propojena teoretická analýza s aplikovaným řešením konkrétních vojenských otázek. Je předpoklad, že bude poskytovat orientaci vojenské praxi, aktivně působit na ekonomickou, sociální, ideologickou a vlastní vojenskou sféru života naší společnosti v zájmu obrany socialismu, což bude umožňovat přijímat optimální řešení v oblasti vojenské výstavby.

Článek si nečiní nárok na vyčerpávající rozbor problematiky, který vyplývá ze vzájemného vztahu vojenská věda — vojenská doktrína. Nečiní si ani nárok na vydání metodických pokynů tvůrčím pracovníkům, kteří se budou problematikou vojenské doktríny zabývat.

Poukázal pouze na některé problémy, a to s cílem ukázat, že z hlediska vojenské vědy je tvorba poznatků a podkladů pro vojenskou doktrínu problémem velmi složitým a vyžadujícím pečlivé interdisciplinární zkoumání všech konkrétních podmínek, možností a zájmů ČSSR při tvůrčí aplikaci obecně platných zásad vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy a jejich doplnění vlastními specifikami.

Narůstající úloha subjektivního faktoru v procesu realizace strategické linie XVII. sjezdu KSČ v ČSLA

Doba, která uplynula od XVII. sjezdu Komunistické strany Československa a celojednotlivého stranického aktivu, byla spojena s usilovnou prací převážně části příslušníků ČSLA a občanských pracovníků vojenské správy k naplnění požadavku sjezdu, aby Československá lidová armáda byla všestranně politicky a odborně připravená a materiálně zabezpečená k zajištění spolehlivé obrany socialistické výstavby a mírového života našeho lidu.

Velení ČSLA vydáním řady rozkazů a nařízení vytvořilo základní předpoklady pro realizaci strategické linie urychlení. Hlavní politická správa, politické orgány ČSLA a stranické organizace rozvinuly ideologickou a organizační práci k pochopení podstaty nového myšlení v podmínkách vojenského organismu, k prohloubení socialistického charakteru naší armády, ke zvýšení úrovně bojové a mobilizační pohotovosti, kázně a organizovanosti. Usilují o nejtěsnější sepeřtí teorie s praxí ve všech oblastech činnosti armády.

Úspěchy i neúspěchy, se kterými se setkáváme při plnění strategické linie XVII. sjezdu KSČ v armádě, jsou do značné míry závislé na tom, jak hluboce byly pochopeny a v praxi využity podněty XVII. sjezdu KSČ, XXVII. sjezdu KSSS, celojednotlivého stranického aktivu i dalších významných

vojenskopolitických dokumentů o nutnosti aktivizace lidského činitele v armádě.

Bez aktivní účasti člověka, jako uvědomělého uskutečňovatele těchto revolučních přeměn, by zůstaly vytyčené úkoly nesplněnými ideály a tužbami. Myšlenky V. I. Lenina o tom, že „... čím hlubší je převrat, který chceme provést, tím více je třeba vzbudit o něj zájem a uvědoměly poměr k němu, přesvědčit o jeho nutnosti další a další milióny a desetimilióny...“ (Lenin, V. I.: VII. všeruský sjezd Sovětů. Spisy, sv. 31, Praha 1955, s. 499) jsou platné a velmi aktuální i pro realizaci hlavních úkolů celojednotlivého stranického aktivu. Vyjadřuje to ostatně i jeho požadavek zvýšit kvalitu naplňování výchovného poslání armády, jejímž cílem je, aby vojenská služba ještě více přispívala k politickému, odbornému a charakterovému vyzrání mladých lidí, k jejich formování jako obětavých budovatelů a přesvědčených obránců socialismu.

Přes pozitivita, dosahovaná v této oblasti, zůstává dosud v nejednom případě problémem rozpracování těchto úkolů na konkrétní podmínky útvarů, jednotek i jednotlivců a jejich realizace.

Jejich „osud“ je v rukou subjektu vojenství — velitelského sboru, který je garantem a realizátorem vojenské politiky

strany v armádě. Na velitelském sboru, jeho uvědomělosti, pracovních schopnostech a připravenosti bude záležet, zda získá pro tuto politiku masy vojáků, kteří konečnou rozhodnou, zda se cíle a stra-

nické záměry sjezdu stanou zdrojem širokého proudu konkrétních činů, které budou v každém článku naší společnosti znamenat posun kupředu, přinášet praktické důsledky.

Jedním z metodologických východisek analýzy podstaty společenského vývoje i jeho základních hybných sil je správné pochopení subjektu a objektu a jejich vzájemného vztahu. Obecné teoretické závěry o subjektu-objektovém vztahu mají význam i pro analýzu specifické formy společenské praxe spojené s vojenstvím.

Marxisticko-leninská teorie překonává v této oblasti jednostrannosti jak předmarxisticko-materialistické, tak i idealistické filozofie. Předmarxistický materialismus považoval za objekt přírodu, za subjekt reálného, ale izolovaného člověka, který je schopen poznávat svět.

Idealistická filozofie spojovala subjekt s aktivitou, kterou však také pojímala abstraktně, jen jako poznávající činnost.

Revoluční převrat marxismu v pojetí subjektu a objektu je v tom, že chápe subjekt a objekt jako kategorie od sebe neoddělitelné, souvztažné, základem jejich vzájemného vztahu je společenskohistorická praxe. V obecné podobě lze za **subjekt** považovat nositele cílevědomé činnosti, za **objekt** přírodní a sociální jevy materiální i duchovní povahy, na které je tato činnost zaměřena. Kategorie **subjektivní faktor** (činitel) odráží činnost subjektu, lidského činitele, lidových mas. Subjektivním faktorem v marxisticko-leninské teorii je označován společenský člověk, jako nositel poznávacích schopností a funkcí, který je nejen teoretický, ale i prakticky činný. Tento subjekt je konkrétně historicky determinován dosaženým stupněm vývoje společnosti, zvláště výrobních sil a výrobních vztahů, stupněm společenského poznání a rozvinutosti sociálního života. Svou aktivitou, prací působí subjekt na materiální svět, ve kterém se svou aktivitou zpědměňuje, objektivizuje svou subjektivitu a současně přetváří, mění sám sebe. Materiální, na vědomí subjektu nezávislý svět, se pro něj stává objektem do té míry, do jaké si konkrétně subjekt tento svět praktickou a teoretickou činností osvojuje.

Subjektivní faktor v pojetí marxisticko-leninské teorie není abstraktní. Je individuální nebo kolektivní. V obecné podobě představuje jednotu tří strukturovaných úrovní a s ní spojených aktivit: individua,

sociálních skupin, tříd, stran, národů a států nebo celé společnosti.

Lidové masy jako subjektivní faktor jsou tvůrcem dějin. S jejich aktivitou neodmyslitelně souvisí činnost jednotlivých osobností, a to „historicky významných osobností“, „poznávacích“ trvale dějiny, „významných“ osobností jednotlivých oblastí společenského života a jednotlivce jako osobnosti.

Rozhodující, avantgardní složkou subjektivního faktoru v socialistické společnosti je marxisticko-leninská strana, která jako vedoucí síla společnosti, řídící se vědeckou teorií, zabezpečuje nejen na úrovni společnosti jako celku, ale i ve všech strukturálních prvcích politického systému politické společnosti proces výstavby socialistické a komunistické společnosti.

V souvislosti s těmito teoreticko-metodologickými přístupy marxisticko-leninské filozofie k subjektu je nutné odpovědět ještě na jednu otázku. Je subjektivním faktorem každý člověk, který projevuje teoretickou a praktickou aktivitu a poznává společenský život bez ohledu na to, zda je toto působení progresivní nebo regresivní? Jsou subjektivním faktorem jak pokrokové, tak i reakční třídy, sociální skupiny či osobnosti?

Tato problematika je v současné době velmi aktuální proto, že za významnou osobnost, tvůrce dějin a společenského vývoje se v nejednom případě vydávají nejen představitelé reakčních tříd, ale i lidé, kteří svou činností konzervují přežilé zastaralé vztahy a poměry a objektivně brání společenskému pokroku.

Klíčem k řešení problému je materialistické pojetí dějin. Dějiny společnosti jsou přírodně historickým procesem, procesem objektivně nutným, zákonitým. Lidský činitel jako „zdroj“ může být objektem a subjektem dějinného vývoje.

Je-li vědomá teoretická a praktická aktivita lidského činitele v souladu s objektivními potřebami společenského vývoje, stává se tento subjektivním faktorem dějin.

Avšak lidé, sociální skupiny i třídy mohou vědomě trvale nebo dočasně působit svou činností proti objektivním zákonitostem.

tem společenského vývoje, negativně ovlivňovat společenský vývoj, bránit společenskému pokroku. Takový lidský činitel není tvůrcem dějin, byť je negativně dočasně poznamenává. Vstupuje proto do lidské historie jako nositel regrese, deformovaného, falešného vědomí — jako pseudosubjekt.

Jeho subjektivistické nebo voluntaristické snahy nejsou životaschopné, plně realizovatelné, protože jsou v rozporu s dějinným vývojem. Představitel této aktivity se stává brzdou společenského pokroku. Jejich „pseudoaktivita“ je dříve nebo později překonána společenským vývojem, jehož aktérem je subjektivní faktor, který si uvědomuje a také realizuje své společenské (třídní) zájmy.

Dějinný vývoj však není bezrozporný. Subjektivní faktor, který usloval v dějinách o přeměnu historické možnosti ve skutečnost, v nejednom případě jednal živelně. Teprve se vznikem marxismu je pro subjektivní faktor [dělnickou třídu vedou marxisticko-leninskou stranou] typický kvalitativně vyšší typ uvědomělosti, založený na poznání objektivních zákonitostí společnosti, který se promítá jak do poznávacího, tak realizačního procesu. Avšak i za socialismu není aktivita subjektivního faktoru v konkrétně historických podmínkách bezrozporná. To platí v plné šíři i o činnosti subjektivního faktoru v ČSLA.

Subjektivním faktorem, o jehož formování v ČSLA jde, jsou ti příslušníci armády a vojenské kolektivy, kteří respektují konkrétní historickou situaci i podmínky a v praktické činnosti dosahují výsledků, které jsou pro upevňování bojové pohotovosti a obranyschopnosti ČSLA žádoucí.

V souvislosti s řešenými problémy, kdo je a není subjektem, vystupují i jiné aspekty této aktuální problematiky. Hovoříme-li o subjektivním faktoru vojenství, abstrahujeme od skutečnosti, že není nadčasový, abstraktní, ale dobový, konkrétně historicky určitý, individuální nebo kolektivní. Jde vždy o konkrétního jedince, velitele, technika, politického pracovníka, vojáka základní služby, praporečníka, důstojníka nebo generála, stranickou a svazáckou organizaci, anebo jednotku, útvar, svazek apod., kteří v konkrétních podmínkách, objektivních i subjektivních, realizují zcela konkrétně na různých stupních vojenskou politiku strany.

Na vzájemných vztazích mezi vojáky a veliteli závisí výrazně plnění úloh subjektivního faktoru vojenství, závisí také prakticko-realizační úspěchy. Velitelský sbor plní v těchto vztazích vedoucí roli.

Stává se subjektivním faktorem natolik, nakolik má schopnost tvůrčím způsobem realizovat vojenskou politiku strany, tj. trvale vědecky analyzovat objektivní i subjektivní podmínky pro výcvik a výchovu jednotek, nalézat optimální řešení při plnění úkolů bojové a politické přípravy formami a metodami, přibližujícími se bojové situaci, vychovávat, organizovat a vést podřízené k praktickému plnění úkolů.

Jaké úkoly a problémy vystupují v **procesu přeměny lidského faktoru v ČSLA v subjektivní faktor** v armádě? V boji za rozvoj osobnosti v armádě vystupuje jako prioritní úkol probojovat rozhodný obrat ve vědomí a myšlení všech příslušníků armády. Analýza situace v dokumentech XVII. sjezdu KSČ a XXVII. sjezdu KSČS ukazuje, že žijeme v přelomovém charakteru doby jak z mezinárodně politického, vnitropolitického, tak i vojenskopolitického a vojenskotechnického hlediska. Soudobá lidská civilizace dospěla do stadia, kdy do popředí vystupuje řada nových problémů, vyžadujících nová řešení. Platí to i o životě v naší armádě jak v oblasti politickovychovné, všeobecně vzdělávací, vojenskoodborné a technické, tak i v oblasti psychologické přípravy, výchovy ke kázní i v řídicí a organizační činnosti.

Narůstající úloha subjektivního faktoru je spojená s potřebou rozvoje společenské aktivity subjektu vojenství. Socialistická společnost vytváří podmínky pro kvalitativně nový typ společenské aktivity, založené na znalostech její správné orientace a na socialistickém uvědomění. Jejím univerzálním regulátorem se stává marxisticko-leninský světový názor, který vtiskuje aktivitě subjektivního faktoru tvůrčí charakter.

Jestliže z hlediska přípravy subjektivního faktoru ČSLA klademe na první místo politickovychovnou oblast, není to nahodilé. Společensky žádoucí aktivitu projevuje člověk uvědomělý a přesvědčený. Přesvědčení „nelze naučit“, každý člověk se k němu musí dopracovat na základě vnitřní aktivity a rozumového poznání. Cílevědomá ideologická práce formuje myšlení, názory a postoje vojáků a zaměřuje jejich aktivitu společensky žádoucím směrem. Proto požadavek, formulovaný celarmádním stranickým aktivem, že hlavním cílem ideologického působení nadále zůstává utváření a upevňování marxisticko-leninského světového názoru vojáků, socialistického vlastnictví, proletářského a socialistického internacionalismu, uvědomělého vztahu k výkonu vojenské služby, je klíčový.

Za prvořadý požadavek v aktivizaci lidského faktoru v oblasti ideologické práce považuje aktiv dosáhnout toho, aby každý voják pochopil závěry XVII. sjezdu KSČ, klíčové úkoly její politiky, především strategii urychlení sociálně ekonomického rozvoje, požadavky na zabezpečení obrany země, aby znal, co je třeba k jejich splnění udělat a jak se na tom má osobně podílet.

Velitelský sbor musí věnovat pozornost hlubšímu osvojení si leninského stylu práce při výchově, vedení, aktivizování a mobilizaci podřízených a řízení vojenských kolektivů. Rovněž prohloubení předpokladů pro analýzu měnících se mezinárodně politických, vnitropolitických a vojenských podmínek, schopností nalézat odpovídající přístupy k vědeckotechnickému rozvoji, k řešení sociálních, politických a vojenských úkolů, k využívání vojenské vědy pro řešení aktuálních problémů vojenské teorie a praxe je pro velitele nevyhnutelné.

Zanedbatelná není ani hodnotová orientace velitelů, která je výrazem uvědomělého postoje příslušníků armády ke společnosti, službě v armádě, vojenskému kolektivu i sobě samotnému. Je založena na poznání a ztotožnění se s hodnotami obrany socialismu a s úsilím o jejich dosažení.

Z morálně politických vlastností velitelů vystupují do popředí obětavost a důslednost při prosazování vojenské politiky strany, spojování komunistické stranickosti s vojenskoodbornou kompetencí, náročnosti s taktickým jednáním.

Naplnění požadavku nového myšlení a nové praxe je nutně spojeno s jednotou slov a činů, ideologické a organizační práce velitelů.

Kvalitativně nové nároky jsou kladeny na **všeobecně vzdělávací, vojenskoodbornou a technickou přípravu** velitelského sboru naší armády.

Zvyšující se nároky na kvalifikaci důstojníků se dotýkají proměn všeobecných kvalifikačních požadavků, společných pro všechny důstojníky, proměn profesionálních kvalifikačních požadavků, tvořících nadstavbu všeobecných požadavků v závislosti na jednotlivých profesích důstojníků a stupních velení, tak i proměn specifických kvalifikačních požadavků, doplňujících všeobecné a profesionální nároky o požadavky, vyplývající z konkrétních potřeb útvarů nebo vojenských zařízení.

Na XXVII. sjezdu KSSS, XVII. sjezdu KSČ a celoomarmádním stranickém aktivu byla věnována značná pozornost vlivu vědeckotechnického pokroku na proměny přípravy subjektivního činitele vynucené

jeho metodologickou přípravou. Osvojení si základů vědecké metodologie našimi veliteli je spojeno s poznáváním výzkumných a interpretačních metod jednotlivých věd, s osvojením si schopnosti samostatného zkoumání, zpracování dat a jejich interpretace.

Metodologickou přípravou velitelů chceme dosáhnout toho, aby učinili z vědy nástroj života, sílu, o kterou se budou opírat v každodenní činnosti tak, že budou využívat vědeckých poznatků v praxi, zkoumat praxi za pomoci vědy a že se budou opírat o vědu při řešení všech politických, výchovných a vojenskoodborných problémů jako o nástroj poznávání a přetváření života v armádě v duchu závěrů celoomarmádního stranického aktivu a vojenskopolitických dokumentů v ČSLA.

Z naznačených souvislostí vyplývá, že nové myšlení nelze spojovat jen s oblastí sociálně ekonomickou a politickou. Postihuje všechny oblasti vzdělání a výchovy. Nové myšlení vyplývá z charakteru současné vědy, odrážející reálné přírodní, společenské, technické a vojenské proměny. V současné době se podstatně rozšiřují oblasti vědeckého zkoumání na stále nové oblasti, významné pro život i vojensství. Za pomoci moderní techniky se zdokonaluje výzkumný aparát, metodologie věd. Vědy překonávají v nejednom případě svou atomizaci, prohlubují si interdisciplinární přístupy ke zkoumání všech přírodních, společenských i vojenských jevů a procesů.

Komplexní postižení kvalitativně nového obsahu, metod i metodologické přípravy je jedním z podstatných faktorů aktivizace subjektivního faktoru vojenství. Vnitřní přesvědčení příslušníků armády o nutnosti prohlubování společenské aktivity, znalost jejího zaměření, forem a metod, je základním předpokladem toho, aby se stala socialistickou hodnotou svými výsledky a projevem vnitřní uvědomlosti aktérů této aktivity.

Má-li být velitel politickým vedoucím, vychovatelem a rozhodujícím činitelem vojenskoodborné přípravy podřízených, musí mít společenskovědní, vojenskoodborné, metodologické, pedagogické, psychologické, mravní, kulturní vědomosti, volní vlastnosti a předpoklady pro tuto výchovu.

Má-li voják efektivně využívat bojovou techniku, musí ji dokonale ovládat a udržovat ji trvale bojeschopnou.

Požadavek růstu všestranného vzdělání a uvědomlosti je jistě základním předpokladem aktivizace subjektivního faktoru vojenství. Vzdělání a věda patří k hlavním akceleračním posilováním dějnotvorné čin-

nosti lidí. Jeho realizace však předpokládá: stanovit na základě konkrétní analýzy, ve kterých oblastech je nutné prohloubit nebo změnit systém vojenskodborné přípravy velitelů i vojáků podle požadavků soudobé praxe a vytvořit pro její realizaci adekvátní materiální, časové a prostorové podmínky.

Prohlubování úlohy subjektivního činitele v armádě však nelze zjednodušeně spojovat jen se znalostními a uvědomělymi faktory. Významnou úlohu při jeho realizaci plní i **objektivní podmínky**.

Charakteristickým rysem společenské atmosféry po XVII. sjezdu KSČ, celoarmádním stranickém aktivu, 4. a 5. zasedání ÚV KSČ je i v armádě snaha o vytvoření příznivých politických, ekonomických, ideologických, sociálních i kulturních předpokladů pro rozvoj iniciativy a aktivity všech příslušníků armády. Celospolečenské poměry spojené s urychlením sociálně ekonomického rozvoje naší společnosti, zdomakalování společenských vztahů, prohlubování socialistické demokracie a sociální politiky, upevňování socialistického způsobu života příznivě ovlivňují i procesy v armádě.

Poznámenávají i přístup příslušníků armády k plnění úkolů, mají vliv na formy a metody používané k zabezpečení jednotného vojenského režimu, sladění činnosti i na úsilí o účelný způsob života socialistické armády.

Stejně pozitivně působí opatření ke zkva-

litnění řídicí a organizační práce, ke kázní a upevnění vojenského režimu, ke stabilizaci kádrů na základních a středních funkcích, k volnému času i opatření v materiální a sociální oblasti, která vytvářejí podmínky pro sledování společenských a individuálních zájmů v podmínkách armády.

Z těchto skutečností vyplývá, že i subjekt v armádě je nejen produktem prostředí, ale i jeho tvůrcem. I vojenské prostředí vychovává. Nic nevychovává lidi tak účinně, jako smysluplná organizovanost, pořádek a přesnost v činnosti a pozornost věnovaná pracovním a životním podmínkám. To je neefektivnější a neúčinnější objektivní prostředek. Jen samotná slova nic nezmohou. Největším prohřeškem, oslabujícím výchovné působení, je rozpor mezi teorií a praxí, slovy a činy, byrokratismus, administrování, nedostatky v režimu života, ve vztazích mezi vojáky, v zabezpečení lidí, přehlížení nedostatků, vysoká náročnost a neúcta k podřízeným, řízení založené na autoritě síly a ne na síle autority.

Účinný boj za upevnění socialistických vztahů v armádě, za organizovanost, kázeň, sociální spravedlnost, upevňování leninského stylu a metod práce v každém vojenském kolektivu je předním úkolem velitelů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací, jež mohou vytvářet optimální podmínky pro aktivizaci subjektivního faktoru při realizaci strategie urychlení v podmínkách armády.

Psychická regulace chování za použití jaderných zbraní

Události z posledního období přesvědčivě ukazují, že imperialismus nechce brát v úvahu politické reality soudobého světa. V úsilí zvrátit dějinný vývoj ve svůj prospěch klade stále otevřeněji důraz na použití vojenské síly, na vměšování do záležitostí svobodných národů, na státní terorismus. Horečným zbrojením na zemi i v kosmu usiluje o získání vojenskostrategické převahy. To vše vytváří vážnou hrozbu globálního válečného konfliktu. Proto bylo s novou naléhavostí na XVII. sjezdu KSČ zdůrazněno, že pokud toto nebezpečí existuje, zůstává upevňování obranyschopnosti naší socialistické vlasti jedním z hlavních úkolů strany, socialistického státu, všeho lidu a jeho ozbrojených sil.

Všestranná příprava vojáků ČSLA na obranu své vlasti předpokládá zužitkovat zkušenosti z 2. světové války, z ozbrojených konfliktů z posledního období a zejména vzít v úvahu podstatné změny v prostředcích ozbrojeného zápasu, ke kterým došlo v důsledku vědeckotechnického rozvoje. Mezi nejdůležitější patří zavedení jaderných zbraní do výzbroje armád, které podstatně ovlivnily strategii, operační umění i taktiku. Jsou příčinou změn v organizační struktuře vojsk, konstrukci zbraní, ženijním zabezpečení bojových stavů a v řadě dalších oblastí. V současné době není ve vojenství důležitější otázkou, která by přímo či nepřímo nesouvisela s jadernými zbraněmi. Jejich existence významně ovlivňuje politiku států a celou řadu sociálních jevů v lidské společnosti. O velikosti nebezpečí jejich použití na evropském kontinentu svědčí skutečnost, že např. jen na území NSR je kolem 7 000 jaderných hlavic a přes 3 000 nosičů jaderných zbraní. Potřebná opatření ze strany zemí Varšavské smlouvy jsou nutným prostředkem k naší sebeobraně a k ome-

zení hegemonistických ambicí amerického imperialismu, nebezpečných nejen pro země Varšavské smlouvy, ale i pro celé lidstvo.

Zatímco konvenční zbraně mají jediný ničivý efekt, a to tlakovou vlnu, jaderné zbraně vyvolávají řadu fyzikálních účinků. V okamžiku výbuchu je tlak mnohem vyšší než normální atmosférický tlak a vzniklá ohnivá koule se šíří ve formě elektromagnetického záření a částečně jako tepelná vlna — vlna oslňujícího světla a intenzivního tepla. Trvá krátce, asi 10 sekund, a např. 1 Mt puma může u nechráněných lidí vyvolat popáleniny druhého stupně do vzdálenosti 15 km. Šíření ohnivě koule všemi směry představuje tlakovou vlnu. Ohnivá koule stoupá vzhůru, kondenzuje vodu z okolní atmosféry a vytváří charakteristický hřibovitý útvar.

Pokud došlo k explozi na zemském povrchu, vytváří se kráter a do hřibovité formace se dostává prach a jiné částice smíšené s vysoce radioaktivními štěpnými produkty výbuchu. Směs prachu a částic se vrací zpět na zem jako radioaktivní spad. Podle hmotnosti částic jich část spadne v okolí místa výbuchu. Vzniká radioaktivní déšť, který vyvolává u zasažených osob nemoc z ozáření. Popsané ničivé účinky je možné označit za místní primární efekty, které by se měnily při současném použití většího počtu jaderných náloží. Kromě nich působí sekundární vlivy, které značně postihují životní prostředí i člověka.

V současné době disponujeme řadou poznatků, svědčících o kvalitativně nových zvláštěnostech vlivu těchto zbraní na vojáky, což je nutné respektovat ve způsobech bojové přípravy. O všech ničivých faktorech jaderných zbraní (tlakové vlně, světelném záření, pronikavé radiaci, radioaktivním zamoření, elektromagnetickém impulsu) existují podrobné údaje. Jsou

prozkoumány prostorové i časové charakteristiky jaderných úderů i vliv na živý organismus. Není tomu tak dávno, kdy při hodnocení vlivu jaderných úderů na vojáky se pozornost soustřeďovala převážně na přímé poškození organismu, na zdravotní ztráty. Je však známo, že bojeschopnost nesnižují jen úrazy a jiná narušení organismu člověka, ale také nedostatky či selhání psychické regulace chování.

Jaderné zbraně se vyznačují kromě bezprostředních ničivých účinků na živou sílu a techniku také silným působením na emocionální sféru osobnosti vojáků, což má záporné ovlivnění další průběh bojové činnosti, snížit jejich odolnost a bojovou aktivitu, vyvolat strach u jednotlivců a paniku v celých jednotkách. Zvýšená pozornost této oblasti je dále dána intelektualizací bojové činnosti, zvýšením požadavků na poznávací procesy a schopnosti tvořivě řešit problémy ve zkrácených časových lhůtách často při absenci dostatečného množství informací. Zkušenosti potvrzují, že v náročných podmínkách podléhají zejména jedinci s nedostatečně rozvinutým systémem psychické regulace chování.

Kromě prostoru zdravotnických ztrát je možné za použití jaderných zbraní hypoteticky vymezit prostor s negativními důsledky na psychiku. Rozumíme jím zónu, která se nachází za hranicí zdravotnických ztrát a v níž se vlivem neadekvátní regulace chování na určitou dobu snižuje bojeschopnost jednotlivců či celých skupin vojáků. Např. z hlediska působení světelného záření je možné vymezit ji hranicemi, kde dochází k oslepení lidí na jednu minutu a déle, což se nepříznivě odráží ve změnách psychické regulace.

Podle zahraničních buržoazních vojenských psychologů v prostoru psychologického působení jaderných úderů zůstane 10 až 25 % lidí klidných, 75 % ztratí bojeschopnost na dobu od 30 minut do 2 dnů a zbývajících 5 až 15 % si vyžádá nemocniční léčení. Dále předpokládají, že po jaderném úderu se mnozí dostanou do stavu psychického šoku, budou se neúčelně pohybovat v zamořeném terénu, jiní upadnou do stuporózního stavu a někteří s poškozeným zrakem začnou vést neorganizovanou palbu. Bude převažovat očekávání, že vzápětí za jaderným úderem zahájí nepřítel útok. Lidé dostatečně vzdáleni od místa úderu, kteří uvidí záblesk a mírně pocítí působení tlakové vlny, se začnou obávat okamžitého spadu radioaktivních částic.

V současné době nemáme dostatek údajů k tomu, abychom mohli tato tvrzení

kategoricky odmítnout nebo naopak je potvrdit. Problémy, které souvisí s účinky jaderných zbraní, se nedají studovat tradičními vědeckými metodami pozorováním, experimentem a ani zkušeností z praktického použití jaderných zbraní není mnoho. Některé závěry je však možné vyvodit z pozorování lidí nacházejících se v podobných podmínkách v důsledku zemětřesení, velkých povodní, tajfunů, velkých leteckých, námořních neštěstí apod. Byly zobrazeny zkušenosti získané při zemětřesení v Ašchabádu (1948), Skopji (1963), Taškentu (1966), při roztržení hráze v údolí Buffalo Creek v Západní Virginii (1972), při cyklonu Tracy, který zuřil v australském městě Darwin (1974), při havárii americké jaderné elektrárny v Three Mile Island, kde obyvatelstvu hrozila její exploze a radioaktivní kontaminace (1979) a řadě dalších katastrof, zejména z posledního období.

Skopje bylo zničeno během 20 sekund a většina obyvatel předpokládala, že začala jaderná válka. Výrazně reaktivní stavy, převážně stuporózního charakteru, se ve větší či menší míře objevily u všech obyvatel města. U 20 % tento stav rychle ustoupil, u 70 % trval od několika hodin do 2 až 3 dnů a u 10 % byly pozorovány vážné psychické poruchy, které vyžadovaly léčení. Podobný průběh reakcí byl pozorován v Ašchabádu, Taškentu a v dalších oblastech postižených zemětřesením.

O psychických reakcích lidí v podmínkách jaderného výbuchu existují zprávy v různých literárních zdrojích. Především jde o svědectví lidí, kteří byli postiženi jadernými úderu v Hirošimě a Nagasaki. Po jaderném úderu na Hirošimu chodili obyvatelé po rozvalinách ve stavu otupění po dobu 2 až 3 dnů. Na mnohých místech vyvolal neočekávaný úder neuvěřitelnou paniku. Byla rozrušena veškerá organizace města, nefungovala armáda, policie, orgány městské správy.

Jsou známy některé údaje o chování lidí v podmínkách reálného radioaktivního zamoření, získané při výbuších ještě před tím, než byla uzavřena dohoda o zákazu zkoušek jaderných zbraní v ovzduší, v kosmickém prostoru a pod vodou v roce 1963. Je z nich zřejmé, že prožívání radioaktivního zamoření do značné míry určovala nepřítomnost bojové činnosti i vědomí „umělosti“ situace a v důsledku toho vojáci neviděli nutnost riskovat své zdraví. Na druhé straně se potvrdila nutnost dobré informovanosti o jaderných zbraních. Ukázalo se, že objektivně bezpečná situace byla prožívána a interpretována jako značně ohrožující, což bylo hlavním příčinou negativních změn chování vojáků.

Zvláštností jaderných zbraní je jejich obrovská ničivá síla, komplexní působení tlakové vlny, světelného, tepelného záření, pronikavé radiace i silných zvukových podnětů. Všechny tyto faktory silně působí na psychiku a nemalou úlohu sehrává i napětí spojené s očekáváním jaderného úderu, které rovněž patří k neobyčejně silně působícím činitelům.

Při psychologické analýze použití jaderných zbraní je vhodné z metodického hlediska vycházet z rozdělení ničivých faktorů na dvě skupiny, a to na

- světelné záření s tlakovou vlnou,
- radioaktivní zamoření a pronikavou radiaci.

Rozdělení do těchto skupin vychází z rozdílných mechanismů působení faktorů na člověka a z různých fyzikálních prostorových a časových parametrů. Dále z toho, že radioaktivní zamoření a pronikavá radiace jsou faktory nové a nebyly vlastně žádné zbraní v minulosti.

Tlaková vlna a světelné záření nepůsobí v určitých vzdálenostech od epicentra přímé poškození organismu, ale přesto nepříznivě ovlivňují psychickou regulaci chování vojáků. V důsledku oslepujícího účinku světelného záření, ohlušení silným zvukem při výbuchu, záchvěvů půdy, rychle se měnícího obrazu okolního terénu pod vlivem vznikajících požárů, vlivem ztrát na lidech a technice se mohou objevit reakce jako lehká ztráta vědomí, zrychlené dýchání, silné chvění, hyperkinetické reakce a další. V souladu s fyziologickými změnami je možné očekávat projevy vysíleni, apatie, depresi, ztrátu víry v budoucnost, impulzivní chování, zvýšení výskytu strachu, zhoršenou orientaci v prostoru, ztrátu sebekontroly a další.

Ve srovnání s účinky tepla, tlaku a světla působí mnohem tajemněji pronikavá radiace a radioaktivní zamoření. Mnozí si neuvědomují, že všichni žijeme pod neustálým účinkem malých dávek ionizujícího záření, které je na zemi vysíláno především ze slunce, nebo je uvolňují přirozené radioaktivní prvky, jež jsou v půdě, ve vzduchu, v potravě. Toto záření je však nepatrné a průměrná roční dávka nepřesahuje 0,001 cGy. Pro člověka je smrtelná dávka velmi individuální a její odhady kolísají od 2 do 8 Gy.

Ionizující záření působí na organismus v podstatě místně tím, že zasahuje jednotlivé buňky nebo jejich části. Celkový účinek je dán sumací, nahromaděním dílčích efektů. Různé tkáně jsou rozličně citlivé. Žlázy s vnitřní sekrecí a nervová tkáň (orgány s rozhodujícím významem pro regulaci) nejsou příliš citlivé a trpí

ozářením relativně méně než jiné orgány. Nejcitlivěji reagují na poškození orgány, v nichž se během života obnovují buňky. Proto jsou nejvíce poškozeny buňky v kostní dřeni, ze kterých se vytvářejí krvinky vyplavované do krve, pohlavní buňky, buňky střevní sliznice, kůže, vlasového vaku, vyvíjející se zárodek atd.

Celková reakce organismu je závislá na velikosti obdržené dávky. Podprahovou dávku, která nevede k poškození, člověk vůbec nepocituje. Účinek, který se projeví i ve vědomí jako zvláštní pocit nevolnosti (kocovina), vyvolává až dávka, která je organismu škodlivá. Je to důsledek účinku látek uvolňovaných z buněk zasažených zářením, které se rozpadají. Vyšší dávky vedou ke klinickým projevům nového syndromu nazvaného jako nemoc z ozáření.

Vliv pronikavé radiace na psychiku vojáků závisí na jejich uvedených zvláštnostech. Pronikavá radiace představuje ničivý faktor, který působí krátkodobě v rozmezí 10 až 15 sekund po výbuchu. Ze strany vojáků se bude hodnotit jako „minulá“ událost, zanechávající v organismu určité následky. Jestliže obdržená dávka ozáření nepřevyší přípustnou normu, nepředpokládá se výrazné nepříznivé vlivy na chování. Při nemoci z ozáření lehkého a středního stupně se v souvislosti se změnami vyšší nervové činnosti může objevit podrážděnost, zvýšená únava a menší poruchy paměti. Při těžším stupni nemoci z ozáření dochází k výraznějšímu ničení buněk centrálního i periferního nervového systému. V důsledku toho se zhoršuje paměť, myšlení a řeč, porušuje se funkce analyzátorů (zhoršuje se vidění, sluch, chuť atd.).

Vzhledem k tomu, že pronikavá radiace není viditelná, nelze ji nahmatat, slyšet apod., vyvolává někdy pseudonemoci z ozáření, kdy člověk pocituje uvedené příznaky, i když zasažený nebyl. I v takových případech mohou u lidí vzniknout nepříjemné psychické stavy spojené s úvahami o nevyhnutelnosti blížící se smrti, o nevyléčitelné chorobě apod.

Radioaktivní zamoření a pronikavá radiace se navenek neprojevují, působí na organismus bez toho, aniž bychom je vnímali. Ve dne se však radioaktivní mrak může považovat za vnější podnět, signalizující nadcházející nebezpečí. Na rozdíl od krátkodobých ničivých faktorů působí radioaktivní zamoření mnohem déle. Délka působení, značné prostory zamoření, těžkost chápání mechanismu vlivu na organismus apod., staví radioaktivní zamoření, z psychologického hlediska, na jedno z předních míst ze všech ničivých faktorů jaderného úderu. Podle výsledků našeho

dotazování je tomu tak u převážné většiny všech respondentů.

Zvláštní pozornost vyžadují poruchy psychické regulace, které mohou nastat v souvislosti s poraněními, jež nejsou na první pohled patrná (otřesy mozku apod.). Jejich analýza má důležitý význam z toho důvodu, že z celkového počtu zdravotnických ztrát se u značného počtu zraněných budou vyskytovat různé těžkosti v psychické regulaci chování, poruchy vnímání, paměti, myšlení, řeči, objeví se melancholie, deprese, či hysterická reakce. Psychická regulace může být narušena v důsledku úrazů, popálenin, přetlaku a prudkého nárazu tlakové vlny, v důsledku pádů, či nárazů na překážku. Skrytá poškození mozku se mohou projevit krátkodobou ztrátou vědomí, nevolností, zvracením, celkovou slabostí, bolestmi a „točením“ hlavy.

Dosud uskutečněný rozbor ničivých faktorů jaderného úderu umožňuje hypoteticky predikovat změny psychické regulace chování a v souvislosti s tím předvídat i úroveň bojeschopnosti vojáků.

Bezprostředně po jaderném úderu (5 až

6 minut) je možné očekávat výrazný pokles bojeschopnosti. V této době se sníží koncentrace pozornosti lidí při plnění svých povinností, budou intenzivně vnímat a prožívat novost a neobvyklost situace, promýšlet jaké bude mít bezprostřední důsledky. Po této fázi se předpokládá vzestup bojeschopnosti, která by zhruba po půl hodině měla dosáhnout asi 70 až 80 % výchozí úrovně (před jaderným úderem). Vzestup lze vysvětlit tím, že člověk si uvědomí, že ho jaderný úder nezničil ani nepoškodil jeho zdraví. Tento stav však nebude dlouho trvat a v průběhu prvního dne se předpokládá pokles bojeschopnosti asi na 40 % výchozí hodnoty. Pokles je možné objasnit tím, že lidé budou hlouběji promýšlet prožitou situaci, uvažovat o možném nebezpečí a důsledcích, které z toho pramení pro jejich život. V dalších dnech se bude bojeschopnost postupně zvyšovat, ale už nedosáhne původní úrovně. Lze to vysvětlit tím, že po určitém časovém odstupu (asi po 10 dnech) ztratí bezprostřední vjemy jaderného úderu svou ostrost, ale stále zůstanou obavy o svůj osud, o život svých blízkých.

Potřeby vojskové praxe vyžadují intenzivněji se zabývat i touto složitou oblastí. V zájmu zvyšování bojeschopnosti ČSLA je nutné co nejpřesněji předvídat možné vlivy použití jaderných zbraní na psychickou regulaci chování vojáků a především přijímat účinná opatření ke snížení negativních důsledků. Zkušenosti a výsledky teoretické analýzy ukazují, že je žádoucí věnovat větší pozornost teoretické přípravě, utváření ucelenějšího systému poznatků o jaderných zbraních, o biologických, fyzikálních a chemických aspektech jejich působení. Dovedně vybírat a podávat informace o účincích jaderných zbraní a zároveň řešit ochranu proti nim, analyzovat

nejen kvantitativní, ale také kvalitativní stránky jaderných úderů. Teoretickou přípravu je potřebné vhodně doplňovat praktickým procvičováním, prohlubovat návyky a dovednosti potřebné pro vlastní ochranu, trénovat vnímání nadlimitních světelných a zvukových podnětů. Při taktických cvičeních se cílevědoměji orientovat na vytváření náročných situací, na utváření psychické odolnosti a připravenosti jednotlivců a celých jednotek. Předpokladem naplnění stanovených požadavků při ochraně proti jaderným úderům je uplatňování komplexního přístupu, těsné sepětí všech předmětů bojové a politické přípravy.

NIČENÍ NEPŘÍTELE, KTERÝ SE PŘIPRAVUJE K ÚTOKU

Bude-li přecházet armáda nebo front do obrany v průběhu války, vedené pouze konvenčními zbraněmi, mimo dotyk s hlavními údernými uskupeními nepřítele, to znamená za podmínek její přípravy a zaujetí předem, do zahájení přechodu nepřítele do protiútoku (útoku), bude nutné, aby řešily několik úkolů současně. Půjde o to, že **vojska budou plnit úkoly odražení vzdušných úderů nepřítele a ničení jeho uskupení, která se připravují nebo již jsou připravena k útoku.**

Velitelé jsou povinni v tomto případě použít takových způsobů činnosti, které povedou jestli ne přímo ke zmaření útoku nepřítele, tak ke značnému oslabení jeho letectva a hlavních úderných uskupení pozemního vojska do jejich přechodu do útoku (protiútoku).

Odražení hromadných úderů prostředků vzdušného napadení nepřítele silami a prostředky vojska PVO a stíhacího letectva frontu bude jedním z nejsložitějších úkolů. S cílem oslabit letecká a raketová jaderná uskupení a narušit jejich velení se mohou odražení hromadného úderu vzdušného nepřítele zúčastnit i síly a prostředky letectva, část raketového vojska, dělostřelectva a útvary radioelektronického boje frontu i armád.

Efektivnost odražení hromadného úderu bude do značné míry závislá na poměru sil ve vzduchu, možnostech vojska PVO i stíhacího letectva frontu a na stupni umlčení systému PVO frontu k době zahájení i v průběhu operace.

Prvořadý význam bude mít otázka stanovení nejracionalnějšího způsobu odražení hromadného úderu nepřátelského letectva, který odpovídá charakteru tohoto úderu a vše v souhrnu bude záležet na konkrétních podmínkách situace. Přitom posloupnost bojové činnosti může být různá — buď bude zahájena vojskem PVO prvního sledu frontu a částí sil stíhacího letectva nebo silami stíhacího letectva na přístupech k obraně (v případě zjištění příprav k náletu vzdušného nepřítele). Na různých směrech hromadného úderu mohou být použity i různé způsoby jeho odražení.

Mezi nejdůležitější **faktory**, které podmiňují dosažení úspěchu při odražení hromadného úderu, patří:

- udržování systému PVO frontu v plné bojové pohotovosti a zabezpečení jeho odolnosti v průběhu odražení úderu,
- správná volba způsobů odražení úderu,
- zabezpečení požadovaného poměru sil na směrech odražení úderu vykonáním širokého manévru stíhacím letectvem frontu, těsnou součinností se stíhacím letectvem sousedních frontů,
- volba správných a racionálních způsobů součinnosti vojska PVO se stíhacím letectvem, zabezpečení manévru palbou protiletadlového raketového vojska,
- rušení palubních a pozemních radioelektronických prostředků letectva nepřítele útvary radioelektronického boje,
- organizace neselhávajícího velení vojsku PVO a stíhacímu letectvu ze společných velitelských stanovišť letectva a vojska PVO na operačních i taktických stupních.

Pro úspěšné odražení úderů vzdušného nepřítele bude mít rozhodující význam včasné zjištění vzletu jeho letounů. Při náletu nepřátelského letectva v malých výškách od jeho zjištění našimi radiolokátory, bude příletová doba nad vojska prvního sledu představovat 3 až 5 minut. Proto je zapotřebí, aby protiletadlové raketové prostředky i protiletadlové dělostřelectvo vojsk prvního sledu byly v nejvyšším stupni pohotovosti k odražení úderu a aby velitelé na taktickém stupni zabezpečili soustředění jejich palby při odražení úderu nepřátelských vzdušných cílů, které letí v malých výškách.

Úspěšné odražení hromadných náletů nepřátelského letectva bude do značné míry záviset i na stupni umlčení systému PVO nepřítele v prostoru vzdušných sražení, především baterií Hawk a Stinger, vojskových prostředků PVO, středisek velení a na vedení letectva a rovněž i na zabezpečení spolehlivé obrany vlastních prostředků velení a na vedení stíhacího letectva proti radioelektronickému rušení nepřítele. Činnost vlastních radioelektronických prostředků může podstatně snížit efektivnost nepřátelského vzdušného radiolokačního průzkumu a pravděpodobnost zničení bráněných objektů nepřátelským letectvem. V podmínkách rádiového rušení budou letouny nepřítele, které letí v malých výškách, přinuceny je zvýšit a tím vytvořit podmínky pro efektivnější jejich ničení našimi protiletadlovými raketovými prostředky.

Při plnění úkolu **ničení nepřítele**, který se připravuje nebo je připraven k útoku, bude velitel frontu (armády) vycházet z vlastních možností komplexního palebného ničení nepřátelských hlavních uskupení a důležitých objektů na přístupech k obraně, v období jejich soustřeďování, přesunu, rozvinování a zaujímání výchozího prostoru v hloubce nebo v podmínkách přímého dotyku s bránci se vojsky. To v praxi bude představovat plnění úkolů v jednotlivých obdobích palebného ničení — při přesunu a rozvinování nepřítele, ve výchozím prostoru k útoku, při boji o zabezpečovací pásmo a při palebné protipřípravě.

Splnění těchto úkolů může být zahájeno již v období zjištění značných uskupení nepřítele v prostorech soustřeďování nebo na osách přesunu do výchozích prostorů a bude pokračovat až do jejich zaujetí nebo přechodu do útoku. Palebného ničení nepřítele na vzdálených přístupech k obraně se zúčastní frontové letectvo, raketové vojsko, dělostřelectvo s dalekým dosahem a na blízkých přístupech k obraně veškeré dělostřelectvo i další druhy zbraní.

Nehledě na to, že se bojové možnosti soudobého dělostřelectva, raketového vojska a letectva frontu značně zvýšily, palebné údery na přístupech k obraně nemohou vždy způsobit nepříteli velké ztráty v krátkém časovém období. To vyplývá především z toho, že vojska nepřítele jsou vybavena velkým počtem tanků, samohybného dělostřelectva, obrněných transportérů a bojových vozidel pěchoty, zatímco počet dělostřelectva s dalekým dosahem vyčleněného pro palbu ze zakrytých palebných postavení na tyto cíle nebude postačovat. Nepřítel předpokládá přejít do útoku z prostorů nedosažitelných pro řadu dělostřelectva. K tomu je nutné ještě vzít v úvahu i to, že front (armáda) v obraně nemusí mít posilové dělostřelectvo a může mít i omezené možnosti letectva pro palebné ničení uskupení nepřítele za přesunu a rozvinování.

Palebné ničení nepřítele na přístupech k obraně je nutné uskutečňovat nepřetržitě v souvislosti s přibližováním a soustřeďováním jeho úderných uskupení, a to do celé hloubky působení palebných prostředků. Údery budou zvláště účinné v prostorech, kde mohou být nepříteli způsobeny největší ztráty a zdržení jeho přesun k naší obraně.

Efektivnost palebného ničení nepřítele při přesunu a rozvinování jeho vojsk na vzdálených přístupech k obraně bude v mnohém závislá na získání průzkumných zpráv o nepříteli, na správném a účelném rozdělení objektů ničení mezi letectvem, raketovým vojskem a dělostřelectvem s dalekým dosahem v souladu s jejich bojovými možnostmi, ale i na správné volbě doby vedení palebných úderů.

Bereme-li v úvahu, že počet prostředků, které mohou působit při ničení nepřítele na vzdálených přístupech k obraně, bude omezen, je zapotřebí, aby velitel frontu (armády) v době přesunu a rozvinování nepřátelských uskupení jasně stanovil, na které z nich, v jakém pořadí, do kterých prostorů a v jakém čase budou vedeny údery.

Nepřítel na vzdálených přístupech k obraně bude ničen převážně stíhacím bombardovacím a bombardovacím letectvem. Proto jeho výsledky v době soustřeďování a rozvinování nepřátelských uskupení ve výchozích prostorech budou do značné míry závislé na možnostech svazků a útvarů letectva frontu a na efektivnosti umlčení systému PVO nepřítele. Je však třeba počítat s tím, že v jednotlivých případech může být k plnění tohoto úkolu použita i část letectva hlavního velení na válčišti.

Vysoké účinnosti palebného ničení nepřítele, který se připravuje k útoku, by bylo možné dosáhnout hromadnými leteckými údery na jeho hlavní uskupení. Ve všech případech nebude však možné, aby bylo k dispozici potřebné množství letectva, protože spolu s úkoly palebného ničení nepřítele za přesunu a oslabení jeho uskupení v prostorech soustředění nebo ve výchozích prostorech, bude letectvo v tomto období rovněž plnit i své běžné úkoly. Půjde především o vedení vzdušného průzkumu, vyhledávání a ničení prostředků jaderného napadení, ničení nepřátelského letectva na letištích, obranu tylových objektů frontu v součinnosti s vojskem PVO proti vzdušným úderům nepřítele. Bude-li obranná operace frontu (armády) prováděna se zahájením strategické obranné operace, pak frontové letectvo se vždy zúčastní proti-vzdušné operace na válčišti. Proto v souladu s vojenskou doktrínou členských států Varšavské smlouvy nebude v tomto případě ničení nepřítele na dalekých přístupech z logických důvodů uskutečňováno.

Povede-li nepřítel úder se zahájením agrese, bude mít rozhodující význam vstřícně odvetný úder a po přechodu nepřítele k agresi ničí naše vojska ty jeho zálohy, které budou i na vzdálených přístupech k obraně.

Je nutné, aby hloubku leteckých úderů podle možnosti zabezpečovala činnost letounů s plnou bojovou zátěží. To znamená, že úderý stíhacími bombardovacími letouny je nejvýhodnější vést na nepřátelská uskupení, vzdálená 100 až 150 i blíže km od předního okraje obrany. Činnost těchto letounů bude neefektivnější při vedení úderů na nepřítele za přesunu. Úderý na jeho vojska v prostorech soustředění a ve vybudovaných úkrytech budou mít podstatně nižší efektivnost.

Úderý na uskupení nepřítele za přesunu je účelné uskutečňovat v prostorech komunikačních uzlů, na mostech, přepravištích, soutěskách a dalších zranitelných místech. Úderý vedené na čela proudů ke zničení mostů, přepravišť, k vytvoření ohnisek požárů v lesních masívech mohou způsobit vynucené nahromadění vojsk a tím vytvořit výhodné podmínky pro následující letecké a raketové úderý.

V závislosti na vzdálenosti zjištění přesunujících se uskupení nepřítele, může být na ně veden jeden nebo několik postupných leteckých úderů při úvaze, že na přípravu a uskutečnění opakovaného soustředěného úderu je zapotřebí 3 až 5 hodin. Úderý jsou vykonávány zpravidla podle plánu frontu. Při přiblížení se nepřátelských uskupení k přednímu okraji obrany mohou být letecké úderý vedeny podle rozhodnutí velitelů armád s využitím vyčleněného letového úsilí pro jednotlivé armády.

Při stanovení úkolů letectvu frontu k uskutečnění úderů na uskupení vojsk nepřítele na přístupech k obraně je zapotřebí, aby velitel frontu bral v úvahu, že k ničení a umlčení prostředků nepřátelské PVO bude nucen vyčlenit až do 30 % stíhacích bombardovacích letounů, útvarů raketového vojska, dělostřelectva a radioelektronického boje.

K vedení úderů na vzdálené cíle (objekty) spolehlivě bráněné prostředky PVO nepřítele bude, v rámci plnění úkolů palebného ničení nepřítele na vzdálených přístupech k obraně, nejvýhodnější používat operačně taktické rakety s konvenční náplní buď samostatně nebo v součinnosti s úderý letectva.

Při přiblížení uskupení vojsk nepřítele k přednímu okraji obrany na vzdálenost kolem 40 i méně km a zaujetí výchozích prostorů v hloubce budou úkoly palebného ničení nepřítele plnit i taktické rakety s konvenční náplní. Podle rozhodnutí velitele frontu jsou vedeny skupinové a jednotlivé úderý raketovým vojskem na prostředky jaderného napadení nepřítele, objekty protivzdušné obrany, místa velení, letouny na polních letištích, přístávací plochy pro vrtulníky a na další objekty mimo dosah hlavní části dělostřelectva.

Při pokračování nepřítele v dalším přesunu uskupení k naší obraně by měl velitel frontu usměrnit velitele armád na ničení jeho prvních sledů palbou dělostřeleckých skupin a úderý vojskového letectva v součinnosti s úderý útvarů frontového letectva, které budou vést úderý na druhé sledy těchto uskupení, prostředky jaderného napadení nepřítele a na další důležité objekty v hloubce jeho operační sestavy.

Analýza palebných možností frontu v obranné operaci potvrzuje, že řadou postupných úderů letectva, raketového vojska a palbami dělostřelectva je možné způsobit nepříteli ztráty ještě před tím, než zahájí útok, podstatně oslabit sílu jeho úderu, zdržet přechod do útoku některých uskupení a získat další čas na přípravu obrany. Výsledek palebných úderů do přechodu nepřítele k útoku se může kladně projevit na úspěchu následující obranné činnosti.

K dosažení vysoké efektivnosti je nutné, aby palebné úderý na nepřítele na přístupech k obraně neustále narůstaly, a to v období zakončování soustře-

dění jeho úderných uskupení ve výchozích prostorech a na čarách rozvíjení.

V obranné operaci za použití pouze konvenčních zbraní může být jako nejdůležitější a nejúčelnější způsob palebného ničení nepřítele, který se rozvíjí nebo se připravuje k útoku, s cílem oslabit jeho první úder, uskutečnění **palebné protipřípravy**. Tato činnost bude spočívat ve vedení neočekávaných, překvapivých mohutných úderů letectva a raket s konvenční municí, dělostřelectva (na hlavní uskupení nepřítele do jeho přechodu k útoku) se současným vedením palby z tanků, protitankových a dalších palebných prostředků na objekty (cíle) před předním okrajem obrany. K dosažení maximální efektivity je účelné, aby velitel frontu (armády) soustředil hlavní úsilí sil a prostředků, které se zúčastňují palebné protipřípravy, na ničení nejdůležitějších a věrohodně zjištěných objektů (cílů), především na prostředky jaderného napadení, dělostřelectvo, svazky prvního sledu (zvláště tankové a obrněné), letectvo na předem určených letištích, místa velení a na radioelektronické objekty nepřítele.

Je zapotřebí si uvědomit, že **podmínky** pro uskutečnění palebné protipřípravy se oproti minulosti v soudobých operacích **značně změnily**.

Změny je nutné vidět především v tom, že:

— nepřítel může zaujímat výchozí prostor nejen v přímém dotyku s vojsky frontu (armády) v obraně, ale i v hloubce ve vzdálenosti 30 až 60 km a při přechodu do útoku bude postupně rozvíjet své svazky do předbojové a bojové sestavy (při vedení operace na počátku války může přejít do útoku i z posádek nebo z prostorů cvičení); jeho živá síla bude ukryta v obrněné technice, proto palba většiny dělostřelectva našich vojsk nebude vždy dostatečně účinná,

— mohou se vyskytnout těžkosti při vytváření uskupení dělostřelectva v určeném prostoru a ve stanovené době, spojené se zvětšením šířky a hloubky obranných pásem divizí a armád a s prodloužením os přesunu dělostřelectva (ze sousedních úseků a z hloubky obrany) pro účast v protipřípravě; odloučení dělostřelectva od svých svazků a útvarů na dobu 6 až 8 i více hodin nebude vždy možné připustit,

— soustředění značného množství dělostřelectva na poměrně úzkém úseku fronty může být spojeno s rizikem jeho vyřazení jadernými údery nepřítele; největší těžkosti při protipřípravě mohou vzniknout za podmínek, kdy soustředění potřebného množství dělostřelectva bude vyžadovat přeskupení ve velkém rozsahu z jiných směrů nebo když se nepodaří včas zjistit rozmístění nepřátelského dělostřelectva a dalších jeho palebných prostředků před předním okrajem obrany.

Nehledě na uvedené těžkosti i na další jako např.: dodržení opatření maskování, dosažení překvapení, značná spotřeba munice apod., je třeba palebnou protipřípravu vždy připravovat a za výhodných podmínek ji vykonat. V soudobé obraně nabývá palebná protipříprava zvláště na významu, protože se může stát důležitým faktorem vybojování palebné převahy nad nepřítelem na hlavních směrech do zahájení nebo při zahájení útoku nepřítele. V tom i tkví její zvláštní úloha — projev aktivity obrany a způsobení porážky nepříteli, který se připravuje k útoku.

Bude-li předcházet palebné protipřípravě bojová činnost vojsk v zabezpečovacím pásmu, může být provedena v době, kdy se budou hlavní síly úderných uskupení nepřítele rozvíjet před předním okrajem hlavního pásma obrany

a budou připravovat jeho průlom. Jde zejména o první obrannou operaci na počátku války, zatímco v obranné operaci v průběhu války může být palebná protipříprava uskutečněna jak před zabezpečovacím pásmem, tak i před hlavním pásmem obrany. Ve všech případech však musí být zahájena s překvapením pro nepřítele.

Aby bylo dosaženo maximální efektivity, bude vhodné zahájit palebnou protipřípravu současným úderem všech vyčleněných palebných prostředků i letectva. Přitom je třeba maximálně rušit a ničit radioelektronické prostředky nepřítele s cílem narušit velení jeho vojskům, řízení zbraňových systémů, především letectva a dělostřelectva a umlčet jeho prostředky PVO v prostorech našich leteckých úderů.

Ovšem je nutné současně brát v úvahu, že forma palebné protipřípravy bude pokaždé závislá především na způsobu přechodu nepřítele do útoku.

V souladu s rozhodnutím velitele fronty (armády) uskutečnit palebnou protipřípravu musí štáb fronty (armády) přijmout opatření k zesílení průzkumu nepřítele v prostorech, stanovených k jejímu vykonání, zjistit rozmístění jeho svazků prvního sledu, dělostřelectva, letectva na předsunutých letištích, míst velení a bližších operačních záloh. Po vyhodnocení získaných zpráv je zapotřebí, aby štáb navrhl veliteli upřesnění plánu protipřípravy, vydal nařízení vojskům s upřesněním úkolů, stanovil dobu zahájení a způsob provedení protipřípravy, organizoval a kontroloval včasné soustředění všech sil a prostředků, vyčleněných pro protipřípravu a zabezpečil dosažení pohotovosti k jejímu uskutečnění.

V průběhu palebné protipřípravy velitel fronty (armády) s pomocí štábu upřesňuje a vyhodnocuje její výsledky, vydává doplňující úkoly k ničení nově zjištěných důležitých cílů a objektů a upřesňuje úkoly vojskům k odražení útoku nepřítele.

Propočty a zkušenosti štábů ze cvičení potvrzují, že palebnou protipřípravou nebude vždy možné dosáhnout rozhodujících výsledků — zmařit připravený útok silných úderných uskupení nepřítele. V jejím průběhu je však možné způsobit nepříteli značné ztráty, ovlivnit morální stav jeho vojsk, zmařit jeho palebnou přípravu, dezorganizovat velení, zdržet přechod do útoku a v některých případech i přinutit nepřítele změnit směr jeho úderu. Úspěšným vykonáním palebné protipřípravy je vždy možné dosáhnout značného oslabení úderného uskupení nepřítele a získat čas k dokonalejší přípravě vojsk na odražení jeho útoku.

V článku jsem uvedl některé zásady a způsoby, jež umožňují ničení nepřítele do jeho přechodu do útoku. Je nutné, aby velitel fronty (armády) používal takových způsobů činnosti, které povedou když ne ke zmaření útoku nepřítele, tak ke značnému oslabení jeho leteckých a hlavních úderných pozemních uskupení do jejich přechodu k útoku. Dosažení takového výsledku vytváří výhodné podmínky vojskům v obraně pro úspěšné odražení útoku nepřítele a může do určité míry napomoci k ovládnutí iniciativy.

V souladu s vojenskou doktrínou členských států Varšavské smlouvy je zapotřebí počítat s tím, že působení na nepřítele na dalekých přístupech k naší obraně v první obranné operaci nebude možné a když budeme chtít dosáhnout úspěchu při zmaření jeho útoku, bude to vyžadovat vysokou bojovou pohotovost všech sil a prostředků k uskutečnění účinného vstřícně odvetného úderu.

K PŘÍPRAVĚ A ZAHÁJENÍ ARMÁDNÍ ÚTOČNÉ OPERACE

Při zasedání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy ve dnech 28. a 29. 5. 1987 v Berlíně bylo rozhodnuto: „... vysvětlit zásadní teze vojenské doktríny, která je základem činnosti Varšavské smlouvy a v níž se zračí společné obranné vojenskopolitické cíle jejích členských států a jejich národních vojenských doktrín“. [O vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy, Rudé právo, 30. 5. 1987.]

Zásady vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy a její podstata mají náročné požadavky na ozbrojené síly. Vyplývají z ní také nové úkoly pro vojenskou vědu a především vojenské umění. Komplexně formulované teze této vojenské doktríny vyžadují hledat, zkoumat a rozpracovat z nových hledisek zásady přípravy a vedení operací k odražení agrese i ke zničení agresora.

Jedním ze základních úkolů ozbrojených sil, který vyplývá z vojenské doktríny, je udržovat ozbrojené síly spojeneckých států v dostatečné pohotovosti tak, aby je nikdo nemohl zastihnout nepřipravené. Budou-li přesto napadeny, musí být schopny zasadit agresorovi drtivý úder.

Když vycházíme z požadavků vojenské doktríny, stávají se hlavním druhem operací k odražení nepřátelské agrese **operace obranné**. Jenom vedením těchto operací není však možné způsobit agresorovi rozhodující porážku. Obranou je možné odrazit útok nepřítele, způsobit mu ztráty. Není možné dosáhnout toho, aby byl zbaven možnosti pokračovat v útoku.

Proto již v průběhu vedení obranných operací k odražení nepřátelské agrese musí být bojová činnost vedena tak, aby byly vytvářeny výhodné podmínky **pro aktivní útočnou činnost**. Jestliže se v průběhu obranné operace vyskytnou výhodné podmínky k útočné činnosti, musí být bezprostředně využity k dosažení byť i dílčích úspěchů splněním i omezených útočných úkolů. Přitom

je nutné mít neustále na paměti, že úsilí o vytváření a využívání výhodných podmínek k aktivní, třeba jen omezené útočné činnosti, musí být v přísném souladu s jednotným **celkovým zámyslem operace** k odražení nepřátelské agrese. Snaha o trvale aktivní způsob použití sil a prostředků a plnění některých úkolů útočnou bojovou činností vojsk nesmí být spojena s přílišným rizikem narušení celkového zámyslu vedení operace a dosažení požadovaného operačního cíle. Úsilí o získání některých taktických úspěchů vedením útočného boje nesmí vytvářet neúměrné nebezpečí spojené s ohrožením úspěšného splnění operačního úkolu.

Domnívám se, že vybojovaný dílčí taktický úspěch ve většině případů vytváří podmínky pro dosažení operačního úspěchu. Avšak nemusí tomu tak být vždycky. Je možné, že složitost a různorodost podmínek vedení soudobých operací se může projevit i takovým způsobem, kdy taktický úspěch působí záporně na dosažení celkového operačního cíle. Je to pravděpodobné tehdy, jestliže bude šablonovitě nadhodnocen význam výsledků bezprostředního boje na taktickém stupni. Přitom jsou eventuálně přehlíženy skutečnosti, že její důsledky mohou vést k narušení základních podmínek pro cílevědomé, sladěné a nejúčelnější využití sil a prostředků v nevhodnějším čase k dosažení požadovaného operačního výsledku.

Historie zná nemálo případů, kdy se taktický úspěch ve svých důsledcích projevil záporně. Např. v prvním období Velké vlastenecké války (v červenci roku 1941) vznikla situace, kdy 3. tanková skupina fašistických vojsk pronikla do prostoru západně od Vitebska. V té době se na řekách Západní Dvina a Dněpr rozvínovaly svazky 20. a 22. armády přisunuté z hloubky. Ke zničení tohoto tankového uskupení nepřítel byl silami 5. a 7. mechanizovaného sboru sovětských vojsk vykonán protiúder, který byl zpočátku úspěšný. Protiúderné uskupení proniklo ve vysokém tempu do hloubky až 60 km a způsobilo nepříteli těžké ztráty. Značné ztráty však v dalším (úderu přisunutých záloh, a letectva) utrpěly oba mechanizované sbory. Při nepříznivém vývoji operace byly tyto sbory vyvedeny do druhého sledu. V důsledku značných ztrát, které utrpěly po zastavení protiúderu a při vyvádění do druhého sledu, nebylo uvedené uskupení v dalším průběhu obranné (smolenské) operace již schopno splnit úlohu silných operačních záloh. Z tohoto příkladu vyplývá, že poměrně úspěšný útok se ve svých důsledcích projevil tak, že ztížil splnění hlavního operačního úkolu — udržení obranné čáry zaujaté hlavními silami fronty. (Viz — Vývoj taktiky Sovětské armády. Naše vojsko, Praha — česky — s. 78 až 79.)

V některých případech však i zdánlivý dílčí neúspěch může mít vliv na vytvoření výhodnějších podmínek pro dosažení požadovaného operačního výsledku.

Také tyto závěry je zapotřebí mít na paměti při přípravě a vedení obranné operace k odražení nepřátelské agrese. Je nutné, aby celková bojová činnost vojsk v obranné operaci byla spojena jednotným **zámyslem k vytvoření podmínek pro přechod do rozhodného protiútku.**

Protože obrana má jen omezené možnosti ke zničení hlavních uskupení agresora, budou při **dokončení zničení ozbrojených sil nepřítelů hlavním druhem operací pozemního vojska útočné operace.** Jenom útočnou operací je možné nepřítel zničit a ovládnout důležité prostory na jeho území, narušit odolnost jeho ozbrojených sil, ekonomiku i celistvost území nepřátelské koalice.

Soudobé jasně formulované zásady vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy vyžadují, aby byly **nově chápány** také **podmínky přípravy, zahájení a vedení útočných operací**.

Při hledání nejvýhodnějšího způsobu použití sil a prostředků k odrazení nepřátelské agrese je pozornost soustředěna na rozpracování otázek přípravy a vedení obranných operací různého měřítka. Je však třeba také správně a důsledně chápat jejich cíl a nutné vyústění do **vytvoření podmínek pro protiútok**.

V článku chci proto vyjádřit některé názory ke změnám, které se mohou projevit v možných podmínkách přípravy, zahájení a v hlavních rysech i vedení soudobé armádní útočné operace.

Útočná operace vševojskové armády v soudobých podmínkách bude svou podstatou i charakterem součástí protiútku Spojených ozbrojených sil na kontinentálním válčišti. Tento protiútok nebude zřejmě na všech směrech zahajován současně. Vojska budou zasazována **postupně**, v závislosti na vývoji situace a výsledcích dosažených vedením obranné operace k odrazení nepřátelské agrese. To je jednou ze základních podmínek, která ovlivní přípravu, zahájení i vedení útočných operací na jednotlivých směrech.

Útočná operace vševojskové armády bude zpravidla vedena v rámci útočné (protiútočné) operace frontu. Podmínky její přípravy, zahájení i vedení zásadně ovlivní to, že budou bezprostředně vycházet z obranné operace k odrazení agrese a navazovat na její výsledky.

Jedním ze základních předpokladů, které mohou v obranné operaci účinně přispět k vytvoření výhodných podmínek pro přechod do protiútku, je **uchování nebo včasné vytvoření silných, bojeschopných záloh a druhých sledů**. Základem zámyslu obranné operace k odrazení nepřátelské agrese je proto především **zasazení nezbytného, potřebného množství sil a prostředků**. Přitom nezavazovat do bojů síly, které budou rozvíňovány a dosáhnou plné bojové pohotovosti po zahájení bojové činnosti. K vedení obranné operace je nutné zasadit síly, které jsou schopny odrazit agresi, zmařit nebo zastavit útok nepřítele a odolat jeho úderům. K dosažení cíle obranné operace musí být uchována schopnost vojsk uskutečnit manévry silami a prostředky v operačním rozsahu. Je zapotřebí, aby byly vytvořeny podmínky nejen pro dosažení změny v poměru sil k zastavení nebo odrazení nepřátelského útoku, ale také pro dosažení rozhodného zvratu v tomto poměru sil.

Složitost vývoje situace v operaci při odrazení nepřátelské agrese se zásadně projeví v různorodých **podmínkách** přípravy, zahájení a vedení armádní útočné operace, které při přechodu do protiútku budou především určovány místem, úlohou a úkoly, které vševojsková armáda plnila v předcházející frontové obranné operaci, i jejím místem, úlohou a úkoly při přechodu do protiútku. Podmínky, za kterých bude vševojsková armáda připravovat a zahajovat útočnou operaci, mohou ovlivnit formu přechodu do protiútku i zahájení operace.

V závislosti na průběhu a výsledcích vedení obranné operace může **přejít vševojsková armáda k vedení útočné operace** (v rámci přechodu do protiútku), která:

- byla v obraně v prvním sledu frontu,
- byla zasazena do protiútku z druhého sledu frontu nebo byla přisunuta z hloubky,
- vedla protiúder nebo se protiúderu frontu zúčastnila.

Vševojsková armáda může přecházet do útoku z přímého dotyku s nepřítelem. Tak tomu bude u armády, která se bránila v prvním sledu frontu a v jejímž pásmu vzniknou podmínky pro přechod do útoku. V takovém případě bude mít přechod do aktivní činnosti formu útoku z přímého dotyku s nepřítelem, který spěšně nebo předem zaujal obranu.

Někdy může být vševojsková armáda nebo část jejích sil součástí protiúderného uskupení frontu a pak bude přecházet do útočné operace **po usku-tečném protiúderu**. Do této činnosti může přejít v bezprostřední návaznosti na protiúder, často při současném ničení obkličovaného nepřátelského usku-pení, které se vklínilo do naší obrany. Za těchto podmínek může mít přechod do útočné operace formu zahájení pronásledování při současném ničení kry-cích sil nepřítele a silného, bojeschopného uskupení na boku nebo v týlu v součinnosti se sousedy. Z toho vyplývá, že zahájení útočné operace může někdy nabýt i formu střetného sražení s přisunovanými zálohami nepřítele.

Podle situace je možné, aby přecházela vševojsková armáda do útoku i po určité přestávce po protiúderu. K tomu může dojít tehdy, jestliže k vytvoření útočného uskupení bude nutné rozsáhlejší přeskupení sil a prostředků. Pak je pravděpodobné, že zahájení útočné operace bude mít formu **útoku z přímého dotyku s nepřítelem**. V tomto případě bude útočná operace zahájena formou **překonávání zabezpečovacího prostoru** nepřítele **s následujícím útokem** na jeho obranu. Tyto podmínky mohou vzniknout tehdy, odcházejí-li bojeschopné hlavní síly nepřítele do hloubky k zaujetí obrany na výhodných čarách. K získání času na organizaci obrany vyčleněné krycí síly nepřítele brání vojskům vše-vojskové armády v přechodu do útoku nebo v jeho rozvinutí.

Nejméně složité podmínky pro přípravu a zahájení útočné operace budou v případě, kdy k přechodu do protiútku bude zasazována vševojsková ar-máda **po přesunu z hloubky**. Také za této situace může mít zahájení operace formu útoku na nepřátelskou obranu, s překonáním zabezpečovacího prostoru nebo střetného sražení s přisunovanými nepřátelskými zálohami.

Při přechodu do útočné operace po úspěšném protiúderu může ji vševoj-sková armáda zahajovat z prostoru státní hranice nebo původního předního okraje obrany. V tomto případě nelze vyloučit ani takovou situaci, kdy ne-přítel využije k obraně dříve vybudovaná vlastní postavení, objekty, kryty a další ženižně vybudovaná zařízení v původním výchozím prostoru. Uvedená zařízení může s předstihem zaujmout a připravit odolnou obranu. U této situace by mohla být útočná operace zahajována **průlomem nepřátelské obrany**.

Mnohotvárnost podmínek, způsobů i možných forem zahájení armádní útočné operace se nutně projeví i její přípravě i vedení.

Plánování útočné operace je charakteristické tím, že pro práci velitele a štá-bu budou k dispozici velmi omezené lhůty. Konkrétní příprava protiútku na stupni frontu bude zřejmě zahájena ihned po přijetí rozhodnutí k protiúderu, ke zničení nepřátelského uskupení, které se vklínilo do sestavy frontu v prů-běhu vedení obranné operace. Za těchto podmínek je nutné promyšleně uplat-nit metodu souběžného plánování. Složitost a obtížnost práce velitelů a štábů při plánování útočné operace v průběhu obranné operace k odražení ne-přátelské agrese, kromě krátké doby, je dána i tím, že při plánování se situace bude neustále měnit i vyvíjet, a proto je nutné předpokládaný vývoj situace mít na zřeteli. To vysoce zdůrazňuje význam reálného, zdůvodněného před-

vídání při rozhodování a plánování operace. V jejím průběhu pak bude nutné rozhodnutí, plán operace i úkoly vojskům neustále upřesňovat na základě nepřetržitého hodnocení jejich reálnosti a předpokládaného nejučelnějšího využití sil a prostředků v porovnání se skutečným vývojem situace.

Při přípravě operace není možné opomenout takový důležitý úkol, jakým je **organizace součinnosti**. V období přípravy útočné operace, do níž bude vševojsková armáda přecházet v závěru obranné operace k odrazení nepřátelské agrese, bude zapotřebí soustředit úsilí velitelů a štábů na organizaci a udržení trvalé a těsné součinnosti mezi vojsky, která povedou obranné boje a uskupením, jež se připravuje k přechodu do útoku. Význam součinnosti v uvedených případech vzrůstá zejména proto, že přisunovaná vojska neznají (z vlastní zkušenosti) situaci v prostoru zasazení, a tato se navíc nadále vyvíjí a někdy bude proto nutné operativně upřesňovat způsob, často i konkrétní prostor zahájení bojové činnosti při zasazení.

Při plánování a přípravě útočné operace v rámci přechodu do protiútoků je zapotřebí trvale organizovat spolehlivou **protivzdušnou obranu** vojsk hlavního uskupení, **ničení nepřátelských vzdušných výsadků, aeromobilních vojsk a bojeschopných skupin nepřítele v týlu vlastních vojsk** s důrazem na směr hlavního úderu. Tím zmařit nepříteli možnost narušit nebo zabránit přisunu i zasazení druhých sledů a záloh k vytvoření silných protiútočných uskupení a zabezpečení narůstání úsilí po přechodu do protiútoků.

Současně je nutné organizovat a trvale realizovat úkoly, které vyplývají z **všestranného zabezpečení operace**. V období přípravy přechodu do protiútoků a při jeho zahájení nabývají na zvláštní důležitosti zejména účinná opatření k maření nepřátelského průzkumu i k jeho dezinformaci, radioelektronický boj vedený s důrazem na zarušení a ničení nepřátelských systémů velení, řízení a navedení i věrohodně, promyšleně, komplexně a přesvědčivě usku-tečňované operační maskování. Tato opatření zabezpečení operace musí navazovat na úkoly jejího všestranného zabezpečení, které byly plněny v období vedení obrany. Jen tak je možné dosáhnout toho, aby tyto úkoly byly realizovány s co nejučelnějším využitím sil a prostředků. Tento požadavek vystupuje do popředí především v celé oblasti operačního maskování. Utajit před nepřítelem zámysl a přípravu přechodu do protiútoků, klamat nepřítele o skutečné situaci vlastních vojsk a jejich činnosti je možné jen při plynulé návaznosti na opatření plněná v průběhu předcházející činnosti a bez náhlých, zjevných změn.

Značný rozsah úkolů spojených s plánováním a přípravou zahájení útočné operace v rámci přechodu do protiútoků, jejich obsáhlost, složitost a náročné podmínky pro jejich plnění dále zdůrazňují požadavek trvale hledat způsoby k dalšímu **zkvalitňování obsahu i formy zpracování operačních dokumentů** při jejich zjednodušení, ale při dosažení vysokého stupně sladění i úplnosti zpracování jednotlivých plánovaných úkolů.

Základním předpokladem úspěšného zahájení a vedení útočné operace je vytvoření **výrazné převahy nad nepřítelem na rozhodujících směrech** již při přechodu, v krajním případě krátce po zahájení operace. V jejím průběhu bude zapotřebí dosáhnout narůstání sil tak, aby operace mohla být rozvíjena ve vysokém tempu, nepříteli byl zasazen silný úder ke zničení jeho hlavního uskupení a nebyla mu dána možnost získat čas pro soustředění a přípravu vojsk k organizovanému odporu. Výrazné změny v poměru sil s útočícími nepřáteli-

skými uskupeními, která zahájila a vedla agresi, není zřejmě možné vytvořit **jenom palebným ničením** nepřítele. Při vedení operace za použití konvenčních zbraní bude palebným ničením nepřítele pravděpodobně dosaženo jen změny v poměru těch sil, které jsou vyčleněny k odražení nebo zastavení jeho útoku. Vojska nebudou schopna jenom palebným ničením dosáhnout takového rozhodujícího zvratu v poměru sil, aby mohla přejít do protiútku pouze bránícími se uskupeními. Mám za to, že do protiútku budou přecházet svazky s vyrovnaným poměrem sil nebo jen při mírné převaze vlastních vojsk v celkovém operačním měřítku. Výrazné převahy nad nepřítelem bude možné dosáhnout jen po **přeskupení a soustředění sil i prostředků na rozhodujících směrech**. K tomu bude nutné uskutečnit poměrně rozsáhlý manévř z hloubky i podél fronty.

Převahu sil prostředků i palby dosaženou přeskupením vojsk i manévřem, je nutné realizovat účinným **palebným ničením nepřítele i mohutným úderem vojsk**. Tím je především podmíněno úspěšné zahájení armádní útočné operace.

Stejně jako způsob zahájení operace, tak i organizace a palebné ničení nepřítele budou určovány výsledky dosaženými v obranné operaci. Rozhodujícími faktory, které podmiňují organizaci palebného ničení nepřítele, jsou především dosažený operačně taktický stupeň palebného ničení nepřítele, množství palebných prostředků, které máme k dispozici, a jejich možnosti, vyčleněné úsilí letectva i četnost munice, podmínky a způsoby zahájení útočné operace spolu se silou, počtem prostředků a možnostmi i situací nepřítele. Konkrétními podmínkami budou určena i období palebného ničení nepřítele. Při přechodu do protiútku nebude zpravidla organizován a uskutečňován hromadný palebný úder k ničení cílů prvního pořadí. Je to proto, že tyto nepřátelské objekty budou v průběhu předcházejícího vedení obranné operace zpravidla ničeny bezprostředně po jejich zjištění. Tak tomu bude i v období přípravy útočné operace. Myslím, že nebude zvlášť organizováno ani palebné ničení nepřítele v období zabezpečení přesunu vojsk. Úkoly tohoto období ničení nepřítele budou obsahem palebné podpory bránících se vojsk nebo obsahem palebné podpory či palebného doprovodu protiúderu. Palebné ničení nepřítele při přechodu vševojskové armády do útoku bude proto s velkou pravděpodobností **zahrnovat období palebné přípravy, podpory a palebného doprovodu** útoku vojsk v hloubce. Vzhledem k možným způsobům zahájení útočné operace může být palebná příprava provedena formou skupinového úderu raketového vojska za použití konvenčních bojových hlavic, úderů letectva, palebných případů dělostřelectva a přímé střelby tanků, BVP a ostatních zbraní vševojskových útvarů a svazků. Může vzniknout i situace, kdy palebná příprava nebude při zahájení útočné operace vykonána současně v celém pásmu vševojskové armády. Na jednotlivých směrech je možné ji uskutečnit s časovým odstupem tak, jak budou vojska přecházet ke zteči nepřátelských odporů.

Podmínky přípravy a zahájení útočné operace v rámci přechodu do protiútku se budou vyznačovat tím, že nepřítel ztratil celkovou iniciativu. Jeho dosavadní způsob vedení bojové činnosti byl neúspěšný. V tomto období může proto vzrůstat nebezpečí použití **jaderných zbraní i ostatních zbraní hromadného ničení nepřítelem**. To vyžaduje trvalé udržování v pohotovosti prostředků potřebných k účasti v prvním jaderném úderu. Tím se částečně sníží jejich počet, zejména raketového vojska a letectva, které budou moci plnit úkoly palebného ničení nepřítele při zahájení i v průběhu vedení útočné operace. Tato skutečnost vyžaduje od velitelů a štábů zásadní požadavek — hledat a

využívat co nejúčinnější způsoby použití palebných prostředků k ničení nepřítele **při jejich sníženém počtu.**

Různorodost možných podmínek zahájení armádní útočné operace při přechodu do protiútoků se projeví i v nestejnorodosti operačních úkolů, které bude nutné v průběhu operace plnit. Základním požadavkem však stále zůstává nutnost rozvíjet útok ve vysokém tempu s cílem v krátké době zničit hlavní síly bojeschopných uskupení nepřítele a nedat jim čas k organizaci úporné a odolné obrany.

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy stanoví jako základní úkol ozbrojených sil a vojenské vědy hledat a rozpracovat účinné formy a způsoby odražení nepřátelské agrese. Úspěšné splnění tohoto úkolu je nerozlučně spjato s požadavkem zkoumat formy a způsoby použití ozbrojených sil k dokončení zničení nepřítele, který zahájil agresi, a tak i k celkovému naplnění cíle zasazení zdrcujícího úderu útočníkovi.

ÚTOK Z PŘÍMÉHO DOTYKU S NEPŘÍTELEM

K základnímu a rozhodujícímu druhu boje patří útok, neboť jedině útokem lze dosáhnout zničení nepřítele, kterému se např. podařilo proniknout na naše státní území a znovu je ovládnout našimi vojsky. Přitom je nutné, aby byla vojska připravena splnit tento náročný cíl v různých situacích, terénních a povětrnostních podmínkách ve dne či v noci.

K nejnáročnějšímu na přípravu patří **útok na bránícího se nepřítele**, který vybudoval a ženižně připravil odolnou obranu, zahajovaný obvykle **průlomem**, tj. vytvořením trhliny v této obraně zpočátku na zvoleném úseku a jejím postupným rozšiřováním a prohlubováním až na šířku útočného pásma. Přitom Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část 1, v článku 92 uvádí, že „útok divize (pluku) na bránícího se nepřítele se provádí **po přesunu z hloubky** nebo **z přímého dotyku s nepřítelem**“.

Ve stejném článku je zdůrazněno, že „za použití jaderných zbraní je hlavním způsobem přechodu do útoku útok po přesunu z hloubky“. Bezesporu rozhodujícím důvodem pro přijetí takovéto zásady je skutečnost, že v období války, ve kterém jsou používány jaderné zbraně, je především zranitelný ten, kdo zůstane delší dobu na jednom místě, v jednom prostoru. A takovým případem, přes uskutečňovaná ochranná opatření, je i dlouhodobý pobyt vojsk ve výchozím prostoru, třebaže jsou v bezprostřední blízkosti nepřítele.

Lze z toho vyvodit, že útok na bránícího se nepřítele z přímého dotyku budou velitelé vést **především v 1. období války**, tj. v období používání pouze konvenčních zbraní, a to i v podmínkách, které umožňují útok po přesunu z hloubky.

Útokem z přímého dotyku lze **označit takový útok**, při němž velitel armády (divize) **vydává veliteli divize (pluku) bojový úkol v době, kdy jsou již útvary divize v přímém dotyku s nepřítelem**.

Rozhodnutí velitele o způsobu přechodu do útoku budou především ovlivňovat:

- terénní a povětrnostní podmínky (jak narušují či umožňují rychlé přiblížení a rozvinutí vojsk po přesunu z hloubky),
- předcházející bojová činnost vojsk a její výsledek,
- množství volných sil a prostředků ve druhém sledu a zálohách použitelných pro útok po přesunu z hloubky.

Proto se s útokem vedeným z přímého dotyku s nepřítelem setkáváme především na těžko průchodných směrech v horském a zalesněném terénu, v zimních podmínkách při nedostatku sněhu, v některých případech i v noci. Dále při nezdařeném pokusu o prolomení obranných čar v hloubce nepřátelské obrany či dobytí města z chodu, při násilném přechodu vodní překážky po rozvinutí hlavních sil divize (pluku) bezprostředně u vodní překážky, když násilný přechod z chodu byl neúspěšný, při boji o opevněný prostor apod. Naopak úspěšně vedená obrana umožňuje, aby na některých směrech přešla bránící se vojska po potřebném přeskupení a vystřídání spolu s dalšími divizemi, přicházejícími a útočícími po přesunu z hloubky, do útoku.

Samozřejmě, že bojový řád pozemního vojska ČSLA nevylučuje možnost použít nejen motostřeleckou, ale i tankovou divizi k útoku z přímého dotyku. Domnívám se, že použití tankové divize k této variantě přechodu do útoku nebude ničím neobvyklým v případě, půjde-li o vedení útoku, který byl dočasně zastaven, neboť v něm budou pokračovat ty svazky, které byly (a zůstanou) v prvním sledu.

Naopak výjimkou jejího použití v prvním sledu bude **zahájení útočné operace**, zvláště jsou-li výhodné terénní a povětrnostní podmínky k přechodu do útoku z přímého dotyku. Kromě toho utajit např. přeskupení této divize (pokud se vůbec bude bránit v prvním sledu obranného pásma armády) je prakticky neuskutečnitelné.

V souvislosti s popisováním způsobem vedení útoku považují za účelné zmínit se také o některých **pojmech**.

Při útoku z přímého dotyku s nepřítelem se oproti útoku po přesunu z hloubky objevují **nové pojmy**, popřípadě známé, které však mají nový obsah. K nim především patří:

- **Výchozí prostor divize** (motostřeleckého pluku, motostřeleckého praporu prvního a druhého sledu). Rozumíme jím **část terénu**, přesně ohraničeného čarou dotyku s nepřítelem, rozhraním s pravým a levým sousedem a zadní hranicí prostoru rozmístění divizního (plukovního) týlu. V tomto prostoru se rozmísťují jednotlivé prvky bojové sestavy, místa velení a prvky všestranného zabezpečení podle svého místa a funkce v plánovaném útoku (např. oddíl vojskových raket zaujímá prostor bojového rozmístění, dělostřelecko palebná postavení, POZ prostor soustředění atd.).

Pluku druhého sledu (vševojskové záloze divize) je tento prostor určován na vzdálenost 15 až 20 km od zádi praporů prvního sledu a pluk je v něm v pochodovém proudu na jedné nebo dvou pochodových osách. **Motostřelecký prapor druhého sledu (VŠZ pluku)** se rozmísťuje ve vhodném výchozím prostoru 6 až 8 km za prapory prvního sledu zpravidla v rotních proudech.

Výchozí prostor musí zabezpečovat skryté rozmístění vojsk, jejich minimální zranitelnost údery jaderných i konvenčních zbraní nepřítele, výhodné podmínky pro přeskupení (vystřídání) i pro přechod do útoku. Je ženijně upravován, především v noci, přičemž jednotky a útvary předstírají zesilování obrany. Vybudované objekty jsou před rozedněním pečlivě maskovány.

- **Východiště k útoku** je přesně určená a vymezená část výchozího prostoru divize (pluku, praporu) prvního sledu, ve kterém jsou vojska připravena **přejít ke zteči z přímého dotyku s nepřítelem** nebo která se předem připravuje a vojska ji zaujmou až těsně (např. poslední noc) před zahájením útoku. Jednotky a útvary jsou zde již v takové bojové sestavě, v jaké budou plnit stanovený bojový úkol.

Východiště k útoku **zaujímají** motostřelecké jednotky skrytými cestami a spojovacími zákopy. Rota prvního sledu, která útočí v jednom sledu, se rozmísťuje v jednom zákopu v šířce do 1 000 m, v úseku průlomu do 500 m. Za svými jednotkami zaujmou palebná stanoviště bojová vozidla pěchoty (OT) a jsou připravena k podpoře palbou, rychlému výjezdu a k případnému nasazení příslušníků jednotky. **Roty druhého sledu (záloha)** se skrytě rozmísťují ve vzdálenosti 1,5 až 2 km za rotami prvního sledu zpravidla v rotních a četových proudech.

Východiště k útoku nemusí být zvoleno na předním okraji původní obrany (i když tomu tak zpravidla bude), ale i v hloubce opěrných bodů a obranných rajónů praporů, a to zejména tam, kde terén na předním okraji neumožňuje utajené přeskupení či vystřídání.

● **Výčkávací prostor je část výchozího prostoru divize, která vystřídala vojska v obra-ně.** Určuje se tankovému pluku k jeho zaujetí před zahájením útoku z přímého dotyku. V něm plní všechna opatření, která jsou nutná pro přípravu útoku. Jeho vzdálenost od předního okraje je 12 až 15 km pro pluk určený do prvního sledu a 15 až 20 km pro tankový pluk druhého sledu. Pluky v něm budou nejčastěji rozmístěny v prapor-ních proudech.

● **Výčkávací postavení je část výchozího prostoru motostřeleckého pluku prvního sledu určená tankovému praporu ve vzdálenosti 6 až 8 km od předního okraje, kde je rozmístěn v rotních proudech a připravuje se ke splnění úkolu.**

Může být určen celý do prvního sledu, nebo po rotách (četách) přidělen motostřeleckým praporům prvního sledu, případně část praporu může velitel pluku ponechat ve druhém sledu (vševojskové záloze). Část tanků je možné rovněž předsunout do připravených palebných postavení k vedení přímé střelby.

Tomuto zámyslu musí odpovídat i rozmístění tankového praporu, aby se jeho roty (čety) mohly co nejrychleji přesunovat k příslušným motostřeleckým praporům ve východišti k útoku.

Zvláštnosti organizace boje

Zatímco při útoku po přesunu z hloubky velitel divize (pluku) přijímá rozhodnutí a seznamuje podřízené s úkoly zpravidla na mapě, plastickém stole nebo leteckých snímcích a jen v omezené míře organizuje boj v terénu, pak při útoku z přímého dotyku s nepřitelem je těžiště organizace boje na všech stupních položeno do terénu.

Velitelé všech stupňů mohou tak od zahájení organizace boje plně využívat výhody (i nevýhody) terénu, ve kterém bude útok zahajován a probíhat, a to nejen na základě vlastního studia a poznatků, ale také proto, že se u nadřízeného zúčastní rekognoskace, organizace součinnosti, vydání bojového rozkazu a dalších opatření, která jsou zabezpečována přímo v terénu.

Pokud půjde o obnovu útoku po nezdařeném pokusu o zteč z chodu **po zkrácené přípravě**, bude hlavním způsobem práce **metoda souběžné organizace boje**, protože útok je obnovován přibližně za 6 až 8 hodin (u pluku na samostatném směru za 4 až 6 hodin) a splnit všechna opatření k úspěšnému zopakování zteče metodou postupné organizace boje v žádném případě nelze.

Bude-li útokem z přímého dotyku zahajováno plnění důležitého operačního úkolu (např. útočná operace, protiúder apod.), lze předpokládat možnost využití **obou metod organizace boje**, i když metoda souběžné organizace boje bude mít prioritu, a to zejména v období války za použití jaderných zbraní.

Zatímco důležitou součástí rozhodnutí k útoku po přesunu z hloubky, a tím i dalších opatření organizace boje, je přesun z výchozího prostoru (prostoru soustředění), zaujetí bojové sestavy a rozvinutí pluků prvního sledu z pochodové do bojové sestavy ke zteči, pak při útoku z přímého dotyku bude tato část rozhodnutí nahrazena **organizací přeskupení a vystřídání, přesunem tankového pluku a praporů** z hloubky výchozího prostoru divize (pluků) z vyčkávacího prostoru a postavení na čáru přechodu ke zteči a způsobem připojení se motostřeleckých jednotek ke zteči ve východišti k útoku.

Tato skutečnost se výrazně projeví i **ve skladbě palebného ničení nepřítele**, které bude zahrnovat obvykle pouze tři období:

- palebnou přípravu zteče,
- palebnou podporu zteče,
- palebný doprovod útoku vojsk v hloubce.

Přitom požadovaného stupně palebného ničení nepřítele bude nutné dosáhnout zpravidla již v prvních dvou obdobích.

To znamená, že palebná příprava zteče musí být mohutnější (časově delší), aby se tak nahradilo palebné působení na nepřítele, které se obvykle uskutečňuje v průběhu přesunu vojsk z výchozího prostoru na čáru rozvinování do praporečnických proudů.

Na druhé straně je však zapotřebí, aby velitel divize připravil a vydal úkoly raketovému útvaru, dělostřelectvu a letectvu ke zničení a umlčení prostředků jaderného a chemického napadení a dělostřelectva s cílem **zmařit možnou nepřátelskou protipřipravu**, jakož i úkoly dělostřelectvu a plukům prvního sledu k odrazení **možných nepřátelských útoků**.

Kromě toho velitel divize (pluku) připravuje palebné ničení nepřítele pro případ odražení jeho útoku v období přeskupování a vystřídání. Toto opatření bude však součástí Plánu přeskupení (vystřídání) divize (pluku) a nemusí být realizováno.

Rovněž při stanovení bojových úkolů na místo os přesunu a doby průchodu jednotlivými čarami velitel divize (pluku) **určí**:

- výchozí prostory pluků (praporů) prvního sledu,
- vyčkávací prostory tankových pluků (postavení tankových praporů) a dobu jejich zaujetí,
- ráz a rozsah ženíjního budování výchozího (vyčkávacího) prostoru (postavení),
- způsob přeskupení (vystřídání) útvarů (jednotek), převzetí postavení, zátarasů, linkového spojení a zásob materiálu.

Jedním z nejdůležitějších úkolů při řešení otázek **všestranného zabezpečení** plánovaného boje, jak již bylo zdůrazněno, je **maskování**. Hlavním způsobem maskování bude skrytí vojsk, aby tak bylo zabráněno vzniku nebo včas odstraněny demaskující příznaky vojsk a objektů. K tomu není nutné vydávat zvláštní pokyny, vojska by je měla uskutečňovat trvale, přijatá opatření je však nutné pravidelně kontrolovat a iniciativně je obnovovat.

Velitel divize (pluku) využívá i dalších způsobů maskování, kterými jsou především **dezinformace a demonstrační činnost**. Tedy nejen skrýt vojska před nepřítelem, ale současně mu vnucovat klamnou představu o skutečných záměrech použití divize k útoku a tak zabezpečit překvapivou činnost našich jednotek a útvarů na určeném směru hlavního úderu. Toto bude zvlášť potřebné v tom případě, když se nepřítelem podaří zjistit, že divize v obranném boji splnila stanovené úkoly a že se připravuje k útoku.

Zteč nepřátelské obrany

Pro uskutečnění zteče platí **stejně zásady** jako při útoku po přesunu z hloubky — začíná dosažením čáry přechodu ke zteči tankovými jednotkami a připojením se (ve

stanoveném čase) ke zteči ve východišti k útoku motostřeleckých rot prvního sledu. Zteč končí obsazením obranných rajónů v hloubce brigád (pluků) prvního sledu nepřítel, tj. v hloubce 8 až 10 a někdy i více kilometrů.

Čára přechodu ke zteči bude ve většině případů určována na úrovni východiště k útoku. Pokud však bude určeno v hloubce východního prostoru, pak čára přechodu ke zteči může být volena v obvyklé vzdálenosti, tj. do 600 m od předního okraje nepřátelské obrany a někdy i ve větší vzdálenosti. Z této čáry tankové a motostřelecké jednotky vedou, za vzájemné podpory palbou, rozhodnou zteč nepřítel, a to ve vysokém tempu a bez přerušení až do celé hloubky obrany brigád prvního sledu nepřítel.

Vlastní zteč může být, podle konkrétní situace u jednotlivých pluků divize a různé hloubky nepřátelské obrany, provedena dvojím způsobem: **v jednotné obrněné nebo kombinované bojové sestavě**. V obou případech útočí tanky v bojové linii a motostřelecké jednotky buď na bojových vozidlech pěchoty či obrněných transportérech (proto jednotná obrněná bojová sestava) nebo bez nasednutí (v hloubce po sesednutí) příslušníků motostřeleckých jednotek a pěšky za tanky (proto kombinovaná bojová sestava).

Protože zteč motostřeleckých jednotek po sesednutí, pěšky, je příznačná nejen pro průlom ženiině připravené obrany nepřítel, při nedostatku prostředků palebného ničení, ale také pro útok v horském a zalesněném terénu, v zimních podmínkách, při boji o opevněný či zastavěný prostor, je zřejmé, že pro útok z přímého dotyku bude **typická zteč v kombinované bojové sestavě**.

To znamená, že bojová sestava bude mít **tři linie**: bojovou linii tanků jako prvou, v druhé budou rojnice motostřeleckých družstev, které postupují co nejtěsněji za tanky, aby zabezpečily potřebnou palebnou součinnost a nedovolily nepříteli, aby je od nich oddělil, a s dodržением přitom bezpečné vzdálenosti od výbuchů granátů vlastního dělostřelectva. Třetí linií vytvářejí bojová vozidla pěchoty (OT), která využívají nerovností terénu a skoky od jednoho skrytu k dalšímu podporují palbou útočící tanky a motostřelecké jednotky.

Dovoluje-li to situace, pak mohou BVP (OT) postupovat v mezerách motostřeleckých rojnic. V tomto případě zůstávají v okopech a motostřelecké jednotky ve východišti k útoku do té doby, než jejich sestavou projedou tanky. Teprve potom opouštějí zákop (okop) a těsně za tanky, pěšky, vedou zteč. Pokud je východiště k útoku příliš vzdáleno od předního okraje nepřátelské obrany, pak může nastat situace, že motostřelecké jednotky nasednou v průběhu palebné přípravy zteče na techniku a na čáře přechodu ke zteči opět sesednou (obdobně jako za útoku po přesunu z hloubky).

Přesun na čáru přechodu ke zteči zahajuje **tankový prapor** z vyčkávacího postavení v době palebné přípravy zteče na stanovený signál. Jeho vyhlášení musí být propočteno podle vzdálenosti a optimální rychlosti přesunu tak, aby bylo zabezpečeno, že tanky dosáhnou předního okraje obrany nepřítel současně s motostřeleckými jednotkami v určeném čase „Č“.

Za přibližování k čáře přechodu ke zteči se rotý rozvíjejí postupně do bojové sestavy (mechanika rozvíjení a vzdálenost jednotlivých čar rozvíjení je shodná jako při útoku po přesunu z hloubky), maximálně možnou rychlostí přecházejí ke zteči a ničí nepřítel palbou za pohybu. Vyčleněné tanky pro přímou střelbu se zařazují do bojových sestav svých jednotek.

Pokud bude vykonána **zteč v jednotné obrněné bojové sestavě**, nasedají motostřelecká družstva na techniku v době palebné přípravy zteče ještě do příchodu tanků a ihned se zde připravují ke zteči. Jakmile tanky dosáhnou východiště k útoku, pak motostřelecké rotý prvního sledu současně s nimi přecházejí do útoku.

Způsob zteče stanoví velitel divize (pluku) na základě analýzy plánovaného boje a uvádí jej ve svém rozhodnutí (zámyslu boje). Podrobně je pak řešen jak při rekognoskaci, tak zejména při organizaci součinnosti. Správná volba optimálního způsobu zahájení zteče totiž přispěje k udržení vysokého tempa útoku (nedojde ke ztrátě času zbytečným sesedáním) či zabrání neúspěšné zteči (např. proto, že byla nesprávně stanovena jednotná obrněná bojová sestava) a nutnosti jejího opakování.

V době pobytu vojsk ve východišti k útoku mohou být vedeny jaderné údery na opěrné body předního okraje nepřátelské obrany. V tomto případě všichni příslušníci jednotek (včetně pozorovatelů) zaujmají úkryty a pokud jsou již v bojových vozidlech pěchoty (OT) nebo v tancích, zavírají příklopy, střílny, žaluzie, zakrývají pozorovací a optické přístroje a zapínají systém ochrany proti zbraním hromadného ničení. Po ukončení jaderných úderů na povel (signál) velitele praporu opouštějí úkryty a pokračují v přípravách ke zteči.

Zahájení palebné přípravy zteče, přesun tanků z vyčkávacího prostoru (postavení), nasedání motostřeleckých jednotek na techniku, ražení průchodů a další úkony jsou uskutečňovány v určeném čase nebo na signál velitele divize (pluku). Čas „C“, ke kterému se obvykle všechna opatření propočítávají, jakož i dobu vedení jaderných úderů, oznamuje velitel divize (pluku) podřízeným velitelům nejpozději **do zahájení** palebné přípravy zteče.

Přesto však se zaujetím východiště k útoku je nutné, aby byla vojska připravena k přechodu ke zteči v kterékoli době, protože velitel armády může nařídit, aby palebná příprava zteče byla zahájena bez prodloužení zároveň s nepřátelskou protipřípravou, takže divize (pluk) přejde ke zteči dříve, než bylo stanoveno.

Podarí-li se nepříteli úspěšně vést údery na naše vojska, aby zabránil jejich zteči (přesunu tankového pluku do prvního sledu), pak je velitel divize povinen přijmout opatření k nahrazení vyřazeného útvaru druhým sledem nebo vševojskovou zálohou. Toto opatření je zapotřebí předpokládat již při organizaci útoku, v tomto smyslu formulovat úkol druhému sledu (VŠZ) a podrobně jej řešit při organizaci součinnosti. Proto je nezbytné, aby velitel pluku druhého sledu (vševojskové zálohy) byl trvale připraven, a to jak před zahájením zteče, tak i v jejím průběhu na tuto variantu zapojení se do boje.

Velitelé všech stupňů **v době palebné přípravy zteče pozorují** výsledky palby, stanoví úkoly palebným prostředkům ke zničení zbylých a nově zjištěných nepřátelských cílů, kontrolují včasné vyražení tanků, motostřeleckých jednotek a hlásí nadřazenému pohotovost útvaru (jednotky) ke zteči.

Průlom nepřátelské obrany a rozvíjení útoku do hloubky uskutečňuje divize (pluk) stejným způsobem jako při útoku po přesunu z hloubky.

Příprava útoku z přímého dotyku s nepřitelem umožňuje organizovat boj **přímo v terénu a dosáhnout současně zteče**. Na druhé straně však jsou vojska divize (pluku) delší časové období v dosahu taktických jaderných zbraní nepřítel, jeho dělostřelectva a dalších prostředků ničení. Proto mohou utrpět značné **ztráty** ještě do zahájení útoku. A to je hlavní důvod, proč útok po přesunu z hloubky, zejména v období války za použití jaderných zbraní, je hlavním způsobem přechodu do útoku. To však neznamená — a boj v našem příhraničním pásmu to bude často vyžadovat — abychom opomíjeli a podceňovali znalosti zásad organizace útoku z přímého dotyku s nepřitelem.

TAKTICKÝ VZDUŠNÝ VÝSADEK A ÚDERNÝ VÝSADEK

Soudobý boj i operace se vyznačují rozdílností, vysokou manévrovostí, intenzivností a rychlým průběhem, náhlými a pronikavými změnami situace a různorodostí používaných způsobů jejich vedení, rozvíjením bojové činnosti na zemi a ve **vzduchu**, na široké frontě, do velké hloubky a ve vysokém tempu.

Přítom rozhodující úlohu v naplnění těchto požadavků mají vedle motostřeleckých a tankových divizí i **výsadkové** a **úderné výsadkové svazky a útvary**, které působí v úzké součinnosti se svazky a útvary dalších druhů ozbrojených sil. Současně jeden z nově vytvářených druhů vzdušného výsadku právem tvoří úderné výsadkové svazky a útvary — **úderný výsadek**.

Zatímco ještě na počátku osmdesátých let výsadkové vojsko bylo předurčeno pouze pro bojovou činnost v hlubokém týlu nepřítele (200 až 500 i více kilometrů) a k rychlému využívání výsledků jaderných úderů, tak v soudobém boji a operaci je jako vysoce mobilní druh pozemního vojska určeno k **obchvatu** nepřítele ze vzduchu a k plnění úkolů v jeho týlu (50 až 100 a někdy až 200 km).

Dříve v souladu s ustanovením Polního řádu (Vševojsk-1-1) čl. 14 výsadkové vojsko se skládalo pouze z výsadkové divize, výsadkové brigády, padákového výsadkového pluku a samostatného padákového výsadkového praporu. **Nyní** podle Bojového řádu pozemního vojska ČSLA (Všeob-Ř-1) čl. 28 zahrnuje nejen původní výsadkové svazky a útvary, ale navíc i **úderné výsadkové svazky a útvary**.

Rozhodující změna v organizační struktuře výsadkového vojska bezprostředně také ovlivňuje širší využitelnost a celkové možnosti bojového použití různých druhů výsadků ve prospěch armádní (frontové) operace jako taktické, operačně taktické, operační a operačně strategické výsadky. Přítom nové úderné výsadky jsou používány k plnění různých bojových úkolů v týlu nepřítele jako **operačně taktické a taktické výsadky**. Navíc se mohou podílet na plnění důležitých úkolů v sestavě vlastních vojsk. Tím také dochází celkově ke kva-

litní **rozdílnosti** v přípravě a bojovém použití jednotek taktického vzdušného výsadku organizovaného z motostřeleckých jednotek, jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk a jednotek taktického výsadku vyčleněného z úderného výsadku.

Na základě těchto skutečností se zaměřím v článku na objasnění **rozdílnosti** (viz **tabulku**) mezi uvedenými druhy výsadku při přípravě a plnění bojových úkolů v týlu nepřítele, zejména v taktické hloubce při přechodu divizí do útoku, jakož i na varianty možného použití výsadků v obranné operaci (boji).

V souvislosti s tím, že v Bojovém řádu pozenmího vojska ČSLA jsou uvedeny různé pojmy, jako např. taktický vzdušný výsadek (čl. 12), úderné výsadekové svazky a útvary (čl. 28), úderné výsadekové útvary a jednotky (čl. 98) nebo vzdušný výsadek (úderný výsadekový útvar s. 154), popř. úderné výsadekové jednotky (s. 155), včetně pojmu operačně taktické a taktické výsadky (čl. 28), jakož i další varianty, je zapotřebí dodržet zásadu diferenciací, která je závislá na příslušném organizačním stupni velení.

V soudobých podmínkách se **výsadek dělí podle druhu bojové přepravy** do týlu nepřítele na **vzdušný** (námořní, kombinovaný). Současně **podle charakteru** a cíle plnění bojového úkolu a podle **celkového množství přepravených jednotek** (útvárů, svazků), bojové techniky a materiálu rozeznáváme výsadky:

- taktické,
- operačně taktické,
- operační,
- operačně strategické,
- strategické.

Všechny tyto druhy výsadku se v závislosti na způsobu vysazení dále dělí na:

- padákový,
- přistávací,
- kombinovaný.

Navíc podle typu přepravního prostředku se výsadek dělí na letounový a vrtulníkový.

Taktický vzdušný výsadek právem patří pouze mezi přistávací anebo vrtulníkový. To je dáno tím, že příslušníci výsadku jsou přepravováni do týlu nepřítele pouze dopravními výsadekovými vrtulníky různých modifikací.

Oproti tomu **úderný výsadek** může tvořit padákový, přistávací (letounový, vrtulníkový) i kombinovaný výsadek, který je přepravován do prostoru vysazení dopravními výsadekovými vrtulníky nebo dopravními výsadekovými letouny, popř. různou kombinací.

Myslím, že docenění těchto rozdílů bezprostředně zkvalitní přípravu a bojové použití obou druhů výsadku na příslušných stupních velení a zabezpečí správné pochopení významu, místa a úlohy vzdušného výsadku v boji a operaci.

Taktický vzdušný výsadek	Úderný výsadek
Terminologické pojmy Je druh výsadku, který zpravidla tvoří jednotky motostřeleckého vojska a jednotky některých druhů vojsk a speciálních vojsk. Je zapotřebí docenit to, že podle situace může být prvkem bojové sestavy divize (Všeob-R-1), je organizován z jednotek motostřeleckého vojska, jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk a je pouze prostředkem velitele divize. Hodnota výsadeků Bývá zpravidla zesílený motostřelecký prapor. V horském zalesněném terénu i terénu těžko dostupném tankům, v noci, v opevněném prostoru a při boji o město i v hodnotě zesílené motostřelecké roty. Je zpravidla vyčleňován z jednotek druhého sledu (zálohy) motostřelecké nebo tankové divize. Podřízenost výsadeků Je přímo podřízen veliteli motostřelecké (tankové) divize. V některých případech může být dočasně anebo trvale podřízen veliteli vševojskové armády (veliteli operační manévrovací skupiny). Příprava výsadeků Bezprostředně připravuje a organizuje velitel motostřelecké (tankové) divize. Předurčení výsadeků Je zpravidla předurčen k plnění různých bojových úkolů v týlu nepřítel, a to pouze taktického charakteru, které realizuje ve prospěch divize prvního sledu, jež útočí na směr hlavního úderu.	
Je nový druh vzdušného výsadku, který výlučně tvoří úderné výsadekové jednotky (útvary či svazky). Je organizován z úderných výsadekových jednotek (útvarů či svazků) jako důležitý mobilní prostředek velitele vševojskové armády (frontu). Hodnota výsadeků Většinou v síle úderného výsadekového praporu, respektive i úderného výsadekového útvaru. Je prostředkem velitele vševojskové armády. V hodnotě několika úderných výsadekových praporů (útvarů) až úderné výsadekové brigády (divize) je prostředkem velitele frontu. Podřízenost výsadeků Je přímo podřízen veliteli vševojskové armády (frontu). V závislosti na vyčlenění úderného výsadku k posílení operační manévrovací skupiny anebo při plnění důležitých úkolů na směr hlavního úderu divizí prvního sledu lze výsadek podřídit veliteli operační manévrovací skupiny (motostřelecké nebo tankové divize). Příprava výsadeků Připravuje a organizuje velitel a štáb vševojskové armády (frontu). Předurčení výsadeků Používaný na stupni armády je předurčen k plnění rozhodujících úkolů v týlu nepřítel, jak taktického, tak i operačně taktického charakteru a k použití v sestavě vlastních vojsk.	

Taktický vzdušný výsadek	Úderný výsadek
Základní bojové úkoly výsadek Používá se k dobytí a udržení důležitých čar, horských přechodů, průsmyků, přepravišť a úseků vhodných pro násilný přechod vodní překážky do příchodu vlastních vojsk, k úderům do boků a týlu pronikajícího nepřítele nebo přisunovaných záloh, k ničení nepřátelských prostředků jaderného i chemického napadení a míst velení. Další varianty bojových úkolů výsadek V souladu s ustanovením Bojového řádu pozemního vojska ČSLA se dále mohou podílet: — na ničení nepřítele v zabezpečovacím pásmu, zmocnění se a zničení jaderných min, překonávání pásem zamořených radioaktivními látkami, rozrušených prostorů a prostorů požáru (čl. 126), — při použití pouze konvenčních zbraní k rozvíjení dosaženého úspěchu (čl. 140), — k pronikání do prostorů zjištění a uložení jaderných min, ničení zajišťovacích jednotek a jaderných min a k zmocnění se určených prostorů (čl. 145), — ke zmaření organizovaného zaujetí obrany nepřítelem na dalších čarách (čl. 149), — při pronásledování k ovládnutí a udržení soutěsek, mostů, přepravišť, předmostí, silničních uzlů a jiných důležitých objektů na odchodových cestách nepřítele (čl. 159), — při napomáhání hlavním silám divize (pluku) obklíčovati a ničit odcházejícího nepřítele (čl. 162), — na obsazování mostů, brodů, přepravišť a úseků vhodných k násilnému přechodu vodní překážky (čl. 167), předmostí (čl. 169), hydrotechnických zařízení na vodní překážce (čl. 171) a jiných důležitých objektů (čl. 183), — na uskutečnění úderu do týlu nepřítele bránícího opevněný prostor a na zabránění přisunu jeho záloh z hloubky (čl. 192) nebo vysazení do týlu opevněného prostoru (čl. 197), — při útoku v noci (čl. 200), dobývání města a důležitých objektů, např. administrativních budov, průmyslových podniků, elektráren (čl. 213), — při činnosti v sestavě operační manévrovací skupiny (čl. 221), — za útoku v horách dobývat dominantní výšiny, horské průsmyky, přechody, tunely a další důležité objekty (čl. 265), — na plnění různých úkolů za útoku v lese (čl. 272), v zimě (čl. 297) nebo ve střetném boji (čl. 321).	

Taktický vzdušný výsadek	Úderný výsadek
Bojové úkoly výsadek v obranné operaci (boji) — ničit prostředky jaderného napadení s důrazem na hlavní prvky velení, technická postavení a jednotlivé palebné prostředky, — ničit sklady a místa zásobování speciální municí, objekty a zařízení, — ničit velitelská stanoviště, místa velení letectva na nejbližších letištích, spojovací uzly, týlová velitelská stanoviště, — aktivně narušovat činnost týlu nepřítele, zejména zásobování a přísun důležitého materiálu, — zakládat požáry lesních komplexů (obsazených osad) s důrazem na prostory soustředění bojové techniky, jednotek nepřítele a skladovací prostory, — navádět vlastní letectvo na důležité stacionární a mobilní objekty nepřítele. Podle potřeby zřizovat a organizovat léčky k zabránění anebo ztížení manévru (přisunu) nepřítele, záloh na přístupu k obraně, popř. před jejím předním okrajem. Možná organizační struktura Motostřelecký prapor s BVP (OT): — velitelství, — tři motostřelecké roty (v každé tři motostřelecké čety po třech střeleckých družstvech, v družstvu 2 kulomety a jedna protitanková zbraň RPG-7 a jedno BVP nebo OT, celkem 30 BVP nebo OT), — samostatná minometná baterie 120mm minometů (na podvozku BVP) — 6 kusů (u OT tažené),	
— ničit nepřátelské vzdušné výsadky a aeromobilní jednotky, které budou vysazeny v týlu našich vojsk, — izolovat prostory vysazení a ničit průzkumné diverzní jednotky (skupiny, odřady) nepřítele, — podílet se na ničení dalších speciálních skupin nepřítele, které proniknou do naší sestavy, — ničit nepřátelské zálohy na vzdálenějších přístupech k obraně, — organizovat aktivní léčky se zřizováním kombinovaných zátarasů (záseků, fugasů) k rozhodnému ničení přícházejících záloh nepřítele, během jejich přesunu, na čarách rozvíjení, za přesunu k přednímu okraji obrany a při vklínění do obrany, — zřizovat kočující léčky k zabránění anebo ztížení manévru nepřítele včetně ničení jeho důležitých mobilních cílů, obsluh, dělostřelectva v palebných postaveních, osvětlovacích přístrojů, infrapřístrojů, prostředků navedení letectva a prostředků PVO nepřítele, — vytvářet mobilní protivýsadkovou zálohu (mimo určené protivýsadkové zálohy) rozmístěnou ve velkém prostoru (do více míst). Kromě toho (ve druhém pořadí) se budou podílet na plnění stejných úkolů jako taktický vzdušný výsadek s tím rozdílem, že bude vysazován anebo přepravován do větších hloubek týlu nepřítele. Úderný výsadkový prapor: — velitelství, — tři padákové výsadkové roty (v každé tři padákové výsadkové čety, minometná četa 82 mm — 4 kusy, granátomety AGS-17 — 2 kusy, družstvo PTRS — 4 kusy), — jedna úderná výsadková rota (o třech úderných výsadkových četách, v každé bojová výsadková vozidla — 3 kusy, RPG-16 — 3 kusy, minometná četa 82 mm — 4 kusy	

Taktický vzdušný výsadek	Úderný výsadek
— granátometné družstvo — četa AGS-17 — 2 až 6 kusů, — protiletadlová raketová četa S-2M — 9 kusů, — četa týlového zabezpečení, — praporeční obvaziště. U praporu s OT navíc jedna PT baterie PTRS (Fagot) — 6 kusů, BzK 30 mm — 3 kusy. Celkem 338 (360) osob, 31 BVP (OT), 6 minometů 120 mm, 6 až 18 granátometů AGS-17, 27 RPG-7, 54 kulometů, 9 PLR S-2M.	a OT výsadkové — 3 kusy, kulometná četa — 6 kusů a 2 kusy OT výsadkové, — minometná baterie o dvou četách, v každé 3 až 4 minomety 120 mm, — protitanková baterie o jedné četě PTRS (přenosné) — 6 kusů a o jedné četě granátometů (SPG-9) — 6 kusů, — protiletadlová raketová četa (Strela-2M) — 9 kusů, — průzkumná četa s BVV — 2 kusy, — spojovací, hospodářská četa a praporeční obvaziště. Celkem okolo 600 osob, do 50 palebných jednotek (bojová vozidla výsadková, OT výsadkové), asi 80 protitankových prostředků, 24 minometů 82 mm a 120 mm, 9 PLR S-2M.
Bojové možnosti výsadků V hodnotě mspr s BVP může v obraně zničit okolo 70 tanků nebo 120 až 150 OT nepřítele. Za předpokladu vysazení praporu bez BVP anebo s OT se jeho možnosti podstatně snižují a může vyřadit pouze 20 až 25 obrněných cílů nepřítele. Při vedení boje v horském, zalesněném terénu, v zataraseném prostoru, ve městě anebo v noci se celkové bojové možnosti zvyšují až dvojnásobně. Ze vzájemného porovnání bojových možností mezi taktickým vzdušným výsadkem a úderným výsadkem (vzhledem k celkovým počtům osob, ručních zbraní, ručních protitankových zbraní, granátometů a dalších zbraní) lze vyvodit, že úderný výsadek má 1 až 2, popř. 3násobně vyšší bojové možnosti, což bezprostředně ovlivní nejen hloubku vysazení, ale i dobu vedení samostatného boje v týlu nepřítele. V hodnotě praporu s BVP má obdobné možnosti jako úderný výsadek. Při vysazení mspr s OT jsou bojové možnosti minimální. Potřeba vojskového letectva V hodnotě zesíleného praporu s BVP má celkovou hmotnost 650 až 700 t. Pokud je vyzbrojen OT, pouze 500 až 550 t.	
	Má ve své organizaci do 50 palebných jednotek, kterými může ničit nepřítele na vzdálenost do 6 km, dále má kolem 80 protitankových prostředků, jimiž může zničit do 60 OT nebo odrazit útok tankového (mechanizovaného) praporu nepřítele, popř. vést obranu s nepřítelem do hodnoty brigády. Při vedení boje je schopen ovládnout a udržet nebo obsadit a zničit 1 až 2 objekty, každý bráněný silou do jedné roty nepřítele. Dále může vést útok z týlu na bráněného se nepřítele v úseku širokém do 2 km a v obraně zaujmout a aktivně bránit úsek široký 3 až 5 km a hluboký 3 km. V hodnotě úderného výsadkového praporu bez jedné úderné roty potřebuje 40 dopravních výsadkových vrtulníků

Taktický vzdušný výsadek	Úderný výsadek
K jeho přepravě do týlu nepřítele by bylo zapotřebí do 46 dopravních výsadekových vrtulníků Mi-6. Pro výsadek s OT je zapotřebí 33 až 36 vrtulníků stejného typu. Pro motostřeleckou rotu s bojovou technikou a zvýšeným palebným průměrem střeliva je zapotřebí 9 vrtulníků Mi-6 nebo 7 vrtulníků Mi-20.	Mi-8 (únosnost do 4 t) a 20 dopravních výsadekových vrtulníků Mi-6 (únosnost 12 až 15 t). Pro údernou výsadekovou rotu je zapotřebí jedna letka An-12 v počtu 10 dopravních výsadekových letounů (únosnost 12 až 15 t). Tyto počty letectva jsou schopny přepravit výsadek o hmotnosti 520 až 610 t a za předpokladu menšího doletu až 800 t.
Přeprava vzduchem Uskutečňuje přelet k linii fronty v co nejmenší výšce (přízemní výška 20, 30 až 50 m), aby nedocházelo k předčasnému prozrazení plánované činnosti v týlu nepřítele. V průletovém pásmu bude výška letu závislá na stupni umlčení prostředků protivzdušné obrany nepřítele a ostatních palebných prostředků, které mohou aktivně působit proti výsadeku.	
Prostor vysazení Pro oba druhy výsadku může být o rozloze 25 až 50 km², což je závislé na charakteru boje v týlu nepřítele. Zpravidla jsou určovány 3 až 4 přistávací plochy (jedna pro rotu) a jejich rozměr je závislý na plánovaném počtu a typu dopravních výsadekových vrtulníků. Např. pro jeden vrtulník Mi-8 je zapotřebí plocha 50×50 m, pro roj 120×160 m a letku 350×500 m. U dopravního výsadekového vrtulníku Mi-6 je nutné vyčlenit plochu ve dne 50×50 m a v noci 100×300 m, pro roj 200×250 m, v noci 200×400 m a pro letku 400×900 m, v noci 400×1100 m.	
Vysazení Je uskutečňováno pouze z dopravních výsadekových vrtulníků a přistávacím způsobem.	
Při přepravě dopravními výsadekovými letouny může být výška přeletu 100 až 300 m. Je ovlivněna požadavky na minimální výšku vysazení výsadekových zásobníků, nákladů s univerzálním řemením různých výsadekových systémů včetně výsadekových plošin s vícevrchlíkovým systémem nebo výsadekových plošin s reaktivním systémem. Při přepravě dopravními výsadekovými vrtulníky může výška přeletu dosahovat pouze několika metrů nad terénem a je aplikována s útočným způsobem vysazení. Jsou určovány 1 až 2 přistávací plochy, jejichž rozměr je závislý na počtu vrtulníků, jakož i terénu v prostoru vysazení a nejčastěji jedna doskoková plocha pro část jednotek vysazených padákovým způsobem. Rozměr přistávací plochy je dán počtem dopravních výsadekových vrtulníků i doskokové plochy a může dosáhnout šířky 1 až 2 km a délky 3 až 5 km; rozměry ploch ovlivňuje výška vysazení, rychlost opuštění letounu, současně vysazování v jednom nebo až ve čtyřech proudech, jakož i rychlost letu letounu při vysazení.	
Je vysazován z dopravních výsadekových letounů padákovým způsobem, v některých případech lze využít dopravní	

Taktický vzdušný výsadek	Úderný výsadek
Taktický vzdušný výsadek a úderný výsadek jsou předurčeny k plnění bojových úkolů v taktické hloubce, tj. do 50 km. Podíváme-li se na ustanovení Bojového řádu pozemního vojska ČSLA, pak zjistíme, že pouze pro taktický vzdušný výsadek je stanoveno, že „hloubka vysazení se určuje zpravidla podle úkolu a složení výsadku s ohledem na možnost vést samostatně boj v trvání 3 až 4 hodin“. Přitom pro úderný výsadek není uvedeno žádné časové omezení. Vycházíme-li z celkové rozdílnosti obou výsadků, lze vyvodit, že taktický vzdušný výsadek jako prostředek velitele divize, který plní bojové úkoly v součinnosti s útočící divizí, by měl být nejčastěji vysazován do podstatně menší hloubky. V této souvislosti je třeba docenit, že hloubka vysazení bude také závislá na průměrném tempu útoku. Např. při útoku může být dosaženo průměrného tempa 3 až 5 km.h⁻¹ a v horách nebo zalesněném terénu 1 až 2 km.h⁻¹. Potom by hloubka vysazení měla v prvním případě dosahovat 9 až 12 nebo 15 až 20 km a ve druhém případě pouze 3 až 4 nebo 6 až 8 km. Jsem si vědom, že norma není dogma, jakož i toho, že v řádu uvedená ustanovení je nutné využívat tvořivě, v souladu s konkrétní situací. Vzhledem k celkovým možnostem bude nejčastěji vysazován do hloubky 15 až 20 km a ojedinelé (při vyslání PO, pronásledování, střetném boji) i více km.	výsadkové vrtulníky k vysazení jednotek padákovým způsobem. Dále se vysazuje z dopravních výsadkových vrtulníků útočným způsobem, kdy vrtulník letí rychlostí 10 až 15 km.h⁻¹ ve výšce 1 až 3 m (někdy i 5 m) nad terénem a určení příslušníci výsadku provádějí výskok s kotoulem do strany. Současně je uskutečňováno vysazení přistávacím způsobem. Podle charakteru úkolu lze vysazení provádět kombinovaným způsobem (část na padácích, část útočným způsobem a část přistávacím způsobem). Hloubka vysazení Bude většinou vysazován do hloubky 30 až 40 i 50 km, což je ovlivněno nejen jeho většími bojovými možnostmi, ale i charakterem objektů, cílů a jednotek (útvary) nepřítelů, které jsou v této hloubce také rozmístěny.
Doba boje v týlu nepřítelů Zpravidla 3 až 4 hodiny.	8 až 10 hodin až jeden den.
Opakované použití výsadků Vydeme-li z předpokladů, že armádní útočná operace může trvat 5 až 7 dnů a první vysazení výsadku se uskuteční první den, pak lze kalkulovat s tím, že za tuto dobu může být vysazen výsadek 3 až 4krát. Ovšem podmínkou je, že příprava výsadku k dalšímu použití nebude přesahovat 1,5 až 2 dny a v armádě budou k dispozici potřebné síly a prostředky pro doplnění výsadku po jeho sloučení s vlastními útočícími vojsky.	

ZKUŠENOSTI Z VYUŽÍVÁNÍ PROSTŘEDKŮ AUTOMATIZACE A VÝPOČETNÍ TECHNIKY

V současné době jak v celé naší společnosti, tak i v armádním organismu nabývá na stále hlubším významu plánovitost veškeré činnosti, která je základem organizace, účinného řízení vojsk a jednou z podmínek dosahování kvalitních výsledků.

V národním hospodářství se již v plánovacím procesu využívá v široké míře prostředků automatizace a výpočetní techniky. V armádním odborném tisku se objevuje řada teoretických pojednání o významu plánovitosti a o možnostech jejího spojení s prostředky automatizace. Tyto zatím jen teoretické články však většinou ve svých závěrech nevyúsťují do praktické činnosti, tj. jak konkrétně prostředky automatizace v plánovacím procesu v ČSLA využívat.

Ve výcvikovém roce 1986—87 ve štábu 4. armády a ZVO vznikly první praktické práce s využitím prostředků výpočetní techniky ve vnitřním plánovacím procesu. Vzhledem k tomu, že každý z těchto štábů má svůj vlastní autonomní systém ke zpracovávání vnitřních plánovacích dokumentů s využitím těchto prostředků jak ve formě, tak i obsahu, výsledné dokumenty nebyly jednotné a k jejich využití bylo zapotřebí přistupovat vždy z jiných pohledů. Autonomní tvorby programů však přinesla i řadu zkušeností a praktických poznatků možností prostředků automatizace při jejím využívání v plánovacím procesu.

V konkrétních podmínkách štábu ZVO je v současné době využívána výpočetní technika ke zpracování těchto plánovacích dokumentů:

- Plán hlavních úkolů a základních opatření velitelství a štábu ZVO na výcvikový rok,

- Plán kontrolní činnosti velitelství a štábu ZVO na výcvikový rok,

- Plán hlavních úkolů a základních opatření velitelství a štábu ZVO na dva měsíce,

- Plán hlavních úkolů a základních opatření na měsíc (zkušebně u operační správy, kádrové správy a oddělení automatizace velení ZVO),

- Denní výpis plánovaných úkolů velitelství a štábu ZVO (po jednotlivých měsících),

- Evidence kontrolní činnosti štábu ZVO.

Při hledání způsobů jak nejracionálněji využít možností prostředků výpočetní techniky, aby konečný dokument formou a obsahem odrážel nařizovací část Rozkazu ministra národní obrany pro daný výcvikový rok, bylo pro plánovací dokumenty štábu ZVO stanoveno devět hlavních oblastí, k nimž jsou rozpracovávána potřebná opatření.

RMNO na výcvikový rok 1986—87 ve své

nařizovací části byl obsahově rozdělen do sedmi hlavních oblastí života vojsk:

- bojová a mobilizační pohotovost,
- stranickopolitická práce, kázeň, kádrová práce,
- příprava velitelů a štábů,
- bojová příprava,
- vyzbrojování a technické zabezpečení,
- týlové zabezpečení,
- organizátorská a řídicí práce.

Prostředky výpočetní techniky však poskytl možnost členění do devíti hlavních oblastí (a oblastí — různé). Třetí oblast RMNO (SPP, kázeň a kádrová práce) jsme rozdělili do tří samostatných částí se zachováním jejich metodické posloupnosti. Plán hlavních úkolů velitelství a štábu ZVO tímto získal tuto **strukturu v jednotlivých svých částech**:

1. Bojová a mobilizační pohotovost.
2. Stranickopolitická a ideově výchovná práce.
3. Kázeň a organizovanost života.
4. Kádrová práce.
5. Příprava velitelů a štábů.
6. Bojová příprava.
7. Vyzbrojení a technické zabezpečení.

Vlastní realizace a metodika zpracování vnitřních plánovacích dokumentů s využitím prostředků výpočetní techniky

Základním dokumentem pro zpracování vnitřních plánovacích dokumentů je Směrnice velitele pro splnění úkolů stanovených RMNO s přílohami. Na základě jejího obsahu je zpracován **Plán hlavních úkolů a základních opatření velitelství a štábu ZVO na výcvikový rok** v této metodické posloupnosti:

- dodání příspěvků jednotlivých složek štábu na stanoveném formuláři, který umožňuje rychlou práci operátora počítače (viz **tabulku 1**) na operační správu,
- rozdělení příspěvků do jednotlivých oblastí, jejich seřazení podle důležitosti,
- přidělení kódů plánovaným akcím včetně jejich zpracovaných opatření (viz **tabulku 1**),
- stanovení hlavních úkolů štábu k jednotlivým oblastem (textově) — náčelník štábu,
- vložení připravených podkladů do paměti počítače a vytisknutí potřebného počtu návrhu Plánu hlavních úkolů a základních opatření velitelství a štábu na výcvikový rok (viz **tabulku 2**),
- předání návrhu všem správám a oddělením štábu a připravení porady velitele se zástupci (viz **tabulku 3**),

8. Týlové, materiální a finančně ekonomické zabezpečení.

9. Organizátorská a řídicí práce.

10. Různé (ve strojně početním zpracování označené nulou — 0).

Tato struktura vnitřního plánu štábu plně odpovídá formě RMNO, obsah úkolů a opatření v jednotlivých částech plánu je pak i odrazem obsahu hlavních úkolů RMNO.

Výhody struktury plánu vidím v tom, že:

- každá oblast jako celek má svého konkrétního nositele, který je odpovědný za zpracování její obsahové stránky, realizaci a vyhodnocení,
- zpracovatel plánu (plánovač) je na první pohled při jeho tvorbě zřejmé do jaké oblasti příslušnou akci a opatření zařadit,
- zpracovaný plán je přehlednější jak pro práci s ním v průběhu celého výcvikového roku i v příslušných měsících, zejména pak v jeho vyhodnocování,
- roční plán, dvouměsíční plán velitelství a štábu i měsíční plány správ (oddělení) mají stejnou strukturu, což umožňuje efektivněji využívat výpočetní techniku.

- realizace tvorby plánu na poradě velitele se zástupci, na poradě NS s náčelníky správ a samostatných oddělení štábu ZVO,

- opravení a doplnění návrhu (podle závěrů z porad),
- uskutečnění oprav v paměti počítače a vytištění potřebného počtu čistopisů plánu,
- vydání plánu jednotlivým složkám štábu.

Časová náročnost zpracování celoročního plánu spočívá ve sběru příspěvků (1 den), jejich rozdělení a přidělení kódů (1 den), zapracování do banky dat a vytištění návrhu (1 den), přípravě porady velitele a náčelníka štábu (1 den), uskutečnění porady velitele a náčelníka štábu (1 až 2 dny), opravě návrhu a banky dat (1 den) a ve vytištění i vydání plánu (1 den), tj. **celkem 7 až 8 dnů**, z toho 6 dnů na práci pro zpracovatele, 1 až 2 dny na práci velitele a náčelníků.

Takto zpracovaný Plán na výcvikový rok je trvale uložen v paměti počítače a připraven k vyvolání jeho kteréhokoli časového úseku, např. ke tvorbě dvouměsíčního plánu štábu.

Tabulka 1

Číslo úkolu	C R	Úkol, opatření	Doba provedení						Od-poví-dá, řídí	Spolupracuje, účastníci	Čas, místo, poznámka
			XI. XII.	I. II.	III. IV.	V. VI.	VII. VIII.	IX. X.			
701		Příprava osob a techniky na sezónní provoz									
70105		Příprava osob a techniky na sezónní provoz			25				ZVV	Vojska ZVO	
703		Shromáždění vojenských zkušebních komisí									
		řidičů branců									
70301		Přezkoušení nově navržených VZK			26				NTAS	SBP	VZK krajů a okresů
atd.											

2. Politická a ideově výchovná práce

Tabulka 2

Úkol, opatření	Červenec	Srpen	Od-poví-dá, řídí	Spolupracuje, účastníci	Čas, místo
201 Rozpracování a realizace závěrů zasedání ÚV KSČ	31	31	NOPS	KSČ, SSM, ROH	
204 Členská schůze KSČ	20—24	10—14	NOPS	Štáb, KSČ	16.15 h
205 Zasedání KRK POS	01	03	NOPS KRK	Členové KRK KSČ	
atd.					

Podklady pro zpracování Plánu hlavních úkolů a základních opatření velitelství ZVO
červenec srpen

Tabulka 3

Složka	1. středa	2. čtvrtek	3. pátek		30. neděle	31. pondělí
Velení ZVO	MLP členů VR	Poučení na temat. kontrolu OŘP 2. msd	Porada u NŠ Vyhodnocení splnění úkolů za červen			Pol. akt. (PA)
Operační správa	Tematická kontrola (TeKo) BOPO u td Porada k hodno- cení při záv. kon- trolách	TeKo vel. příp. u armády	Vydání org. nařízení k provedení AVŠC			PA Příprava vyhodnocení splnění úkolů za VII-VII /(VIII)
Zpravodajská správa	Závěrečná kontrola u		Průzkum na SH			PA Rekognoskace k OTC
.						
... armáda	MLP štábu	Velitelská příprava - štáb	Závěrečná kontrola (ZáKo) msd			Řízení DTC
... armáda	KN BoPo	MLP štábu	Poučení na řízení DTC			TeKo OŘP msd

Plán hlavních úkolů a základních opatření velitelství a štábu ZVO na dva měsíce (viz tabulku 4) je pak s využitím naplněné banky tvořen ve velmi krátkých časových lhůtách.

Metodická posoupnost zpracování tohoto plánu je podobná jako při zpracování celoročního plánu s tím rozdílem, že již odpadá dodávání příspěvků jednotlivých složek štábu.

Vlastní metodika zpracování dvouměsíčního plánu tkví v:

- vyvolání výpisu z celoročního plánu na příslušné dva měsíce z banky dat počítače a jeho vydání všem složkám štábu (nemusíme jej vyvolávat, slouží však jako orientační dokument pro složky štábu, které nemusí z ročního plánu pak pracně dané dva měsíce vyhledávat),

- opravě, úpravě a doplnění výpisu plánu plánovači správ a samostatných oddělení u operační správy (tento výpis slouží jako podklad ke tvorbě návrhu plánu na příslušné dva měsíce),

- vydání návrhu plánu složkám štábu k přípravě porad,

- realizaci tvorby plánu na poradě velitele se zástupci, na poradě NS s náčelníky správ a samostatných oddělení štábu,

- předání opraveného návrhu k opravám v bance dat, vytištění potřebného počtu čistopisů plánu a jeho vydání jednotlivým složkám štábu.

Časová náročnost zpracování dvouměsíčního plánu závisí na vyvolání a vydání výpisu (1 den), opravách výpisu (1 den), tvorbě a vydání návrhu (1 den), přípravě porad (1 den), uskutečnění porad velitele a náčelníka štábu (1 až 2 dny), opravě návrhu a banky dat (1 den) a vytištění a vydání čistopisu plánu (1 den); celkem 7 až 8 dnů, z toho 6 dnů na práci zpracovatelů, 1 až 2 dny na práci velitele a náčelníků. Pokud by odpadlo zpracování výpisu plánu, pak se čas zkracuje na 5 až 6 dnů, z toho 4 dny na práci zpracovatelů a 1 až 2 dny na práci velitele a náčelníka štábu.

Souběžně s předáním čistopisu dvouměsíčního plánu zpracuje výpočetní středisko (nebo sám uživatel) **výpis z úkolů na měsíc** (viz tabulku 5) pro jednotlivé složky štábu. Výběr plánovaných akcí do měsíčního plánu může uskutečňovat počítač automaticky podle již zadaných zkratk a hesel. Např. aby do měsíčního plánu správy (samostatného oddělení) byly zařazeny všechny akce, které se jí nějakým způsobem dotýkají, jsou stanoveny pro ně zkratky. Pro celý štáb (STAB), náčelníky správ a samostatných oddělení (NSSO), pro jednotlivé správy jsou vyjádřeny jejich zkratky (OS, KS, SRVD atd.). Počítač pak do

jednoměsíčního plánu správy (oddělení) vybere všechny akce, u kterých je označení STAB, NSSO a příslušná zkratka složky, ať je uvedena kdekoli (ve sloupci řídí, odpovídá, nebo spolupracuje, účastníci). Tímto způsobem je připraven měsíční plán složky v základní podobě. Při dotváření jeho úplné podoby příslušná složka doplní vlastní akce, které plánuje v daném měsíci. Tvorba tohoto plánu představuje zhruba **1 den práce**.

Souběžně s předáním dvouměsíčního plánu dodá výpočetní středisko i **Denní výpis plánovaných úkolů velitelství a štábu ZVO** (po jednotlivých měsících) — viz **tabulku 6**, který je využíván při denním a týdenním řízení činnosti štábu i pro informaci o plánovaných a plněných úkolech v konkrétním dnu v měsíci.

Po získaných zkušenostech s využíváním výpočetní techniky v plánovacím procesu štábu ZVO v průběhu výcvikového roku se ukazuje řada **předností a výhod** ve vlastní činnosti správ a oddělení, zkrácení organizátorské a řídící práce, zejména v tvorbě periodických plánů. Odpadá pracně vyhledávání a zpracovávání příspěvků složek štábu do připravovaných plánů, které představují vypsání akcí z ročního plánu a jejich předávání zpracovatelům (šestkrát do roka); zpracovatelům odpadá (šestkrát do roka) periodická práce s rozdělováním příspěvků do oblastí a jejich řazení podle důležitosti; ubývá ruční zpracování návrhu plánu na příslušné dva měsíce (šestkrát do roka); není nutné ručně zpracovávat čistopis plánu na příslušné dva měsíce (šestkrát do roka); byla odstraněna možnost chyb, nepřesností a opomenutí, které vznikají při ručním zpracovávání plánů, protože strojově zpracovaný výpis na příslušné dva měsíce je přesnou kopií ročního plánu s uvedením všech plánovaných akcí ve správných termínech; jednodušší než při ručním zpracování jsou opravované návrhy plánů prostřednictvím terminálového pracoviště počítače; čistopis ručně zpracovaného plánu připravovala jedna osoba dva pracovní dny, jeho následné vytištění a rozmnožení do potřebného množství pro štáb představovalo práci tiskárny 2 až 3 dny, tj. celkem týden jen zpracovatelská práce 4 až 5 lidí. Při strojově zpracování oprava v návrhu a následné vytištění čistopisu plánu trvá operátorovi počítače jeden pracovní den.

Časové porovnání ručního a strojového manipulačního zpracování dvouměsíčního plánu — viz **tabulku 7**.

Časové údaje by se při zavedení strojového zpracování i u nižších stupňů velení (do svazu včetně) úměrně zkracovaly po-

Tabulka 4

Úkol, opatření	Červenec	Srpen	Od- poví- dá, řídí	Spolupracuje, účastníci	Čas, místo
4. Porada předsedů ZO KSČ velitelství ZVO	20		POS	POS, KSČ	18.00 h klub ZVO
5. Školení ideologického aktivu ZO KSČ	24		NPOS	Aktiv	13.30 h klub ZVO
6. Členská schůze ZO SSM velitelství ZVO		11	POS VZO SSM	Členové SSM	16.15 h klub ZVO
atd.					

5. Příprava generálů, důstojníků a štábu

Tabulka 5

Úkol, opatření	Duben	Řídí, odpovídá	Spolupracuje, účastníci	Kdo plní	Čas, místo, poznámka
1. Velitelské shromáždění ZV ZVO pro CO A) provedení	03	ZV CO	Štáb CO ČSR		
2. Velitelská příprava A) správ a samostatných oddělení	22	NSSO	Důstojníci správ, kteří se nezúčastnili vel. shromáždění		24. 3. 8.00–12.00 OS u 3. vps
B) soustředěná velitelská příprava polního velení ZVO – vydání organizačního nařízení – zpracování písemných příprav	13 27	NS NOS NSSO	NSSO		
atd.					

Úkol, opatření	Datum	Řídí, odpovídá	Spolupracuje, účastníci	Čas, místo, poznámka
14. Velitelská příprava A) soustředěná velitelská příprava polního velení ZVO - vydání organizačního nařízení	13	NS NOS	NSSO	
15. Štábní nácvik A) polního velení ZVO - zpracování, schválení a vydání organizačních nařízení - zpracování dokumentů pro řízení ŠN B) teritoriálního štábu ZVO - zpracování dokumentů pro řízení ŠN C) pracovního orgánu RO ČSR - provedení	13 06—30 01—29	NS NOS NS NOS ZV NOS RO ČSR	Zpracovatelé SSO Zpracovatelé SSO Zpracovatelé SSO OS, OMS, T/S, T/SVD, OSV	Podle kalendářního plánu 26.—28. 5. Lnáře
atd.				

Tabulka 7

Úkol, opatření	Ručně doba/den	Strojově doba/den
Zpracování a sběr příspěvků od složek štábu	1	0
Roztřídění do oblastí a seřazení podle důležitosti	1	0
Napsání návrhu plánu, rozmnožení a vydání	2—3	1
Opravy v návrhu plánu a jeho příprava ke tvorbě čístopisu	1	1
Napsání čístopisu, rozmnožení a jeho vydání	4—5	2
Celkem manipulační práce při tvorbě plánu na dva měsíce	9—11	4

dle důležitosti a rozsahu úkolů daného stupně.

Významnou předností strojového zpracování plánovaných dokumentů je i podstatné urychlení informačního toku uvnitř štábů i mezi jednotlivými stupni velení. Základní předpoklady pro využívání a předávání informací mezi jednotlivými stupni velení nejsou ještě zabezpečeny. Patří k nim zejména: vybavení jednotnými prostředky automatizace od FMNO až po svazek, jednotnost zpracování plánovacích dokumentů

(po formální stránce) od FMNO až po útvar (dosavadní pomůcka Vševojsk-51-20 z roku 1984 toto neřeší), jednotný program ke strojovému zpracování plánovacích dokumentů od FMNO až po svazek, mezipočítačové propojení (utajení) od svazků k vyšším stupňům velení až po FMNO, rozmístění terminálových pracovišť u hlavních funkcí a na rozhodujících složkách ve štábech (počínaje stupněm svazek a výše), připravenost velitelů, funkcionářů štábů a prostředků výpočetní techniky využívat v celém rozsahu jejich možností.

Zkušenosti z operačních i taktických stupňů velení v oblasti plánovacího procesu je nutné plně využít a zapracovat do nové pomůcky pro plánování bojové a politické přípravy ČSLA, a tak vytvořit předpoklady pro další zkvalitnění plánování v ČSLA po celé ose řízení od FMNO až po stupeň roty, jeho sjednocení, urychlení, zjednodušení a zefektivnění i za širšího využití prostředků automatizace a výpočetní techniky.

K PLÁNOVÁNÍ JADERNÉHO A PALEBNÉHO NIČENÍ NA STUPNI DIVIZE

Náročnost plánování bojového použití RVD je v současnosti umocněna charakteristickými rysy soudobého boje, zejména pak jeho dynamičností, rychlými změnami situace a krátkými lhůtami na přípravu a plnění bojových úkolů.

Z těchto důvodů je nutné plánování a přípravě štábů RVD k bojové činnosti věnovat zvýšenou pozornost, aby i ve složitých podmínkách bylo dosaženo včas pohotovosti a optimálního využití bojových možností oddílů taktických raket a dělostřelectva k úspěšnému splnění úkolů divizí.

Rostoucí objem činností ve štábech RVD divizí a obsah úkolů jaderného a palebného ničení, které tvoří hlavní obsah bojové činnosti útvarů RVD, vyžaduje podstatně zkvalitnit a zefektivnit práci dělostřeleckých velitelů a štábů RVD. Jednou z rozhodujících cest k včasnému splnění úkolů stanovených velitelem divize, je širší využívání výpočetní techniky, formalizované dokumentace a úzká součinnost všech složek štábu divize při komplexním plánování jaderného a palebného ničení nepřítele.

Cílem mého článku je přispět ke sjednocení názorů na metodiku plánování jaderného a palebného ničení a stanovení podílu příslušníků štábu RVD divize na práci ve skupině plánování jaderného a palebného ničení.

Jaderné a palebné ničení nepřítele se u divize organizuje podle rozhodnutí velitele a v souladu s nařízením nadřízeného velitele. **Základem** rozhodnutí velitele divize k plánování a organizaci palebného ničení je **stanovení požadovaného stupně palebného ničení nepřítele (R)**. V rozhodnutí velitel divize dále stanoví: jaké objekty budou v sestavě nepřítele ničeny jadernými a konvenčními zbraněmi, požadované hustoty palebných prostředků na 1 km fronty v jednotlivých výpočtových zbraních, počet, dobu trvání (strukturu) úkolů palebného ničení.

K získání těchto podkladů, uskutečnění taktických (operačně taktických) propočtů pro jaderné a palebné ničení a pro sladění činnosti palebných prostředků letectva a vševojskových útvarů se na stupni divize vytváří skupina plánování jaderného a palebného ničení, kterou řídí náčelník štábu divize.

Tato skupina je složena z příslušníků štábu divize, jednoho operačního důstojníka štábu RVD, skupiny bojového velení letectva a ostatních druhů vojsk (služeb) podle rozhodnutí velitele divize. Při **plnění důležitých úkolů** (účast prostředků divize v 1. JÚ frontu, hromadném palebném úderu na objekty prvního pořadí apod.) v ní pracují i **náčelníci druhů vojsk** (NRVD, ZN) a **osobně ji řídí velitel divize**.

Skupina plánování jaderného a palebného ničení, na základě analýzy bojové sestavy nepřítele, vyhodnotí nejdůležitější objekty a cíle pro jaderné a palebné ničení. Z celkového objemu vyloučí objekty, ničené prostředky nadřazeného stupně velení (sousedy). Ostatní objekty a cíle, podle stanoveného stupně palebného ničení nepřítele (R), rozdělí mezi prostředky přibírané k palebnému ničení nepřítele (raketové vojsko, dělostřelectvo, letectvo, prostředky přímé střelby), a to v souladu s jejich palebnými možnostmi.

Úkoly, stanovené pro RVD divize, přenáší určený operační důstojník RVD do štábu raketového vojska a dělostřelectva divize, kde se v dalším uskutečňuje **detailní plánování účasti RVD** divize v jaderném a palebném ničení.

Konkrétní plánování jaderného a palebného ničení se u divize uskutečňuje v **následujícím pořadí**:

1. Plánování jaderného ničení nepřítele.
2. Účast otr a vyčleněného dělostřelectva při úderu na objekty prvního pořadí.
3. Plánování palebného ničení:
 - umlčení (ničení) důležitých cílů údery oddílů taktických raket s konvenční náplní,
 - použití dělostřelectva a ostatních prostředků k ničení (umlčení, boření) zbývajících cílů, které podléhají palebnému ničení,
 - stanovení základních ukazatelů palebného ničení,
 - určení spotřeby raket a munice pro palebného ničení.

Plánování jaderného ničení nepřítele

Plánování použití jaderných zbraní zahrnuje plánování účasti oddílů taktických raket (přidělených dělostřeleckých jednotek) v 1. JÚF, kde se předpokládá spotřeba okolo 50 % JM a plánování následujících jaderných úderů.

Plánování použití jaderných zbraní do vlastního přechodu na jejich použití, tj. do vykonání 1. JÚ frontu, se uskutečňuje na stupni armády a frontu. **Armáda divizím direktivně stanoví**: počet prostředků, počet odpálení, cíle a zpravidla i prostory, ze kterých budou údery vedeny. V případě přidělení dělostřeleckých jednotek používajících jadernou munici, stanoví velitel armády (divize) zpravidla počet výstřelů (JG) a popřípadě objekty, na které musí být jaderné údery v souladu s Plánem 1. JÚ frontu vedeny. Zjištění cílů a upřesňování záměrných bodů se zabezpečuje silami a prostředky průzkumu vše-

vojskového svazku. **Nejdůležitější cíle pro JNN jsou: PJCHN, místa velení, prostředky PVO, REB, bitevní vrtulníky a vojska nepřítele, zejména tankové prapory.**

Získané údaje o cílech se vyhodnocují ve skupině plánování JPN divize a podle rozhodnutí velitele divize (NS) jsou cestou štábu RVD divize předávány jako podklady pro úder veliteli oddílu taktických raket (dělostřelecké jednotky používající JM).

Oddíly taktických raket (dělostřelecké jednotky používající JM) se v 1. JÚF zúčastňují v jednom, nebo ve dvou odpáleních 1 až 2 výstřely, a to všemi odpalovacími zařízeními (děly).

Po splnění úkolů v 1. JÚF dochází k **decentralizaci velení raketovému vojsku. O následujících jaderných úderech** a dalším bojovém použití oddílu taktických raket (dělostřelecké jednotky používající jadernou munici), včetně manévru **rozhoduje velitel divize.**

Skupina plánování jaderného a palebného ničení (náčelník štábu, operační důstojník štábu RVD, důstojník od ZN divize, dále skupina bojového velení letectva a ostatních druhů vojsk) je v podmínkách vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní povinna podřízeným prostředkům jaderného ničení nepřetržitě upřesňovat cíle (jejich polohu) pro účast v 1. JÚF a průzkumným jednotkám stanovovat úkoly pro průzkum (následný průzkum) objektů, nařízených pro jaderné ničení nepřítele v rámci 1. JÚF.

Úder na nepřátelské objekty prvního pořadí

Úder na nepřátelské objekty prvního pořadí se může uskutečnit jak se zahájením bojové činnosti (operace), tak i v průběhu boje při plnění důležitých operačních úkolů vojsky. Tento úder je zpravidla součástí hromadného palebného úderu (HPÚ), který je organizován na stupni armády nebo frontu a veden na důležité objekty (cíle) v bojové sestavě nepřítele.

Hlavním cílem úderu je dezorganizace velení vojskům, zničení důležitých objektů, které představují největší nebezpečí pro divize prvního sledu.

Vycházíme-li z cíle úderu, potom k základním objektům **prvního pořadí patří** místa velení a řízení, prostředky průzkumu a REB, prostředky ničení a ostatní. Vzhledem k tomu, že objem cílů a současně plněných úkolů bude vždy větší, než jsou palebné možnosti prostředků armády (frontu), budou se HPÚ od divizí prvního sledu mimo oddílů taktických raket zúčastňovat i útvary (jednotky) dělostřelectva, a to zejména ty, které jsou začleněny do průzkumných palebných (úderných) kompletů nebo hotovostního systému raketového vojska.

Úder na objekty prvního pořadí se zpravidla zahajuje odpálením raket s konvenční náplní v čase „P“. Oddíly taktických raket se v úderu na objekty prvního pořadí (HPÚ) mohou zúčastnit v jednom nebo ve dvou odpáleních. Určené dělostřelecké útvary (jednotky) divizí prvního sledu dvěma až třemi palebnými přepady v trvání kolem 10 minut v závislosti na množství objektů a jejich důležitosti, charakteru a s přihlédnutím k dosahu (dálce střelby) palebných prostředků dělostřelectva divize.

Plánování palebného ničení nepřítele

Plánování úderů s konvenční náplní, použití prostředků dělostřelectva, ostatních druhů vojsk a služeb v palebném ničení nepřítele řeší skupina plánování jaderného a palebného ničení pouze koncepčně. To znamená, že vyhodnocené objekty a cíle pro palebné ničení rozdělí mezi vykonavatele, stanoví procentuální podíl druhů vojsk a letectva na jejich zničení, počet, dobu trvání a strukturu jednotlivých úkolů (období) PNN. V dalším se skupina zabývá přípravou podkladů pro velitele divize, zpracováním bojové dokumentace, řešením otázek součinnosti a všestranného zabezpečení, z nichž zejména pak problematikou zabezpečení palebných prostředků raketami a municí. Z hlediska řešení těchto otázek je ve skupině nutná účast i jednoho důstojníka od zástupce velitele divize pro výzbroj.

Operační důstojník štábu RVD divize, který ve skupině plánování jaderného a palebného ničení pracuje, je v tomto období v trvalém pracovním styku se štábem RVD divize a musí být **schopen náčelníka štábu divize** pro palebné ničení informovat a zakreslit:

- úkoly palebných prostředků nadřazeného a sousedů v pásmu divize,
- úkoly stanovené nadřazeným štábem pro oddíl taktických raket a dělostřelectvo divize,
- vyhrazené prostory v pásmu divize pro prostředky nadřazeného stupně velení,
- počty palebných prostředků RVD, přibíraných pro palebné ničení (v kusech a JVZ) — povolenou spotřebu raket s KN,
- povolenou spotřebu munice pro přímou a nepřímou střelbu v JVN a palebných průměrech,
- palebné možnosti organického a posilového dělostřelectva (procentuální podíl dělostřelectva na plnění úkolů PNN),
- palebné možnosti dělostřeleckých protitankových prostředků určených k ničení nepřátelských obrněných cílů.

Operační důstojník štábu RVD divize se ve skupině dále podílí na zpracování návrhů pro velitele divize, provádí kalkulace a propočty palebného ničení pro dělostřelectvo, slaďuje časově a prostorově údery (palby) podle grafikonu palebného ničení s činností letectva a ostatních druhů vojsk.

Výsledky detailního plánování jaderného a palebného ničení se zpracovávají ve štábu RVD divize do Plánu bojového použití RVD divize a Tabulky úderů a palby dělostřelectva divize. U dělostřeleckých skupin se výsledky plánování palebného ničení zapracovávají do pracovních map a tabulek paleb. Určený operační důstojník štábu RVD divize, který pracuje ve skupině plánování jaderného a palebného ničení, je pak přenáší do vševojskového dokumentu — Plánu palebného ničení nepřítele, který zpracovává skupina plánování JPN ve smyslu čl. 60 předpisu Všeob-R-1.

Plán palebného ničení skupina zpracovává zpravidla na mapě měřítká 1:50 000. Plán obsahuje grafickou a tabulkovou část. Přímou na mapu nebo jako přílohu k plánu se dále zpracovává **Grafikon palebného ničení nepřítele**. Možnou variantu grafikonu pro štáb raketového vojska a dělostřelectva divize uvádím v **tabulce 1** — (palebné ničení nepřítele v útoku) a v **tabulce 2** — (při palebném ničení nepřítele v obraně).

Období palebného ničení		Palebné zabezpečení přesunu vojsk								Palebná příprava ztěže								Palebná podpora ztěže								Palebný doprovod útočících vojsk v hloubce obrany				
Prostředky PNN		oz	děl.	děl. oddílů	munice v pp		oz	děl.	Jvz	hust.	munice v pp	PTP	hust.	oz	děl. oddílů	munice v pp			oz	děl. oddílů	munice v pp	PTP								
Objekty (cíle)	RVD ničí	P/N	bat.	RM bat.	PVO	VS	ost.	Σ	P/N	bat.	RM bat.	PVO	VS	OBČ	PTP	ost.	Σ	P/N	bat.	PVO	OBČ	PTP	ost.	Σ	Taktické úkoly					
Stupeň palebného ničení v %																														
Pořadí a způsob palebného ničení																														
Prostředky PNN (čas)																														
Raketové vojsko																														
Dělostřelectvo																														
Prostředky přímé střelby																														
Spotřeba munice																														
Signály																														

Úkoly palebného ničení		Palebné ničení nepřítele při přesunu a rozvinování jeho vojsk								Palebné odražení nepřátelské ztřeže								Palebná podpora bránících se vojsk v hloubce obrany								Palebné ničení nepřítele při vedení protiztřeže															
Prostředky PNN		oz	děl.	děl. oddílů	munice v pp					oz	děl.	Jvz	hust.	munice v pp	PTP	hust.					oz	děl.	Jvz	hust.	munice v pp	PTP	hust.					oz	děl.	Jvz	hust.	munice v pp	PTP	hust.			
Objekty (cíle)	RVD ničí	PJN	bat.	RM bat.	PVO	VS	roty	ost.	Σ	PJN	bat.	RM bat.	PVO	VS	roty	ost.	Σ	PJN	bat.	RM bat.	PVO	VS	roty	ost.	Σ	PJN	bat.	RM bat.	PVO	VS	roty	ost.	Σ	PJN	bat.	RM bat.	PVO	VS	roty	ost.	Σ
Stupeň palebného ničení v %																																									
Pořadí a způsob palebného ničení																																									
Prostředky PNN																																									
Raketové vojsko																																									
Dělostřelectvo																																									
Prostředky přímé střelby																																									
Spotřeba munice																																									
Signály																																									

Údaje a úkoly, které je operační důstojník štábu RVD divize povinen za řízení náčelníka RVD zakreslit do grafické a tabulkové části Plánu palebného ničení, jsou uvedeny v odborných předpisech (viz Metodiku operačních pro-
počtů). Formu zpracování, správnou terminologii a podrobný obsah základních bojových dokumentů pro plánování jaderného a palebného ničení v útoku a obraně uvádějí materiály z vojenskovědecké konference K operační doku-
mentaci konané v červnu 1987 na Vojenské akademii Antonína Zápotockého.

Palebné ničení nepřítele se organizuje a uskutečňuje ve všech druzích boje nezávisle na použití jaderných zbraní. V podmínkách vedení bojové činnosti za použití pouze konvenčních zbraní má palebné ničení rozhodující význam pro splnění bojových úkolů divízi. Jeho hlavním cílem v boji divize je zničení roz-
hodujícího uskupení a nejdůležitějších objektů v bojové sestavě nepřítele a ne-
přetržitá palebná podpora vševojskových útvarů (jednotek), kterou jsou schop-
ny zabezpečit pouze prostředky RVD.

Výsledky plánování bojového použití RVD a ostatních druhů vojsk (letectva) **při palebném ničení** nepřítele se ve štábu vševojskové divize zapracovávají do jediného integrovaného bojového dokumentu, kterým je Plán palebného ničení nepřítele. Tento základní dokument pro velení jaderným a palebným prostřed-
kům musí veliteli divize svým obsahem umožňovat organizovat součinnost a řídit bojové použití palebných prostředků a letectva v průběhu palebného ni-
čení, a to v souladu s vývojem taktické situace.

Další bojové dokumenty se pro palebné ničení nepřítele ve štábu divize ne-
zapracovávají.

ORGANIZACE PVO ARMÁDNÍHO PROTIÚDERU

Základním požadavkem na obranu je vytváření její odolnosti a zabezpečení aktivity s cílem odrazit nepřátelské úderý za použití všech druhů zbraní.

Odolnosti a aktivity se kromě jiného dosahuje:

- schopností uskutečňovat široký manévr vojsk na ohrožené směry,
- uskutečňováním rozhodných protiztečí a protiúderů na nepříteli, který se vklíní do obrany nebo pronikl do hloubky obrany,
- spolehlivou a nepřetržitou obranou vojsk a objektů proti úderům nepřítelů ze vzduchu.

Protiúder je účelně zahájit v čase, kdy není narušena celková celistvost a odolnost naší obrany, hlavní síly nepřítelů jsou vázány bojem se svazky prvního sledu, dále když jeho vojska utrpěla značné ztráty a nemají již k dispozici potřebné volné zálohy.

V závislosti na situaci je možné protiúder zahajovat buď ihned po přesunu a rozvinutí vojsk z chodu, nebo z přímého dotyku s nepřitelem. Možná je i kombinace obou způsobů, tj. část vojsk protiúderného uskupení vede útok z chodu (po přesunu z hloubky) a druhá část z přímého dotyku přechodem z obrany do útoku.

Vzhledem k významu protiúderu, složitosti situace, za níž je zpravidla veden, a velkému rozsahu účastněných sil a prostředků bude úspěch armádního protiúderu podmíněn také tím, jak velitel a štáb armády dokáže časově a prostorově sladit bojovou činnost všech účastněných sil

a prostředků ve prospěch vyvedení a zasedení druhého sledu armády do protiúderu.

Lze předpokládat, že v souladu se současnou doktrínou státu NATO, bude protiúdernému uskupení armády vedena **intenzivní činnost vzdušného nepřítelů s cílem zmařit uskutečnění protiúderu.**

Stíhací bombardovací letectvo nepřítelů může vést úderý na protiúderné uskupení již v prostoru soustředění nebo za přesunu na čáry rozvinutí, zejména při nutném přesunu přes vodní překážku nebo přes jiný obtížný terénní úsek. V tomto období může být rovněž do prostoru soustředění vojsk určených k protiúderu nebo do pásma přesunu uskutečněn shoz vzdušných výsadků a přeprava aeromobilních jednotek nepřítelů s cílem zabránit našemu organizovanému vyvádění a plynulému přesunu protiúderného uskupení.

Zvláště intenzivně budou úderý vzdušného nepřítelů vedeny na protiúderné uskupení při jeho rozvíjení do bojových sestav a před zahájením protiúderu. Úderý na protiúderné uskupení mohou být vedeny samostatně jak stíhacími bombardovacími, bitevními letouny a bitevními vrtulníky, tak i společně, a to bojovou činností bitevních vrtulníků s bitevními letouny. Nepřítel považuje za neúčelnější společnou bojovou činnost bitevních vrtulníků s bitevními letouny. Úderý vede zpravidla skupinami 4 až 6 bitevních letounů s 5 bitevními a 4 průzkumnými vrtulníky. Podle dosavadních zkušeností získaných při cvičeních se při takto vedené společné bojové činnosti zvyšuje účinnost ničení obrněných

cílů 2 až 3krát a současně se sníží vlastní ztráty zejména bitevních vrtulníků až o polovinu.

Obdobně bude vést bojovou činnost nepřítel i proti protitúdernému uskupení v průběhu protitúderu.

Organizace PVO armádního protitúderu musí zahrnovat opatření v oblasti:

- průzkumu vzdušného nepřítel a uvědomování o vzdušné situaci,
- ničení vzdušného nepřítel palebnou činností prostředků PVO,
- velení prostředkům PVO, které se zúčastní protivzdušné obrany protitúderného uskupení,
- speciálního technického zabezpečení.

K průzkumu vzdušného nepřítel a uvědomování o vzdušné situaci musí být připraveny prostředky PVO protitúderného uskupení ve všech obdobích přípravy a vedení protitúderu. V prostoru soustředění a za přesunu bude však zpravidla rozhodujícím faktorem utajení, a proto i aktivní průzkumné prostředky PVO v tomto období bojovou činnost nevedou. Aktivovat se budou jen při vedení palby větší části nebo všemi palebnými prostředky PVO protitúderného uskupení. Rozhodujícím zdrojem zpráv o vzdušné situaci je pro prostředky PVO protitúderného uskupení především **centralizované uvědomování v rádiových sítích uvědomování armády.** Nesmíme ale zapomínat, že při zasazení protitúderného uskupení a vedení protitúderu však časové zpoždění (2 až 3 minuty) v uvedených sítích nevytváří příznivé předpoklady pro včasné uvědomování prostředků PVO protitúderného uskupení, zvláště o cílech v malých a přizemních výškách. Z tohoto důvodu bude nezbytné vyvést do prostoru zasazení jednu RTH rtpř PVO armády a rozmístit ji 5 až 10 km od předpokládané čáry zasazení, což tímto způsobem sníží časové zpoždění údajů o vzdušné situaci při decentralizovaném uvědomování touto RTH pro prostředky PVO protitúderného uskupení (do 1 minuty). Kromě toho bude nezbytné předpusnout do prostoru zasazení i průzkumný prostředek N PVO zasazovaný divize (radiolokátor P-19 nebo P-15) společně s předpusnutým velitelským stanovištěm divize. Stejně důležité bude i z naší strany včasné zaujetí stanoviště jednoho ŘRL organického útvaru PVO zasazované divize v prostoru zasazení. Bojové pohotovosti těchto průzkumných prostředků je nutné dosáhnout v prostoru zasazení skrytě, do doby zahájení rozvinování protitúderného uskupení do praporek proudů.

Uvedené přeskupení a předpusnutí prů-

zkumných radiolokačních prostředků s různými pracovními kmitočty do prostoru zasazení protitúderného uskupení je vynuceno možnostmi působení prostředků REB nepřítel proti těmto REP vojska PVO. Zvýšení účinnosti průzkumu vzdušného nepřítel v malých a přizemních výškách je nutné dosáhnout i využitím REP protiletadlových raketových jednotek stanovením jejich odpovědných sektorů průzkumu v zaujatých bojových sestavách.

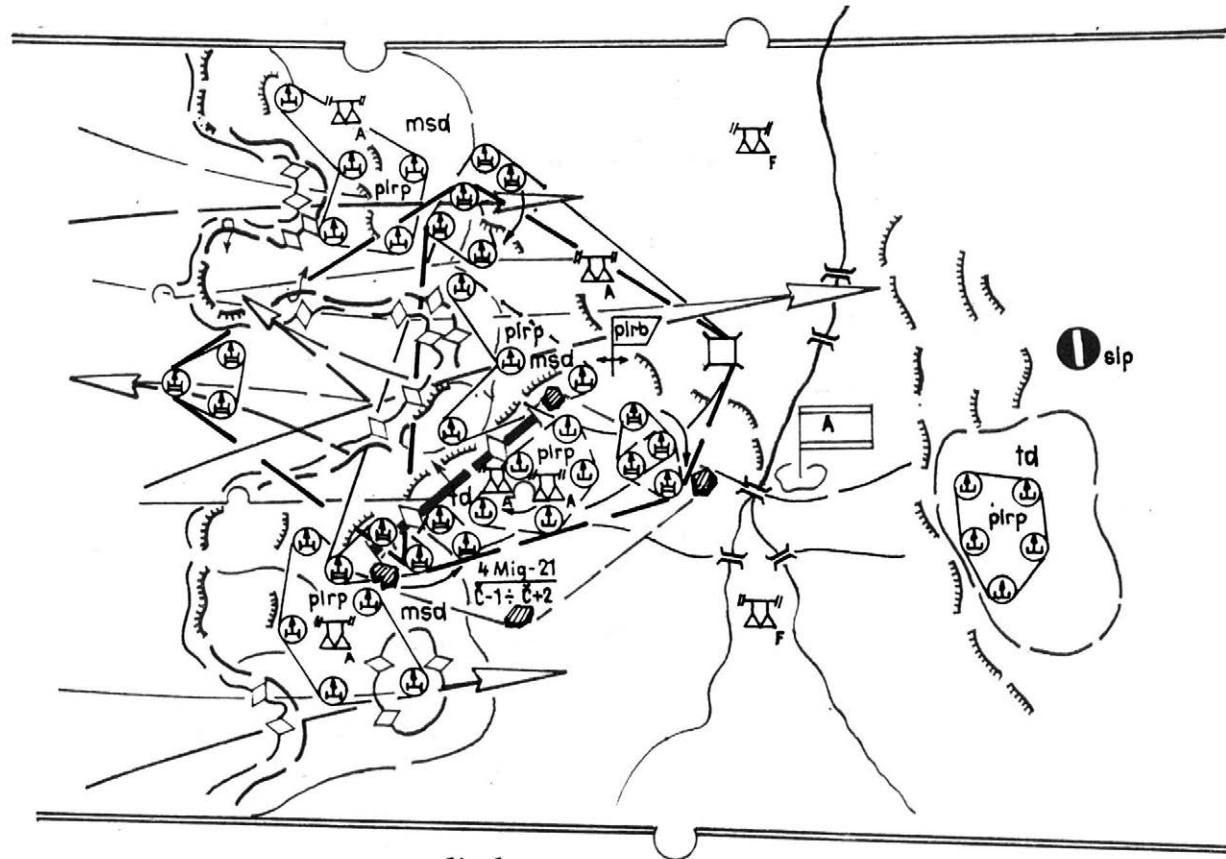
Podle podmínek a situace provedení armádního protitúderu bude nezbytné i dosažení těsné součinnosti vojska PVO s útvary REB armády (frontu) a PVOS, případně s průzkumnými jednotkami zvláštního určení s cílem získat co nej přesnější informace o vzdušné situaci.

Ničení vzdušného nepřítel palebným systémem vojska PVO je nutné organizovat ve všech obdobích přípravy a vedení protitúderu.

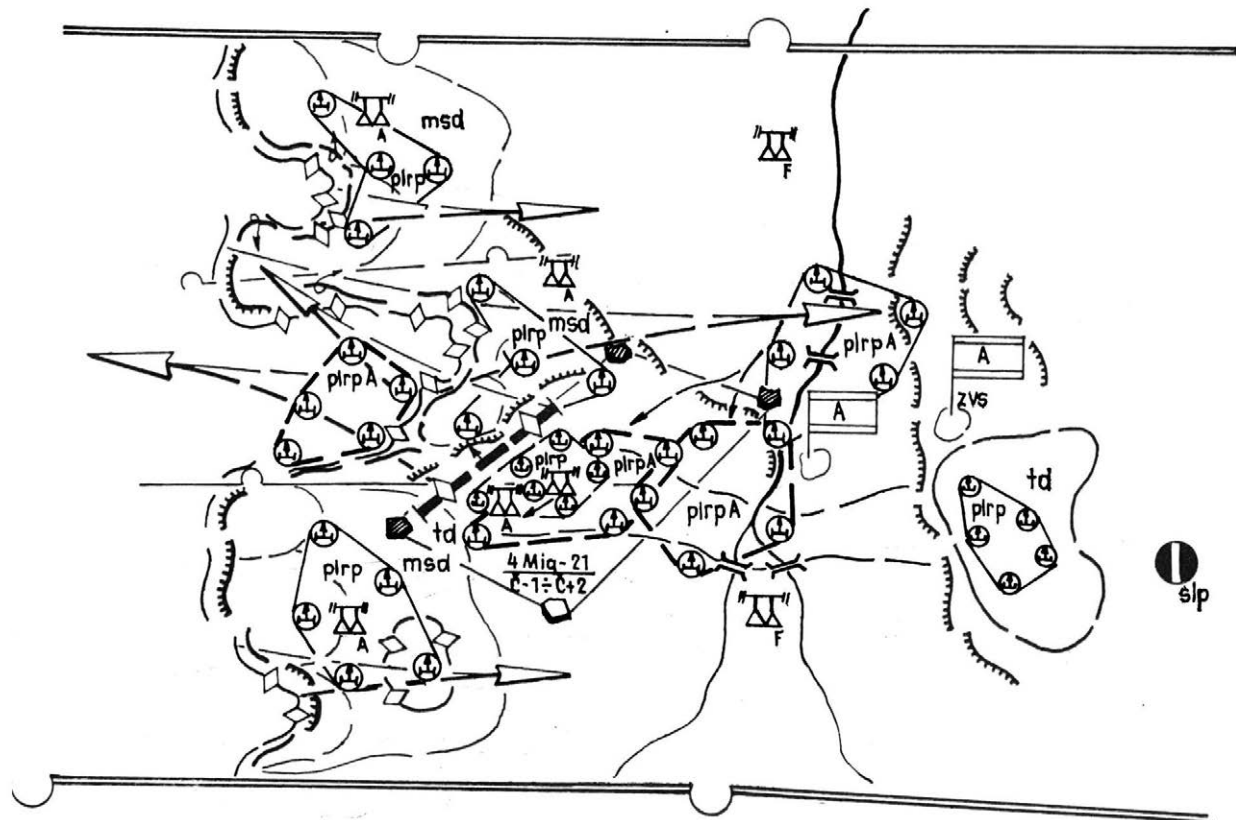
V prostoru soustředění, kde pro organické prostředky PVO protitúderného uskupení platí zpravidla zákaz palby, jsou k palbě připraveny pohotovostní jednotky PVO, a ty vedou palbu zpravidla jen při přímém napadení bráněných vojsk nebo prostředků PVO hodnotou, která je úměrná slám působícího vzdušného nepřítel. Při zjevném napadení bráněných vojsk většími skupinami nebo soustředěným úderem vzdušného nepřítel vede palbu pak většina nebo všechny prostředky PVO bez omezení. Ve prospěch protitúderného uskupení v prostoru soustředění však může být vyžádána a organizována stíhací letecká obrana střehem na nejbližším letišti nebo mohou působit i palebné prostředky PVO vševojskové armády, popřípadě frontu nebo PVOS různou hodnotou, danou operačním významem plánovaného protitúderu.

Z prostředků PVO armády může působit ve prospěch vojsk v prostoru soustředění protiletadlová raketová brigáda středního dosahu ničením vzdušného nepřítel na náletovém směru před prostorem nebo i nad prostorem soustředění hodnotou 1 až 2 palebných oddílů — viz **obr. 1.** V případě, kdy organickým prostředkem PVO armády je protiletadlový raketový pluk malého dosahu, může tento palebně působit zpravidla jen na náletovém směru před prostorem soustředění při PVO jiného objektu, např. přepravišt přes vodní překážku, míst velení armády — viz **obr. 2.**

Za přesunu protitúderného uskupení na čáru zasazení lze předpokládat činnost organických prostředků PVO a prostředků PVO frontu nebo stíhacího letectva podobně, jak jsem již rozebral v prostoru soustředění.

Obr. 1

0br. 2

U protiletadlové raketové brigády bude žádoucí přesunout do pásma nebo poblíž pásma přesunu jeden protiletadlový raketový oddíl tak, aby mohl bránit protiúderné uskupení po celou dobu přesunu již od výchozí čáry až po čáru zasazení — viz obr. 1. Bude-li armáda mít protiletadlový raketový pluk malého dosahu, bude rovněž vhodné v případě, že v pásmu přesunu je nebezpečný terénní úsek, uskutečnit manévr plukem do pásma přesunu k PVO přesunujících se hlavních sil protiúderného uskupení přes tento terénní úsek — viz obr. 2.

Největší účinnosti při ničení vzdušného nepřítele musí být dosaženo při **zasazení protiúderného uskupení**. Přitom základním požadavkem pro plánovaný a realizovaný manévr prostředky PVO armády musí být nenarušení nepřetržitosti PVO hlavního uskupení armády. Je rovněž zřejmé, že **uskupení prostředků PVO při zasazení bude muset vycházet a navazovat na předchozí období — přesun protiúderného uskupení na čáru zasazení**. Cílem v tomto období bude vytvářet smíšené, do hloubky členěné a odolné uskupení vojska PVO, které je schopno ničit prostředky vzdušného nepřítele na přiletu i v prostoru zasazení v podminkách silného radioelektronického rušení. Toto smíšené uskupení může být vytvořeno z prostředků PVO armády a z prostředků PVO zasazovaného protiúderného uskupení, popřípadě i z prostředků PVO sousedních divizí. Základem tohoto uskupení může být, bude-li u armády protiletadlová raketová brigáda středního dosahu, protiletadlový raketový pluk zasazované divize a protiletadlový raketový oddíl brigády. Jestliže bude u armády organický protiletadlový raketový pluk malého dosahu, bude použit k PVO zasazovaného protiúderného uskupení zpravidla jen tehdy, kdy zasazovaná divize nemá stejný organický útvar PVO. I v tomto případě budou tvořit základ uskupení vojska PVO protiletadlové raketové pluky armády a zasazované divize. V každém případě však musí být dosaženo bojové pohotovosti uskupení vojska PVO na čáře zasazení skryté, do zahájení rozvinování protiúderného uskupení do praporních proudů, vzhledem k možnému charakteru činnosti vzdušného nepřítele proti bráněným a zasazovaným silám armády. Způsob rozmístění prostředků PVO při zasazení bude odpovídat normám pro útok, přičemž předním okrajem je plánovaná čára zasazení.

Dále bude nutné vyžádat si zásah stíhacího letectva frontu ve prospěch zasazovaného protiúderného uskupení, což může být realizováno s těhem ve vzduchu nad prostorem zasazení v době rozvinování a

zahájení protiúderu v trvání 2 až 3 hodin (např. od Č—1 do Č+2). Toto jsem graficky znázornil při zasazení PVO na obr. 1 a 2.

V průběhu vedení protiúderu bude činnost palných prostředků PVO armády stejná jako za útoku, včetně způsobu přemístování.

Při zkoumání problematiky **velení prostředků PVO** zúčastněným na PVO protiúderného uskupení se nabízí možnost centralizovat palnou činnost prostředků PVO v nejdůležitějším období protiúderu, tj. při zasazení. Centralizace velení je jednou z hlavních zásad protivzdušné obrany, která nám umožňuje plně a co neefektivněji využívat bojových možností prostředků PVO k plnění stanovených úkolů. Základními požadavky dočasné centralizace velení zúčastněným prostředkům PVO jsou:

- plnění společného úkolu,
- jednotné chápání údajů o vzdušném nepříteli,
- působení ve společném prostoru s dodržením požadavků elektromagnetické koexistence,
- technické vybavení míst velení umožňující vzájemné automatizované velení.

Při zasazení protiúderného uskupení mohou být vytvořeny i příznivé podmínky pro centralizované velení především v **těchto variantách**:

1. Zasazovaná divize je vyzbrojena protiletadlovým raketovým plukem malého dosahu a v prostoru zasazení působí 1 až 2 palné oddíly protiletadlové raketové brigády. Centralizovaným velením tomuto uskupení prostředků PVO může být dočasně pověřen buď velitel brigády (v případě působení dvou oddílů) nebo velitel pluku.

2. Zasazovaná divize je vyzbrojena protiletadlovým raketovým plukem blízkého dosahu a v prostoru zasazení působí 1 až 2 palné oddíly protiletadlové raketové brigády nebo protiletadlový raketový pluk malého dosahu armády. Velet tomuto uskupení může náčelník PVO zasazované divize s využitím velitelsko-štábního vozidla PASUV.

V oblasti speciálního technického zabezpečení bude zapotřebí realizovat zejména tato opatření:

1. Předzásobit prostředky PVO protiúderného uskupení protiletadlovými raketami a municí tak, aby nevznikla potřeba doplnění v období vedení protiúderu, popřípadě přechodu do útoku. Přepravní kapacita u prostředků PVO přesahuje možnou normu spotřeby. V každém případě však musí být předzásobení uskutečněno již v prostoru soustředění, před přesunem na čáru zasazení.

2. Znovu rozdělit protiletadlové rakety a munici v rámci armády ve prospěch protitúderného uskupení na úkor dalších prostředků PVO tak, aby normy spotřeby odpovídaly podmínkám útoku. Toto opatření

vyplývá především z možného charakteru činnosti vzdušného nepřítele a úlohy, kterou v rámci vedení obranné operace má vedení protiúderu.

Chci rovněž zdůraznit, že provedení armádního protiúderu, jeho význam a předpokládaná činnost vzdušného nepřítele proti protitúdernému uskupení **vyžaduje:**

1. Zabezpečit PVO protitúderného uskupení ve všech obdobích přípravy a uskutečnění protiúderu.

2. Vytvořit účelnou organizaci PVO s cí-

lem dosáhnout při zasazení maximální účinnosti ničení vzdušného nepřítele, pokud je to možné odolným a smíšeným uskupením vojska PVO.

3. Zvýšit účinnost PVO protitúderného uskupení požadavky na stíhací leteckou obranu, zejména při zasazení a vedení protiúderu.

OBRANA OBSAZENÉHO OPERAČNÍHO LETIŠTĚ

V posledních letech militaristické kruhy USA i ostatních států agresivního paktu NATO věnují vysokou pozornost výcviku a všestranné připravenosti jednotek a útvarů určených k plnění zvláštních úkolů v týlu našich a spojeneckých vojsk.

Soudobé výsadky nepřítele představují rychlou, mohutnou a manévrovou sílu. Jsou schopny nečekaným útokem dočasně ovládnout zájmová letiště a tato krátkodobě udržet do splnění úkolu. Kromě dočasného ovládnutí letiště mohou výsadky a diverzní skupiny daleko účinněji vést destrukční a jinou diverzní činnost proti útvarům letectva, místům velení a zařízením týlu. **Zpravidla hlavním cílem jejich činnosti bude létající personál, letouny, letištní plochy, velitelská stanoviště, zásoby PHM a letecká munice a zabezpečovací prostředky.**

S působením diverzních skupin je nutné počítat již při zaujímání jednotlivých stupňů bojové pohotovosti, a to např. při:

- svozu vojáků z povolání na letiště, zejména pak létajícího personálu,
- rozmístování na novém operačním nebo záložním letišti,
- letištním manévru,
- doplňování zásob,
- obnově bojeschopnosti po nepřátelském úderu.

V závislosti na těchto možnostech nepřátelského napadení operačního letiště narůstá v současnosti význam bojového zabezpečení, které v podmínkách rozmístění a činnosti na operačním letišti zahrnuje:

- pozemní a protivzdušnou obranu,
- zabezpečení nepřetržitého velení,
- rozptýlení a ukrytí živé síly, letounů, techniky a materiálu,
- ženíjní zabezpečení pozemní obrany,
- nepřetržitě pozemní, vzdušné, radiační a chemické pozorování a průzkum,
- protipožární ochranu,
- včasné vyrozumění útvarů a jednotek,
- maskování a popřípadě i klamnou činnost v prostoru letiště,

— zdravotnické, technické, týlové, inženýrsko-letecké, letištní zabezpečení, jako součást celkového komplexu zabezpečení bojové činnosti leteckého útvaru na operačním letišti.

Realizace bojového zabezpečení na operačním letišti představuje rozvinutý a složitý proces rozhodovací, plánovací a organizační činnosti velitelů a štábů útvarů letectva. Každá jeho oblast, která se týká bojového zabezpečení, vyžaduje samostatný přístup a rozpracování s poskytnutím nevyhnutelných navazujících činností.

Cílem obrany operačního letiště je zabezpečit nepřetržitě plnění bojových úkolů leteckým útvarem. K tomu se přijímají a realizují opatření, která vytvářejí podmínky ke zničení nebo odražení nepřítele a snížení vlastních ztrát.

Ke splnění tohoto cíle je nutné, aby úplnou sestavu obrany operačního letiště tvořily tyto hlavní prvky:

1. Zajišťovací pásmo na obvodu operačního letiště, které zahrnuje:

- ženíjně vybudované opěrné body čet obsazené strážním zajištěním,
- zátarasy, nástražné signální zařízení a jiné nástrahy,
- pátrací hlídky mezi opěrnými body, na nepřehledných směrech a nebezpečných prostorech,
- pozemní a vzdušný průzkum okolí letiště,
- ženíjně vybudování stanovišť pro pozorovatele pozemního a vzdušného průzkumu,
- ženíjně vybudované palebné postavení jednotky PLdvK a střelců PLRK S-2M.

2. Přímé zajištění a kruhová obrana jednotlivých rozptylových prostorů, velitelských stanovišť, objektů a pracovišť, stanovišť a parků techniky.

3. Uzávěry prostoru letiště na vstupních a výstupních komunikacích na obvodu letiště, kontrola a regulace pohybu vozidel a osob.

4. Pohyblivá záloha jako manévrová jednotka, zasazená v systému obrany. Její palebné jádro je stálé, hlavní síly se aktivují až na „Rozkaz“ (signál).

5. Přímá PVO, která je tvořena jednotkou PLdvK a střelci PLRK S-2M a pozorovateli vzdušného prostoru.

K základním opatřením pro pozemní obranu letišť patří především úkryty pro letouny, zabezpečovací techniku, živou sílu, důležité materiální prostředky (letecká munice a LPH) a maskování různých objektů rozmístěných na letišti.

Při organizování bojového zabezpečení a obrany letiště je nutné, jak v mírové činnosti, tak i v případě válečného konfliktu, brát v úvahu celou řadu zvláštností. Dále musíme respektovat požadavky a zásady ochrany letectva na letištích. Ty je nutné z větší části realizovat nebo připravovat již v míru. Z tohoto důvodu je na každém letišti zpracován Plán opatření ke zdokonalení ochrany a obrany letiště.

Základními požadavky na obranu operačního letiště jsou především:

- kruhový charakter obrany letištního prostoru jako celku s důrazem na nejnebezpečnější směry; základem této obrany je systém opěrných bodů, který je doplněn zátarasy, technickými prostředky a dále zabezpečení střežením a hlídkováním,
- každý prvek obrany musí být úporně bráněn,
- zajištění odolnosti proti úderům letectva, raketových prostředků a zbraní výsadku a diverzních skupin,

— nepřetržitost a stálá vysoká bojová pohotovost; obrana musí být zabezpečena ve všech ročních obdobích.

Při plánování a organizování pozemní obrany operačního letiště je nutné brát v úvahu zvláštnosti, jako je:

— značná rozloha prostoru letiště v porovnání s rozmístěním jednotek jiných druhů vojsk v kasárnách,

— poměrně vysoký počet osob a techniky, které se pohybují téměř po celém prostoru letiště, a to platí zvláště při dislokaci více útvarů a zařízení na jednom letišti,

— velká vzdálenost mezi jednotlivými objekty, odbornými pracovišti a případně mezi ubytovacím prostorem a samostatným letištem,

— převážně rovinný terén v prostoru letiště, který napomáhá průzkumu pozorováním z okolních vyvýšenin a staveb.

K těmto faktorům se přidružují ještě další okolnosti, které vyplývají z období válečného konfliktu.

Pro účinnou obranu a ochranu letectva na zemi (na letištích) je nutné již v míru realizovat nebo připravovat zejména tato opatření:

1. **Odolnost letišť**, která zahrnuje veškerá opatření ženíjně stavebního charakteru k ukrytí a ochraně osob, techniky a materiálu.

2. **Maskování**, které je tvořeno souhrnem všech maskovacích a klamných opatření organizovaných v areálu letiště a jeho okolí, včetně ochrany proti radioelektronickým prostředkům vzdušného průzkumu.

3. **Prostorové uspořádání objektů**, jež zahrnuje komplex opatření, která mají podstatný vliv na dlouhodobou existenci a účelové využití jednotlivých objektů.

4. **Racionalizaci činnosti**, která zdůrazňuje přesnou a vysoce organizovanou činnost ve všech procesech zabezpečování letového provozu, přesnou a časově omezenou činnost při plnění ostatních úkolů na letišti a v jeho okolí.

5. **Organizaci činnosti**, jež klade důraz na soustředění maximálně možného objemu organizovaných procesů na letišti z hlediska času a povětrnostních podmínek.

Základním smyslem všech těchto opatření je především zabezpečit vybavenost letišť tak, aby odpovídala požadavkům operační a bojové využitelnosti, umožňovala utajit stupeň jejich využití a vytvořit optimální podmínky pro jejich obranu a ochranu.

Pro obranu operačního letiště je možné v současné době kalkulovat s následujícími silami a prostředky:

— jednotkou PLdvK 30 mm,

— družstvem střelců PLRK S-2M,

— letištní ženíjní jednotkou,

— četami bojového zabezpečení rot zabezpečení letového provozu,

— silami a prostředky určenými z počtů všech útvarů na letišti,

— posilovými jednotkami od vševojskových útvarů.

Tyto síly a prostředky se vyčleňují podle zpracované dokumentace pro obranu letiště, a to **Plánu ochrany a obrany letiště**.

Obrana operačního letiště se může rozvinout:

— aktivováním části sil a prostředků určených pro zasazení do obrany v případě zvýšeného nebezpečí napadení,

— aktivováním všech sil a prostředků předurčených pro rozvinutí obrany na plnou bojovou hodnotu v případě nečekaného napadení nepřitelem.

Těžiště vedení boje při obraně letiště spočívá na veliteli leteckého technického útvaru, jako zástupci velitele leteckého útvaru pro pozemní obranu a na náčelníkovi štábu leteckého útvaru. Dále pak na velitelích obranných sektorů a opěrných bodů letiště, veliteli jednotky PLdV a pohyblivé zálohy.

Velitel leteckého útvaru je povinen i při napadení letiště věnovat hlavní pozornost osádkám ve vzduchu. Přitom musí rozhodovat o zásadních otázkách obrany. Z tohoto důvodu musí být nepřetržitě informován o:

- vzdušné a pozemní situaci,
- možnostech plnění bojových úkolů leteckým útvarem,
- vzniklých ztrátách, stavu a poškození letištních ploch a dalších důležitých událostech.

Pozemní obranu letiště je nutné chápat jako součást celkového komplexního zabezpečení obrany, ochrany a bojového zabezpečení operačního letiště.

K tomuto nezbytně dále přistupuje:

- systém dozorcích a strážních služeb s využitím soudobých spojovacích, radiotechnických a technických prostředků pro sřezení,
- systém příjmu zpráv a informací, jejich včasné předávání a zajištění včasného proniknutí rozkazů a signálů,
- zajištění přísného a organizačně zabezpečeného režimu života v prostoru letiště a jeho blízkého okolí,
- plánovitý a systematický výcvik k plnění složitých a náročných úkolů při obraně a ochraně letišť.

Při organizaci pozemní obrany je vždy nutné konkrétně určovat úkoly a odpovědnost jednotlivých velitelů (náčelníků) útvarů, jednotek a zařízení rozmístěných na letišti. Dále pak organizovat z funkce velitele letiště náročné kontroly a prověrky splnění nařízených opatření a vydaných úkolů.

Připravenost operačního letiště k obraně není záležitostí pouze velitelů a štábů útvarů, ale všech funkcionářů na základě všeobecných povinností stanovených bojovými řády a Plánem obrany a ochrany letiště.

Za splnění úkolů obrany operačního letiště odpovídají:

- velitelé (náčelníci) útvarů a jednotek dislokovaných na letišti,
- náčelníci služeb a ostatní funkcionáři za obranu objektů, pracovišť na letišti a za splnění úkolů uložených jim ve prospěch obrany,
- za bojeschopnost a splnění úkolů neorganickými četami (jednotkami) obsazujícími na signál opěrné body, kruhovou obranu prostorů a vytvářejících pohyblivou zálohu velitelé a funkcionáři, kteří vyčleňují určené síly a prostředky pro tyto účely,
- za vybudování opěrných bodů a jejich připravenost k plnění bojového úkolu velitelé a náčelníci, kterým byla určena povinnost vybudovat opěrné body,
- za přímé zajištění jednotky, objektu nebo pracoviště příslušný velitel (náčelník) jednotky, náčelník služby, velitel skupiny na samostatném odloučeném pracovišti,
- za přímé zajištění míst velení náčelník štábu; výkonným orgánem je velitel jednotky, která brání velitelské stanoviště,
- za obranu osady určené k rozmístění jako celku určený velitel (funkcionář); do rámce této obrany zpravidla patří i obrana ubytoven pilotů a štábů.

Při plnění úkolů obrany a ochrany operačního letiště je možné využívat i technické prostředky, zejména pro střežení areálů a objektů. Tyto prostředky jsou většinou stabilní a určeny jako doplňkové zabezpečení střežení. Rozdělují se na:

- prvky technického zařízení pro střežení; jde o oplocení, strážní věže, telefonní spojení, hlasitý telefon, osvětlení úseků pásma střežení („světelné bariéry“) a strážnice,

- signalizační zařízení střežení technickými prostředky, mezi něž patří signální slaboproudá stěna a lokální průzkumné prostředky.

Soustava prvků a zařízení musí vycházet z personálních možností střežení a systému střežení, které musí být stabilní a poskytovat záruku stálosti a využití technických prostředků na delší dobu. Prvky a soustava musí být voleny tak, aby vylučovaly stereotyp a naopak, aby dovolovaly variantnost střežení včetně zesílení při zvláštních situacích.

Základem obrany operačního letiště jsou její podsystemy pozemní a protivzdušné obrany, které se však mohou rozvinout do plné bojové hodnoty až při mimořádných opatřeních. Stabilní prvky a soustava musí být vybírány a situovány tak, aby navazovaly na celkový systém obrany daného operačního letiště, tvořily jeho součást, byly takticky využitelné zvláště z hlediska paleb, pozorování, uzávěry prostoru letiště, manévru pohyblivou zálohou a dalších požadavků. To předpokládá potřebnou stabilitu zámyslu plného rozvinutí obrany příslušného operačního letiště.

Operační letiště, sklady materiálních prostředků, místa velení a navedení představují jedny z prvořadých cílů diverzních skupin nepřítele. Technické prvky a soustavy ke střežení jsou značně zranitelné a podstatně méně odolné, než objekty pro pasivní obranu letiště (okopy a jiné ženíjní stavby polního typu). Pro případ vyřazení těchto technických prvků a zařízení je nutné mít připravené zabezpečení obrany a ochrany významných objektů a zařízení na letišti jinými silami a prostředky pozemní obrany.

Významné místo v organizaci obrany a ochrany operačního letiště zaujímá maskování.

Maskování letectva je úkol neobyčejně rozsáhlý, složitý a obtížný. To vyplývá ze skutečnosti, že letectvo tvoří široký komplex prostorově rozsáhlých, rozmanitých a různorodých cílů.

Smyslem a cílem maskovacích opatření na operačním letišti musí být především odstranění demaskujících příznaků letiště, letecké a zabezpečující techniky. Musí rovněž splňovat požadavek komplexnosti proti všem druhům průzkumu a zabezpečovat maskování cílů taktického a operačního charakteru. Vzhledem k současným průzkumným prostředkům nepřítele musí být proto úkoly maskování plněny již v míru.

Z těchto důvodů je zpracován Plán komplexního maskování letiště, včetně harmonogramu prací materiálního zabezpečení. Plnění tohoto plánu ovlivňuje především velitel a to tím, jak si ujasní úkol, dále dobré materiální a technické zabezpečení a připravenost lidí. K uskutečnění deformačních maskovacích náterů rozmístěných objektů na letišti se zpravidla používají maskovací barvy pod označením LERAN.

Prvořadou pozornost na zpevněném operačním letišti je nutné věnovat maskování vzletové a přistávací dráhy (VPD), pojezdové dráhy (PD) a letounům. Tyto plochy budou opatřeny deformačními maskovacími nátery, pomocí kte-

rych rozčleníme zpevněné plochy na řadu barevných nepravidelných skvrn odpovídajících celkovému charakteru okolí. Aby toto maskování bylo účinné, je nutné stejným způsobem (deformačními nátěry) rozčlenit i okolí včetně komunikační sítě. Všechna opatření však bude možné dělat až při uvedení útvarů do vyšších stupňů bojové pohotovosti, neboť služební předpis Let-1-1 z pohledu bezpečnosti leteckého provozu v době míru stanoví přesně, jak zpevněné plochy musí být označeny. Aby maskování splnilo požadavek komplexnosti, uskutečňuje se ještě maskování **proti radiolokačnímu průzkumu**.

Protiradiolokační maskování je dnes součástí radioelektronického boje a nabývá na stále větším významu. Konkrétní způsoby tohoto maskování operačního letiště jsou u leteckého svazu uskutečňovány a procvičovány v souladu s předpisem Žen-2-12 a vlastní pomůckou Maskování objektů frontového letectva proti prostředkům technického průzkumu nepřítele. Protiradiolokační maskování letištních ploch, objektů, techniky a vytváření klamných objektů a prostorů soustředění techniky včetně klamných VPD je zabezpečeno pomocí koutových odrážeců KO-1 a KO-2.

Na maskování letounů, zabezpečující techniky umístěné na polním letišti jsou, kromě masek „M“, zavedeny i speciální maskovací soupravy. Na letouny to jsou: maska bojového letounu MBL, masky na všechny typy vrtulníků, zahájena byla dodávka maskovacích souprav na dopravní letouny.

Pro vytváření klamně činnosti jsou zavedeny makety vrtulníků Mi-8 a Mi-24D.

Kromě toho lze klamně soustředění vytvořit pomocí masek MBL a koutových odrážeců. V současné době proběhly vojenské zkoušky s novými maskami bojových letounů Treska-2, které budou umožňovat i maskování letounů na stojánkách a zpevněných plochách. Kromě toho bude možné pomocí této masky a koutových odrážeců vytvářet klamně rozptylové prostory, včetně klamně maskování letounů.

Všichni letečtí velitelé a náčelníci jsou povinni náročně organizovat s vyčleňnými silami a prostředky stanovené úkoly v systému ochrany a obrany operačního letiště. Významná a nutná je součinnost při obraně operačního letiště s jednotkami umístěnými v blízkosti letiště. K tomu se zpracovávají společné plány činnosti podle rozhodnutí velitelů armád a frontu.

ORGANIZACE A ZABEZPEČENÍ SPOJENÍ S OMEZENÝMI POČTY PROSTŘEDKŮ

Velitelé a příslušníci štábů musí být schopni velet podřízeným ve složitých podmínkách soudobého boje (operace), vyvolávaných celou řadou okolností. K nim může patřit i snížení možností a kapacity spojovacích soustav, způsobené vynuceným

omezením počtů spojovacích prostředků, které budou k dispozici při organizaci a zabezpečení spojení. Proto chci v článku stručně rozebrat problémy organizace spojení s omezenými počty spojovacích prostředků.

Obecné zvláštnosti organizace spojení

Požadavek na organizaci a zabezpečení spojení s omezenými počty spojovacích prostředků se může především vyskytovat při vedení obranné operace v počátečním období války (když dojde k nenadálému zahájení agrese) a rovněž v průběhu operace v důsledku velkých ztrát, které mohou být způsobeny použitím zbraní hromadného ničení, vysoce přesných zbraní a při vedení soustředěných úderů konvenčních zbraní.

Spojení při nenadálém rozpoutání války nepřítelům bude zabezpečováno zpravidla pouze současnými silami a prostředky, protože spojovací útvary a jednotky armády jsou naplněny na tabulky mírových počtů. V průběhu operace (boje) se počítá i se ztrátami spojovacích prostředků spojovacích jednotek a útvarů.

Podle zkušeností z Velké vlastenecké války a cvičení s vojsky ztráty spojovacích sil a prostředků způsobené vlivem konvenčních zbraní představují 2 až 3 % z celkových počtů za každý den.

V soudobých operacích, především za použití zbraní hromadného ničení a vysoce přesných zbraní, ztráty rychle rostou a na konci operace dosahují u uzlových spojovacích útvarů 50 až 60 % a u útvarů dálkových spojů 30 až 40 % v porovnání s počátečním stavem.

Nejsložitější podmínky pro organizaci a zabezpečení spojení nastanou při vedení druhých a dalších operací, kdy spojovací zálohy budou již vyčerpány a doplnění spojovacích útvarů lidmi a technikou nebude ještě dokončeno.

Nedostatečný počet spojovacích sil a prostředků může být proto příčinou zhoršení, narušení nebo i ztráty velení. Statistickým šetřením a ověřováním odolnosti systémů velení při řadě praktických zaměstnání je dokázáno, že klesne-li počet fungujících spojů na zachovalých informačních směrech pod 70 %, je velení ztíženo, klesne-li pod 50 %, může dojít ke ztrátě velení.

Proto k zabezpečení požadované kvality velení při organizaci spojení s omezenými prostředky je nutné uskutečňovat zejména tato opatření, jako:

- snížení počtu spojů na informačních směrech na přípustné minimum,
- snížení počtu spojovacích směrů ze spojovacích uzlů míst velení armády,
- zabezpečení spojení mobilní a hlavní částí spojovacího uzlu velitelského stanoviště a mobilní (hlavní) částí spojovacího uzlu záložního velitelského stanoviště armády nebo pouze mobilní a hlavní částí spojovacího uzlu velitelského stanoviště armády; při převzetí velení záložním ve-

litelským stanovištěm se jeho spojovací uzly zasiluje silami a prostředky hlavní (mobilní) části spojovacího uzlu velitelského stanoviště armády,

— vytvoření skupin vysílačů společných pro spojovací uzly VS a ZVS armády,

— využití části prostředků spojovacího uzlu předemstaveného místa velení k zesílení spojovacího uzlu VS (ZVS) armády,

— slučování spojovacích uzlů míst velení armády s opěrnými spojovacími uzly

a společné využívání spojovacích sil a prostředků z VS a ZVS armády,

— manévr silami a prostředky tvorby kanálů a koncovými zařízeními na různých informačních směrech.

Kromě těchto opatření je často nutné při omezeném počtu spojovacích prostředků uskutečnit podstatné změny v samotné organizaci spojení různými spojovacími prostředky.

Zvláštnosti v organizaci opěrné sítě a přípojných spojů, troposférických, radioreléových a linkových spojů

Vzhledem k možnosti nenadálého rozpuštění agrese nepřítelem a požadavku zabezpečení velení s omezeným počtem sil a prostředků má velký význam maximální využití stacionární opěrné spojovací sítě.

Stacionární opěrnou spojovací síť je proto nutné budovat tak, aby plně vyhovovala požadavkům velení v operacích počátečního období války, bez dodatečného rozvíjení tabulkových polních spojovacích prostředků k jejímu zesílení. Tabulkové polní spojovací prostředky by se měly rozvíjet pouze k zabezpečení troposférických spojů a radioreléových a linkových přípojných spojů plánovaných na jednotlivých směrech a též záložních přípojných spojů pro případ vyřazení stálých přípojných spojů.

Při omezeném počtu spojovacích sil a prostředků se v průběhu obranné operace může snížit počet spojovacích os a roků polní opěrné spojovací sítě nebo i jejich celková kapacita. Při značných ztrátách se opěrná síť pro nedostatek sil a prostředků nebude vůbec vytvářet.

V tomto případě pak zbylé radioreléové a linkové prostředky budou využity k organizaci přímých spojů mezi místy velení armády a podřízených svazků na směru hlavního úsilí armády. Na nejdůležitějších směrech se mohou zřizovat pomocné spojovací uzly a spoje, které nám umožní připojení dalších prvků operační sestavy armády, jež se nacházejí v jejich blízkosti (např. zálohy druhů vojsk apod.).

Konkrétní situace si vynutí i změny v organizaci přípojných spojů z míst velení armády a podřízených k opěrné spojovací síti. Sníží se zpravidla jejich počet i kapacita. Při přemístění spojovacího uzlu VS (ZVS) armády část prostředků určených pro připojení je nutné včas svinout a předemstavit s rekognoskační skupinou nebo mobilní částí spojovacího uzlu. Ostatní prostředky později, s hlavní částí uzlu.

Připojení spojovacích uzlů týlového velitelského stanoviště, předemstaveného a vzdušného místa velení armády, míst velení podřízených svazků a útvarů k opěrným nebo pomocným spojovacím uzlům uskutečňujeme podle konkrétního stavu sil a prostředků pouze radioreléovými nebo linkovými prostředky.

Při organizaci spojení s omezeními počty roste význam přímých spojů mezi místy velení armády a podřízených svazků a útvarů.

Přímé spoje budou často hlavními a jedinými k zabezpečení velení v armádě.

Troposférické stanice, v závislosti na jejich počtu, se použijí především k organizaci nejdůležitějších směrů (armádní raketa brigáda, divize na směru hlavního úsilí armády). Při větších ztrátách troposférických stanic v průběhu operace je možné jednou soupravou troposférické stanice postupně pracovat na dvou až třech spojovacích směrech.

Nelze-li budovat polní opěrnou spojovací síť, radioreléové stanice použijeme k organizaci přímých spojů z VS (ZVS) armády k místům velení podřízených svazků a útvarů, které jsou vybaveny radioreléovými stanicemi. Přitom reléové stanice bude nutné zřizovat pouze na nejdůležitějších směrech. Z toho vyplývá, že stav spojovacích sil a prostředků armády ovlivní jak strukturu polní opěrné spojovací sítě, tak i přípojných a přímých spojů.

Při podstatném snížení počtu spojovacích sil a prostředků může být upuštěno od budování polní opěrné spojovací sítě a přechází se ke způsobu zabezpečení spojení po směrech.

Zvláštnosti v organizaci rádiového spojení

I při omezeném počtu rádiových prostředků je nutné rádiové spojení organizovat ze všech míst velení armády s místy

velení nadřízeného štábu a součinnostních svazů (svazků), s místy velení všech podřízených a přidělených svazků a útvarů, nezávisle na spojení zabezpečovaném jinými spojovacími prostředky.

Přitom omezené počty rádiových prostředků si vynutí snížení množství prostředků vyčleňovaných pro spojení s nadřízeným štábem (s jeho souhlasem), snížení počtu rádiových směrů a sítí a slučování účastníků z několika sítí do jedné a další opatření.

V organizaci rádiového spojení můžeme uskutečnit tato omezení:

- se souhlasem náčelníka spojovacího vojska frontu, až do vydání nových pokynů, nevyčleňujeme rádiové prostředky do rádiových směrů generálního štábu, hlavního velitele na válčišti a velitele frontu (zůstávají obsazeny pouze příslušné rádiové sítě),

- nevytváříme rádiové směry velitele armády,

- organizujeme pouze jednu rádiovou síť štábu armády,

- omezíme počet rádiových sítí náčelníků druhů vojsk a speciálních druhů vojsk (např. vytvoříme pouze rádiové sítě KV nebo VKV, dále můžeme sloučit rádiové sítě ženijního a chemického zabezpečení do jedné sítě — rádiové sítě bojového zabezpečení apod.),

- použijeme častěji přechod k centralizovanému využívání rádiových vysílačů.

Se snížením počtu rádiových sítí a směrů se však současně snižuje kapacita rádiových spojů, odolnost a ochrana rádiového spojení před rádiovým průzkumem a rušením nepřítelů. Proto zvláštní pozornost je nutné věnovat včasnému předávání nej důležitějších a pilných informací, snížení množství zpráv určených k odesílání na rádiových spojích, širokému využívání formalizované dokumentace, výběru optimálních kmitočtů a dodržování stanovených provozních režimů rádiových prostředků.

Důležité místo při organizaci a zabezpečení spojení s omezenými počty technických prostředků zaujímá spojení zabezpečené **pohyblivými spojovacími prostředky**. I když i u těchto prostředků bude nutné počítat se ztrátami v rámci tabulkových spojovacích jednotek, lze tyto ztráty rychleji uhradit i z ostatních jednotek. Po poměrně velmi krátkém zaškolení mohou být použity k doručování především služebních zásilek.

Při snížení počtu pohyblivých spojovacích prostředků může dojít k omezení způsobu organizace polního poštovního spojení po směrech a více budeme využívat spojení okružním způsobem. Dosáhneme tak sice snížení počtu potřeby jednotlivých pohyblivých spojovacích prostředků, ale prodloužíme časy doručování korespondence.

□

K požadavku zabezpečení spojení s omezenými počty spojovacích prostředků (především technických) může, podle mého názoru, v soudobých podmínkách docházet velmi často. Podobná situace by ale neměla překvapit uživatele spojení a ani jeho organizátory. Neměla by zásadním způsobem ovlivnit spolehlivost a nepřetržitost velení. Proto je nutné se na podobnou situaci cílevědomě a systematicky připravovat již nyní.

Velitelé by měli upustit od dosud vžitě praxe, že na cvičení a podobná zaměstnání se často přivleče technika nad tabulkové počty. Přitom se ani nepočítá s předpokládanými ztrátami u spojovacích útvarů a jednotek v průběhu bojové činnosti, protože velitelé a štáby takovou situaci, uznávanou jako samozřejmou u jiných druhů vojsk, prostě nepřipouštějí. Záměrné snížení kapacity na jednotlivých směrech, u jednotlivých druhů spojení, popřípadě u celé spojovací soustavy by se negativně odrazilo v hodnocení práce spojovacích funkcíonářů, spojovacích útvarů a jednotek.

Ze zkušeností ale víme, že ke snížení kapacity spojů, spolehlivosti spojení a tím i zhoršení podmínek pro velení dochází, aniž by taková situace byla záměrně připravována a vytvářena. Příčiny mohou být různé — poruchovost techniky, nedostatky v připravenosti a práci obsluh, nedostatky v naplňování spojení a jeho řízení, zhoršení vnějších vlivů (terén, počasí apod.). Aniž je úmyslem tyto nedostatky v práci spojovacích funkcíonářů a spojovacího vojska omlouvat, může být vzniklá situace využita k procvičení velení ve zhoršených podmínkách.

Čím lépe a systematictější budeme takové situace řešit, tím méně nás překvapí i při samotném průběhu bojové činnosti.

NEBEZPEČNÉ PRŮMYSLOVÉ ŠKODLIVINY A ZPŮSOB VYHODNOCOVÁNÍ PÁSEM ZAMOŘENÍ PO JEJICH ÚNIKU

Podle vojenské strategie a vzhledem k počtu ozbrojených sil armád NATO, zbraní a bojové techniky dislokované na západoevropském válčišti velení NATO v čele s USA předpokládá příští možnou válku zahájit nenadálým napadením nebo po určitém období příprav. Příští možnou válku velení NATO může zahájit a vést za použití konvenčních zbraní, nebo za použití všech druhů zbraní hromadného ničení.

Vedení války za použití konvenčních zbraní podle názorů odborníků Západu a velení NATO má probíhat pod nepřetržitou hrozbou přechodu na použití jaderných zbraní.

S jejich nasazením velení NATO počítá od okamžiku, kdy se situace pro vojska NATO nebude vyvíjet podle plánu. Má jich být použito postupně nebo hromadně. Tato zásada vychází z předpokladu, že neustálá hrozba možného použití jaderných zbraní má přinutit vojska armád členských států Varšavské smlouvy k tomu, aby nesoustředovala silné operační zálohy, ale aby i nadále působila po sledech a tak umožnila velení NATO realizovat operačně strategickou koncepci úderu proti silám a objektům v hloubce.

Na základě toho velení NATO vyhodnotilo, že v případě vedení konvenční války budou, kromě vojenských objektů, jako hlavní cíle na teritoriu socialistických států zvoleny:

- objekty a zařízení národního hospodářství,
- dopravní systém,
- energetický systém s důrazem na jaderné a tepelné elektrárny,
- spojovací systém, přenosové a vysílací soustavy (vysílací střediska, spojovací uzly, zesilovací a retranslační stanice, anténní soustava apod.),
- osídlené prostory,
- rostlinná a živočišná výroba.

Cíle, které jsem zde uvedl, mohou být napadeny všemi druhy konvenčních zbraní a prostředků nepřítele do celé hloubky území státu.

Při vedení konvenční války mohou být nepřítelem k napadení teritoria použity operační rakety, letectvo, tříštivotrhavá, zápalná, chemická a tekutá munice.

Uvedené operační raketové prostředky a letectvo s konvenční municí nepříteli umožňuje napadat cíle a objekty v celé hloubce území státu, zvláště při hromadných leteckých úderech nepříteli.

Při leteckých hromadných úderech a úderech operačních raket bude v hloubce teritoria docházet k ničení a zasažení vojenských cílů, ale i sídlišť, objektů a zařízení národního hospodářství, energetiky, dopravy, spojů, zemědělství apod. V důsledku tohoto napadení budou na území teritoria vznikat rozsáhlé závaly, požáry a záplavy, dojde ke zničení zastavěné plochy, objektů a zařízení národního hospodářství. V tomto rozsahu napadení dojde i k zasažení objektů, kde jsou skladovány nebo ve výrobě použity nebezpečné průmyslové škodliviny.

Rozvoj ekonomiky a výroby vyžaduje, aby v řadě závodů a zařízení národního hospodářství se vyráběly, skladovaly a zpracovávaly organicky škodlivé zkapalněné plyny a těkavé kapaliny (dále jen nebezpečné škodliviny).

Při havárii provozu nebo při nepřátelském napadení uvedených objektů, výrobních zařízení konvenčními zbraněmi dojde k samovolnému úniku nebezpečných škodlivin do ovzduší. Tím se stanou pro určitých koncentracích nebezpečné pro nevarované a nechráněné pracovní síly, obyvatelstvo, ale i pro vojska, nacházející se v ohnisku zamoření nebo ve směru jejich šíření. Přehled základních nebezpečných škodlivin s případnými koncentracemi uvádím v **tabulce 1**.

Z hlediska toxicity, četnosti a množství výskytu nebezpečných škodlivin v objektech a zařízeních k zabezpečení výroby v národním hospodářství nebo sportovních zařízení (zimní stadiony) představují potenciálně největší nebezpečí chlór, amoniak, kyanovodík a formaldehyd. Jsou ještě další chemické látky, jež představují nebezpečné škodliviny. Ty patří mezi základní představitelky nebezpečných škodlivin v národním hospodářství. Dále vážným nebezpečím pro okolí jsou spalitelné uhlovodíky a jejich halové deriváty i další látky všech skupenství, jejichž hořením, tepelným rozkladem nebo hydrolyzou nebezpečné škodliviny vznikají. Fyzikální a toxické vlastnosti vybraných nebezpečných škodlivin uvádím v **tabulce 2**.

Nebezpečné škodliviny se nejčastěji vyskytují v chemických a petrochemických provozech, zařízeních, na železnici (při přepravě cisteren, kontejnerů s nebezpečnou škodlivinou). Dále se nacházejí v potravinářských provozech, skladech, na zimních stadionech (chladičské zařízení, kde se využívá amoniak), ve vodárenských zařízeních, papírenském průmyslu a textilních závodech (kde se využívá chlór) a v řadě dalších průmyslových odvětví. Většinou jde o objekty, jež jsou součástí městské

zástavby (v posádkách), a tím se mohou stát cílem nepřátelského napadení konvenčními zápalnými zbraněmi, ale mohou být napadeny i aerosolovou municí. V důsledku násilného rozrušení nebo při havárii výrobních provozů, sportovních hal, skladů apod., dojde k samovolnému, nekontrolovatelnému úniku nebezpečných škodlivin. Jejich únikem v kteroukoli dobu a ročním období bude vznikat smrtelné a zraňující pásmo zamoření ve směru přízemního větru. Hloubka pásma zamoření nebezpečnou škodlivinou bude závislá na druhu chemické látky (plynu), počasí, terénu a rychlosti přízemního větru. Přehled hloubek oblastí zamoření vybranými nebezpečnými škodlivinami uvádím v **tabulce 3** a předpokládanou dobu rozšíření oblaku zamořené vzduchu ve směru větru uvádím v **tabulce 4**.

Z uvedených důvodů a nebezpečí, vznikajícího pro lidský organismus po úniku a při šíření nebezpečných škodlivin, bude vhodné a nutné, aby velitelé, štáby útvarů, ústavů, zařízení ČSLA, velitelé posádek a náčelníci místních vojenských správ znali, plánovali a předběžně řešili otázky ochrany proti nebezpečným škodlivinám, zvláště v posádkách, kde provozy pracují s toxickými látkami.

Jde o to, že u vojsk a štábů v posádkách, kasárnách, ale i prostorech rozmístění (soustředění), zvláště po bojovém poplachu, je ochrana proti nebezpečným škodlivinám nedílnou součástí ochrany proti ZHN s určitými odlišnostmi, které pramení z fyzikálních, chemických a toxických vlastností nebezpečných škodlivin.

Ochranná opatření proti ZHN, a tedy i proti účinkům nebezpečných škodlivin, musí uchovat vojska a štáby v bojeschopném stavu, k okamžitému použití pro plnění bojových úkolů.

Na plánování, realizaci a zabezpečení všech opatření ochrany proti účinkům nebezpečných škodlivin se kromě štábu podílí náčelník chemické služby, lékař, případně veterinář. Ochranu vojsk a štábů

proti ZHN, tedy i proti účinkům nebezpečných škodlivin, řídí velitel (náčelník štábu), a je to jedna z jeho nejdůležitějších povinností. Úkoly ochrany proti ZHN se plní nepřetržitě po celou dobu činnosti vojsk a štábů přechodu z mírového na válečný stav. Proto jsou rozpracovány v jednotlivých plánech zmobilizování svazků, útvarů a uvedení do bojové pohotovosti a v plánech činnosti hlavních funkcí. Proto bude vhodné v posádkách, kde provozují pracují s chemickými látkami, jež tvoří nebezpečné škodliviny, zvážit otázku možnosti a potřeby dopracování opatření k zabezpečení ochrany vojsk proti účinkům nebezpečných škodlivin pro případ, že dojde k havárii nebo násilnému rozrušení provozu.

Takto rozpracovaná opatření k ochraně vojsk a štábů proti nebezpečným škodlivinám v dokumentaci pro uvádění vojsk a štábů do vyšších stupňů bojové pohotovosti nebo pro zmobilizování budou dostatečným opatřením pro případ havárie nebo násilného rozrušení provozu, kde se pracuje s nebezpečnými škodlivinami. Tímto si vytváříme předpoklad, že nebude nutné pro tuto činnost zpracovávat zvláštní plán ochrany proti účinkům nebezpečných škodlivin.

V jednotném plánu zmobilizování útvaru a uvedení do bojové pohotovosti by měly být především doplněny a rozpracovány následující otázky:

- opatření k ochraně vojsk, štábů proti účinkům nebezpečných škodlivin v posádkách, za přesunu a v prostorech soustřeďování po vyhlášení vyšších stupňů bojové pohotovosti,

- stanovení dob šíření se oblaku (podle druhu nebezpečné škodliviny, s kterou se v provozu národního hospodářství pracuje) a doby, po kterou bude nutné zásady ochrany proti nebezpečným škodlivinám u vojsk a štábů realizovat,

- stanovení sil a prostředků k zabezpečení ochrany proti účinkům nebezpečných škodlivin, nebo způsob vyvedení vojsk z prostoru zamoření nebezpečnými škodlivinami.

Potřebné časy a předpokládané prostory zamoření nebezpečnými škodlivinami lze orientačně stanovit podle **tabulky 3 a 4 a obr. 1.**

K tomu, aby velitelé a štáby na základě předběžného vyhodnocení zamořeného prostoru po úniku nebezpečných škodlivin mohli v prostoru posádky a zájmových prostorech předběžně plánovat a přijímat opatření k ochraně proti účinkům nebezpečných škodlivin pro případ havárie (násilného rozrušení) provozu bude vhodné se-

známit je s některými pojmy a metodou předběžného vyhodnocení úniku nebezpečných škodlivin.

Po havárii nebo násilném rozrušení provozu s nebezpečnými škodlivinami vznikne pro nechráněná vojska vážné nebezpečí jejich šíření v časech, které uvádím v **tabulce 3 a 4.** Nebezpečnost škodlivin spočívá v tom, že proti jejich toxicitě nechrání maska (např. proti amoniaku) s běžným filtrem, určeným k ochraně proti účinkům chemických otravných látek, radioaktivních látek a bojových biologických prostředků. K ochraně proti účinkům nebezpečných škodlivin je nutné použít ochranné průmyslové filtry. Ty ale nejsou ve výzbroji vojsk. Proto je nezbytné pro případ havárie nebo násilného rozrušení provozu s nebezpečnými škodlivinami v plánech a organizačních opatřeních mít uvedené otázky ochrany rozpracovány. Z tohoto důvodu je nutné, aby velitelé a štáby se touto otázkou zabývali.

Při havárii nebo násilném rozrušení provozu s nebezpečnými škodlivinami vznikne ohnisko zamoření.

Ohnisko zamoření je území zamořené nebezpečnou škodlivinou v kapalném stavu. Tvar a rozměry ohniska zamoření závisí na rychlosti výronu, množství uvolněné látky, rychlosti jejího vypařování, vlastnostech terénu a na meteorologických podmínkách.

V důsledku přízemního proudění větru vzniká v okolí ohniska zamoření prostor zamoření nebezpečnou škodlivinou, který má tyto oblasti:

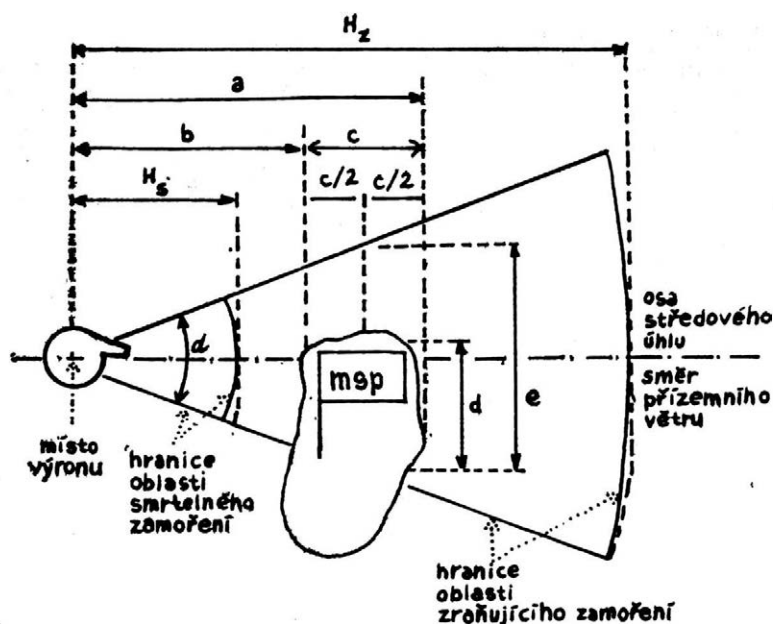
- **oblast smrtelného zamoření**, tj. prostor, kde dojde ve většině případů ke smrtelnému zasažení nechráněných vojsk, obyvatelstva, pracovních sil a hospodářských zvířat apod.,

- **oblast zraňujícího zamoření**, tj. území, kde dojde ve většině případů k vyléčitelným otravám vojáků, obyvatelstva a pracovních sil.

Zakreslení ohniska a oblast zamoření uvádím na **obr. 1.**

Zamořená oblast dosahuje menší rozlohy u látek chemicky reaktivnějších, neboť schopnost samovolného odmoření nebezpečných škodlivin roste s jejich schopností hydrolyzovat a reagovat s látkami přítomnými v ovzduší a ve vrchní vrstvě terénu (půdy) v netoxické produkty.

Rozloha zamořené oblasti se zvětšuje s toxicitou nebezpečné škodliviny a závisí též na meteorologických podmínkách. Směr přízemního větru určuje šíření par nebezpečné škodliviny. Stálost přízemního větru určuje skutečnou šířku zamořené oblasti. Za stálý směr větru považujeme takový,

Legenda:

- H_z - hloubka oblasti zraňujícího zamoření
- H_s - hloubka oblasti smrtelného zamoření
- a - vzdálenost vnější hranice prostoru soustředění msp (v lese apod.)
- b - vzdálenost vnitřní hranice prostoru soustředění msp (v lese apod.)
- c - hloubka soustředění msp
- d/e - efektivnost ochrany (lesa, obce) kde se prostor soustředění msp nachází
- α - středový úhel

Obr. 1

při němž odchylka větru od uvedeného směru nepřesahuje 6° . Za stále příznivého větru by středový úhel zamořené oblasti nepřekročil velikost 12° . Poněvadž však musíme ve větších vzdálenostech od místa

výronu počítat s možnými proměnami směru přízemního větru, klademe pro účely předběžného vyhodnocování velikost středového úhlu za známého směru větru rovnou vždy 40° .

Hloubku oblasti smrtelného a zraňujícího zamoření u nebezpečných škodlivin, jako je chlór, amoniak, kyanovodík, formaldehyd apod., může štáb určit podle **tabulky 3**. Schematické zakreslení zamoření uvádím na **obr. 1**.

V posádce nebo poblíž posádky, kde se v provozu (skladu) národního hospodářství skladuje nebo pracuje s nebezpečnou škodlivinou, v místech, kde je zimní stadion (který v chladicím zařízení používá amoniak) vzniká nebezpečí zamoření. K jeho vyhodnocení štáb může použít tyto základní metody:

1. **Předběžné vyhodnocení situace před výronem nebezpečných škodlivin** se realizuje bez ohledu na směr přízemního větru, který při havárii nebo násilném rozrušení provozu s nebezpečnou škodlivinou bude vát. Tuto variantu předběžného vyhodnocení štáb zpracovává předem, než dojde k havárii nebo k násilnému rozrušení provozu se škodlivinou.

K tomuto způsobu předběžného vyhodnocení štáb použije mapu nebo plán posádky vhodného měřítka nebo může využít mapu z grafického plánu uvádění vojsk do bojové a mobilizační pohotovosti. Dále by štáb měl znát místo, druh nebezpečné škodliviny a její množství v provozu nebo ve skladu.

Na základě uvedených údajů štáb udělá předběžné vyhodnocení podmínek šíření oblaku zamoření. Z potřebných údajů zná, že:

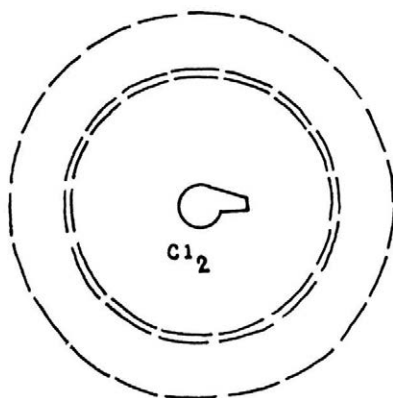
- provoz s nebezpečnou škodlivinou je západně od kasáren (ve vzdálenosti 12 km),
- v provozu se využívá chlór (Cl_2) o celkové hmotnosti 100 t.

K předběžnému vyhodnocení sil štáb určuje doplňující údaje o meteorologické situaci a terénu, např. terén v okolí posádky je odkrytý, je inverze a rychlost přízemního větru dosahuje $1 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$.

Metodika práce štábu při předběžném vyhodnocení výronu nebezpečné škodliviny se středovým úhlem 360°

Na zvolenou mapu nebo plán posádky předepsanou značkou zakreslíme provoz nebo sklad s nebezpečnou škodlivinou (chlór) a opatříme jej popisem. Pak na základě podkladů o provozu a zvolené meteorologické situaci štáb podle **tabulky 3** určí hodnoty pro hloubku smrtelného a zraňujícího zamoření. Podle stanovených podkladů v **tabulce 3** zjistí, že pro chlór o hmotnosti 100 tun hranice oblasti smrtelného zamoření při stanovených meteorologických podmínkách dosáhne (při inverzi) 23 km a oblast zraňujícího zamoření je

potom 110 km. Tyto hodnoty jsou poloměrem kruhů, které příslušníci štábu zakreslí do mapy. Oblast smrtelného zamoření zakreslí dvojitou modrou přerušovanou kružnicí. Hranici zraňujícího zamoření zakreslí jednou modrou přerušovanou kružnicí (v příkladu jde o předpověď). Místo výskytu nebezpečné škodliviny, jakož i kružnice, vyznačují možnou oblast smrtelného a zraňujícího zamoření. Tím došlo k předběžnému vymezení prostorů, ve kterých je nutné z hlediska ochrany plánovat a přijímat opatření k včasnému varování, zabezpečení ochrany vojáků, štábů, obyvatelstva, ale i hospodářských zvířat. V některých situacích bude nutné opustit ubytovací prostor. Možnost zakreslení tohoto způsobu předběžného vyhodnocení uvádím na **obr. 2**.

Obr. 2

Místo výskytu nebezpečné škodliviny (chlór) s předpovědí možného dosahu oblasti smrtelného zamoření (dvojitá modře přerušovaná kružnice) a zraňujícího zamoření (jednoduchá modře přerušovaná kružnice). Některé údaje o hloubce zamoření pro rychlost větru $1 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$ uvádím v **tabulce 3**.

Kružnice se podbarvují podle druhu nebezpečné škodliviny stejnou barvou jako vnitřek značky místa výskytu (např. chlór žlutě).

V první variantě předběžného vyhodnocení výronu nebezpečné škodliviny byla vyhodnocena situace, kdy středový úhel měl velikost 360° , a to z důvodů, že není známo, jaký bude směr a rychlost přízem-

ního větru v době havárie nebo násilného rozrušení provozu. Naproti tomu druhá varianta předběžného vyhodnocení po výronu nebezpečné škodliviny vychází ze situace, kdy štáb zná údaje i o meteorologické situaci.

V takovém případě se pro předběžné vyhodnocení používá středový úhel 40° . Uvedený způsob vyhodnocení se realizuje v situaci bezprostředně po havárii nebo násilném rozrušení provozu s cílem blíže specifikovat a upřesnit předpokládanou oblast zamoření na skutečné podmínky a na základě toho upřesnit i rozsah opatření k ochraně i okolního obyvatelstva.

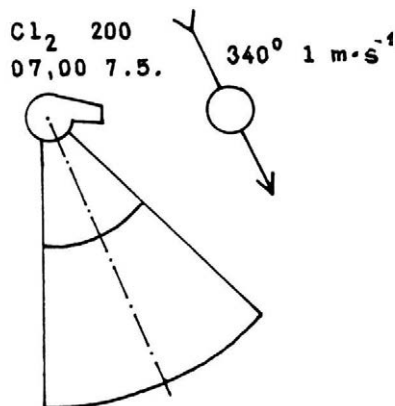
2. Předběžné vyhodnocení situace po výronu nebezpečných škodlivin štáb realizuje na základě znalostí údajů o místě provozu, druhu a množství nebezpečné škodliviny (100 tun chlóru). Zná meteorologickou situaci (je inverze, v místě výronu směr přízemního větru je 340° a dosahuje rychlosti $1 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$).

Metodika práce štábu při předběžném vyhodnocení po výronu nebezpečné škodliviny se středovým úhlem 40°

Příslušníci štábu do mapy (plánu) nebo mapy z grafického plánu uvádění vojsk do bojové a mobilizační pohotovosti, v němž bylo již zakresleno předběžné vyhodnocení nebezpečné škodliviny (chlóru) od místa provozu ve směru přízemního větru pod úhlem 340° vynesou osu středového úhlu. Osu středového úhlu kreslí modře přerušovanou a tečkovanou čarou. Od osy středového úhlu pomocí velitelského pravítka nebo úhloměru zakreslí ramena středového úhlu, tj. 20° na každou stranu od směru středového úhlu. Po jejich vynesení ramena úhlu zakreslí do mapy (plánu) plnou modrou čarou. Dále doplní údaje u popisu o dobu výronu, popřípadě upraví údaje o množství výronu chlóru apod.

V případě, že do ovzduší uniklo jiné množství nebezpečné škodliviny nebo se změnil meteorologické podmínky (oproti původnímu zadání, které si stanovil štáb při předběžném vyhodnocení) do doby výronu nebezpečné škodliviny, musí štáb provést změny. A to tak, že na základě změn údajů v **tabulce 3** zjistí nové hodnoty, případně při změně meteorologické situace hodnoty z **tabulky 3** upraví koeficienty z **tabulky 5**. Korigované oblouky zakreslí pak mezi ramena středového úhlu. Opravy zakreslí plnou modrou čarou a výše, která vymezuje oblast smrtelného a zraňujícího zamoření, podbarví stejnou barvou jako místo výronu (u chlóru žlutě). Schematické zakreslení předběžného vy-

hodnocení nebezpečné škodliviny po výronu uvádím na **obr. 3**.

Obr. 3

Místo výronu nebezpečné škodliviny (značka shodná se značkou místa výskytu) s vyznačením druhu (chemickým vzorcem) a množství látky uvolněné výronem (v tunách), hodiny a data výronu, přízemního větru a předpovědi zamořeného prostoru (hloubky zamoření pro vybrané škodliviny uvádím v **tabulce 3**). Hranice oblasti zamoření se kreslí plnou modrou čarou, hranice oblasti smrtelného zamoření se podbarvuje podle druhu nebezpečné škodliviny (např. chlór žlutě).

Ochrana proti účinkům nebezpečných škodlivin

Je známo, že většina nebezpečných škodlivin vzhledem ke svým chemickým a fyzikálním vlastnostem proniká z ovzduší do živého organismu především dýchacími orgány. Jak již bylo uvedeno, ochranná maska nechrání jednotky, štáby proti některým nebezpečným škodlivinám. Proto znalost nebezpečnosti škodliviny, která se vyskytuje v místě posádky nebo v její blízkosti, je důležitá. Velitelé a štáby musí znát potřebné údaje o provozu a nebezpečné škodlivině, aby včas a předem na základě předběžného vyhodnocení se středovým úhlem 360° zabezpečili a přijali potřebná opatření pro případ havárie nebo násilného rozrušení provozu, kde jsou skladovány nebo používány nebezpečné škodliviny.

Tabulka 1

Látka	Expoziční součin [mg · min ⁻¹]		Nejvyšší přípustná koncentrace [mg · m ⁻³]			
	smrtný	zraňující	v pracovním ovzduší		ve volném prostoru	
			limitní (maximálně 10 min)	průměrná za 8hodinovou pracovní dobu	limitní (maximálně 30 min)	průměrná denní
Chlór	6	0,6	6	3	0,1	0,03
Amoniak	120	15	80	40	0,3	0,1
Kyanovodík	1,4	0,75	10	3	0,008*)	0,008*)
Formaldehyd	20	0,6	10	2	0,05	0,01*)
Fosgen	6	0,6	1	0,5	0,01*)	0,003*)
Sírovodík	3	1,4	20	10	0,008	0,008
Oxid siřičitý	70	20	20	10	0,5	0,15
Chlorovodík	200	20	10	5	0,01	—
Fluorovodík	7,5	4	2	1	0,03	0,01

Poznámka: hodnoty označené hvězdičkou jsou navrženy;
hodnota proškrtnutá není známa.

Tabulka 2

Látka (vzorec)	Barva, skupenství, případná varovná vlastnost, hutnost par	Koncentrace [mg.m ⁻³]				
		rozsah zjistitelnosti čichem	neškodná pro 8hodinovou pracovní dobu	sráží se zpra- vidla až 60 min bez zranění	pobyt 30 min nebezpečný životu	rychlá smrt
Chlór (Cl ₂)	žlutozelený dusivý plyn h = 2,5	2—10	3	12	100	2 200
Amoniak (NH ₃)	bezbarvý čpavý plyn h = 0,60	1—30	40	150	1 500	3 000
Kyanovodík (HCN)	bezbarvý plyn vůně hořkých mandlí h = 0,95	1—6	3	20	100	300
Formaldehyd (HCHO)	bezbarvý plyn ostrého zápachu h = 1,0	0,2—5	2			10 000
Fosgen (COCl ₂)	bezbarvý plyn zápachu po shnilém seně h = 3,4	0,2—5	0,5	6	40	200
Sirovodík (H ₂ S)	bezbarvý plyn zápachu po shnilých vejcích h = 1,2	0,4—50	10	100	300	1 000
Oxid siřičitý (SO ₂)	bezbarvý plyn štiplavého zápachu h = 2,3	2—5	10	100		3 000
Chlorovodík (HCl)	bezbarvý plyn ostrého zápachu h = 1,3	méně než 10	5	30	140	1 400

Tabulka 3

Množství škodlivin [t]	Stupeň poškození osob	Druh škodliviny											
		amo- niak	chlór	formal- dehyd	kyano- vodík	oxid siričitý	fosgen	oxid dusičitý	fluoro- vodík	chloro- vodík	chlorid fosforitý	siro- uhlík	siro- vodík
		Vzdálenost šíření oblaku smrtelného, zraňujícího zamoření [km]											
50	S	1,8	15	6	38	2,6	15	12	12	1,4	4,8	6	22
	Z	7	58	60	60	6	55	39	39	6	22	39	39
100	S	3	23	10	60	4,5	24	18	18	2,5	6,8	10	38
	Z	12	110	100	90	10	105	60	60	10	38	60	60
200	S	4,8	28	15	92	7	38	30	30	3,5	12	15	50
	Z	18	160	160	145	15	160	92	92	15	50	92	92
300	S	6	48	20	125	9	50	40	40	4,5	15	20	78
	Z	25	220	220	185	20	220	125	125	20	78	125	125
500	S	8,8	70	25	180	13	60	55	55	6,5	23	25	110
	Z	35	310	300	260	25	300	180	180	25	110	180	180
1000	S	14	115	480	270	20	110	90	90	10	35	48	160
	Z	55	500	490	430	48	480	270	270	48	160	270	270

Tabulka 4

Rychlost větru	1,0 m.s ⁻¹	2,0 m.s ⁻¹	3,0 m.s ⁻¹	5,0 m.s ⁻¹	10,0 m.s ⁻¹
vzdálenost od místa výronu L [km]	předpokládaná doba rozšíření oblaku do vzdálenosti L				
1	16 min	8 min	5 min	3 min	—
2	33 min	16 min	11 min	6 min	3 min
3	50 min	25 min	16 min	10 min	5 min
5	1 h 20 min	40 min	26 min	16 min	8 min
10	2 h 40 min	1 h 20 min	55 min	33 min	16 min
20	5 h 30 min	2 h 40 min	1 h 50 min	1 h 05 min	33 min
30	8 h 20 min	4 h 10 min	2 h 45 min	1 h 40 min	50 min
40	11 h	5 h 30 min	3 h 40 min	2 h 10 min	1 h 05 min
50	33 h 50 min	6 h 55 min	4 h 35 min	2 h 40 min	1 h 20 min

Tabulka 5

Rychlost přízemního větru [m.s ⁻¹]	Stupeň vertikální stálosti atmosféry		
	inverze	izoformie	konvekce
0—1,5	1,0	0,77	0,67
1,6—2,5	0,63	0,48	0,39
2,6—3,5	0,48	0,37	0,30
3,6—4,5	0,40	0,31	0,25
4,6—5,5	0,35	0,27	0,22
5,6—6,5	0,30	0,23	0,19
6,6—7,5	0,27	0,21	0,17
7,6—8,5	0,25	0,19	0,16
8,6—9,5	0,23	0,18	0,15
9,6 a více	0,22	0,17	0,14

Jak jsem již uvedl, v těchto opatřeních musí jít především o ochranné masky s ochranným průmyslovým filtrem proti účinku dané nebezpečné škodliviny pro vojáky, kteří by zůstali v posádce ve zpět-ném a strážním oddělu i v situaci, kdy by útvar vzhledem k nebezpečí opustil posád-ku s cílem přemístit se mimo ohrožený pro-stor. Při vyšších hodnotách nebezpečné škodliviny v ovzduší musí mít tyto vojáci k dispozici dýchací přístroje a protiche-mické oděvy.

Při první pomoci pro jednotlivé druhy škodlivin budou použity i různé léky. Proto je nutné, aby ji stanovil lékař a poskyto-val zdravotnický personál nebo laické oso-by za řízení odborníků. K první pomoci u zasaženého nebezpečnou škodlivinou mu-sí patřit jeho vynesení mimo zamořený ob-jekt.

Proto ochrana vojsk a štábů proti ne-bezpečným škodlivinám (při havárii nebo násilném rozrušení provozu) bude spočívat především ve varování a připravenosti všech opatření k ochraně osob proti účín-kům nebezpečných škodlivin.

Je nutné, aby v posádce, kde toto hrozí, byla v dokumentaci pro bojovou a mobi-

lizační pohotovost a zvláště u dozorčího útvaru, štábu apod. vypracovaná Směrnice a metodika práce dozorčího, ve které bude uvedena činnost v případě výronu nebez-pečné škodliviny. Dále by měla obsahovat rozpracovanou činnost štábu i jednotek s důrazem na včasné varování a přijetí opatření k ochraně proti účinkům nebez-pečné škodliviny.

Nebezpečné škodliviny i pro vojska a štáby představují vážné nebezpečí, které nelze podceňovat. To potvrzují i zkušenosti z havárie v Indii a Černobylu. Proto v posádkách, kde se v provozech národní-ho hospodářství, potravinářských závodech a výrobních i tam, kde je zimní stadión, by měly být v posádkových plánech, v plá-nech útvarů a jednotek předem rozpraco-vány zásady ochrany proti nebezpečným škodlivinám, a to jak pro případ havárie, tak i pro případ násilného rozrušení pro-vozu. Jde o základní opatření a zabezpe-čení prostředků ochrany proti účinkům nebezpečných škodlivin, kterých je na úze-mí státu skladováno tisíce tun. Dále je nutné mít na paměti, že ochranná maska ve výstroji vojáka nechrání proti všem škodlivinám.

V článku jsem chtěl seznámit čtenáře se základními údaji o nebezpečnosti průmys-lových škodlivin, a proto jsem metodicky uvedl obě varianty předběžného vyhodnocení oblasti zamoření po jejich úniku.

Jde o tematiku, které budou teritoriální štáby v souladu s Rozkazem ministra ná-rodní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA v tomto výcvikovém roce věnovat po-zornost.

V průběhu velitelsko-štabních teritoriálních cvičení, komplexních štabních nácviků řízených Radami obrany za účasti teritoriálních štábů a státních orgánů federace a republik se procvičují otázky přechodu státu z mírového stavu na válečný, odstranění následků nepřátelského napadení, obnovy akceschopnosti vojsk, obyvatelstva a národ-ního hospodářství s důrazem na energetiku, dopravu a válečnou ekonomiku.

S přihlédnutím k přijatým závěrům Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy v Berlíně k obrannému charakteru vojenské doktríny armád člen-ských států Varšavské smlouvy, lze předpokládat, že obranná tematika bude procvi-čována i při společném velitelsko-štabním teritoriálním cvičení Obrana-88 za řízení Rady obrany státu.

V průběhu společných operačních zaměstnání po rozehrě nepřátelského napadení státu konvenčními (jadernými) zbraněmi teritoriální štáby v součinnosti se státními orgány federace a republik přistoupí k řešení vzniklé situace s cílem zjistit rozsah a důsledky nepřátelského napadení, tedy i k vyhodnocení prostoru zamoření po úniku nebezpečných škodlivin.

K tomu štáby a státní orgány nutí nebezpečnost a množství nebezpečných škodlivin v provozech, skladech, chladiřských zařízeních národního hospodářství a sportov-ních zařízeních. Tyto skutečnosti vyžadují, aby štáby a státní orgány federace a re-publik otázku vyhodnocení zamoření, ochranu proti účinkům nebezpečných škodlivin komplexně řešily a dokázaly včas přijímat účinná opatření.

Některé problémy intenzifikace operační a bojové přípravy a způsoby jejich řešení

*Redakčně upravený a zkrácený článek armádního generála
A. M. Majorova, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja
mysl“ č. 8/1987.*

Za současné mezinárodní situace ÚV KSSS a sovětská vláda s ohledem na agresivní charakter válečných příprav imperialismu, úsilí vojenských kruhů USA narušit vojenskopolitickou rovnováhu, docílit jaderné převahy, činí potřebná opatření k dalšímu upevnění obranyschopnosti sovětského státu a ke dokonalení bojové síly ozbrojených sil.

Tomuto úkolu je věnována zvláštní důležitost i v usnesení lednového pléna ÚV KSSS (v roce 1987), kde se mj. uvádí „Je nezbytné zvyšovat odpovědnost velitelů, politických pracovníků, všech vojáků z povolání, armádních stranických organizací za dodržování vojenské kázně na vysoké úrovni, za ideovou a mravní výchovu vojáků, jejich bojovou a politickou přípravu.“

Činnost vojenských kádřů, všech příslušníků armády, je zaměřena ke stálému zvyšování bojové pohotovosti. K té směřuje také přestavba ozbrojených sil, která v současné době probíhá a která zahrnuje veškeré stránky jejich života a činnosti.

K plnění závěrů XXVII. sjezdu KSSS a rovněž následujících zasedání ÚV KSSS soustřeďují sovětscí vojáci úsilí ke zvýšení kvality bojové a politické přípravy, polního a leteckého výcviku útvarů. Likvidují se projevy formalismu, zlehčování bojového výcviku a služby.

Pozemní vojska usilují o zvýšení kvalitativních ukazatelů v jejich přípravě, o zvýšení odpovědnosti, náročnosti, organizovanosti a kázně. Je jasné, že přestavba psychologie a metod práce vojáků z povolání na základě koncepce urychlení musí být doprovázena další intenzifikací celého výcvikového procesu, včetně operační a bojové přípravy vojsk a štábů na všech úrovních, ve všech velitelско-štábních složkách a dalšího zvyšování její účinnosti. Operační příprava a bojový výcvik byl a zůstává i nadále jedním z důležitých faktorů bojovosti ozbrojených sil. Jeho úloha v současnosti značně vzrostla, což je dáno řadou objektivních příčin.

1. Existuje nebezpečí nenadálého napadení, ke kterému může dojít bez předchozího rozvinutí základních nepřátelských sil a prostředků. Na základě toho se může pak stát, že nezbude čas na nějaké doučování. Proto je nutné už nyní, v míru, velmi intenzivně studovat nepřítele, znát jeho zbraň i taktiku a zvyšovat své organizační schopnosti. Při přípravě vojsk je dnes rozhodující jejich odpovědnost za obranu vlasti v případě nepřátelské agrese. Učit vést bojovou činnost tak, aby naše vojska rozdrtila agresora aktivně a rozhodným způsobem. Vojska jsou vychovávána v duchu stálé připravenosti splnit svou vlaste-

neckou povinnost, rozpoutají-li imperialistické státy agresi.

2. Vzrostla složitost velení vojskům při plnění stanovených úkolů. Velitelé musí ve velmi krátké době (během několika hodin, ale i minut) přijmout to nejučinnější rozhodnutí a štáby je musí předat bezprostředním vykonavatelům, kontrolovat jejich plnění a poskytovat jim účinnou pomoc. V souvislosti s tím se prudce zvyšuje i tempo řídicí práce.

3. Vojska budou vést bojovou činnost za použití dokonalých a mohutných nepřátelských druhů zbraní, včetně vysoce přesných bojových systémů, které zabezpečují zničení velkých uskupení vojsk, objektů a cílů v nejkratších lhůtách a ve velkých vzdálenostech. Za takové situace musí velitelé a štáby okamžitě reagovat na vzniklou situaci, umět maximálně využívat bojových možností vlastních vojsk, všech druhů zbraní a bojové techniky, přesně organizovat součinnost sil a prostředků v operaci (boji) a všestranně zabezpečovat bojovou činnost.

4. Prudce vzrostlo morálně psychické zatížení při vedení soudobého boje, který se vyznačuje vysokou dynamikou a velkým prostorovým rozmachem.

5. Podstatně změny v technickém vybavení vojsk v operačním umění a taktice znamenaly prudký růst rozsahu nutných teoretických znalostí a praktických návyků při téměř stejném počtu výcvikových hodin. Z toho je zřejmé, že je třeba usku-tečňovat nový přístup k výcviku a výchově příslušníků armády, hluboce chápat základy soudobé taktiky a operačního umění, řády, předpisy a nařízení, dále dovedně využívat výpočetní techniku a automatizované systémy velení. Z toho je zřejmé, že řešení těchto problémů patří mezi objektivní požadavky našeho života.

Intenzifikace operační a bojové přípravy za použití neúčinnějších způsobů a prostředků, nejdokonalejších forem organizace bojové činnosti na základě posledních úspěšných vědy a techniky s cílem maximálního využití lidského faktoru má za následek dosažení nejlepších výsledků při výcviku vojsk a při zvyšování bojové pohotovosti s pokud možno nejnižšími ztrátami prostředků a času.

Intenzifikace však způsobuje řadu problémů, na jejichž včasné a kvalitní řešení závisí úspěch činnosti. Jak potvrzuje zkušenosti, mezi tyto hlavní problémy patří:

- dobře promyšlené plánování výcvikového procesu,
- racionální využívání doby na výcvik,
- zdokonalování metodického umění důstojnického sboru,

— rozvoj a pravidelná údržba učební a výcvikové základny,

— přesná organizace kontrol a poskytování pravidelné pomoci podřízeným,

— účinná stranickopolitická práce.

Několik z nich budu řešit podrobněji.

Kvalita plánování výcvikového procesu. Operační a bojovou přípravu nelze od sebe oddělovat, stejně tak jako operační umění a taktiku. Z tohoto důvodu je nutné přesně rozpracovat samotný systém výcviku (operačního a bojového), navzájem jej porovnat a sladit uskutečňovaná opatření, která směřují k jedné a cílevědomé práci.

Při studiu a analýze plánů operační a bojové přípravy se lze přesvědčit, že jsou zpracovány zpravidla správně a odpovídají požadavkům, které jsou kladené na řídicí dokumenty. Při jejich hlubším studiu ale zjistíme, že u některých plánů je rozpor mezi slovy a činy. Podle dřívějších výcvikových metod (vyjetých kolejí) se udílí stále ještě přednost extenzivním metodám, které kromě škody nic jiného nepřinášejí.

Některé štáby plánují velmi mnoho opatření v operační a bojové přípravě, určují a zapojují do nich neopodstatněně velký počet orgánů velení a vojsk. To ve svém důsledku pak vede k povrchnímu studiu plánovaných témat. Velení pak není schopné obsáhnout svým vlivem všechny podřízené a plnohodnotně je vycvičit. Takový přístup nemá vůbec nic společného s intenzifikací bojového výcviku. Čas se totiž vyčerpá, zdroje spotřebují a výsledek je téměř nulový.

Jednotlivé plány se doposud rozpracovávají bez ohledu na skutečnou situaci a stav, podmínky válčiště a nejsou podloženy ani organizátorskou prací nutnou k všestrannému zabezpečení a přípravě orgánů velení a vojsk ke splnění úkolů. Nezřídka se porušuje zásada „učit vojska tomu, co budou potřebovat v boji“.

Jednou z příčin tohoto stavu je to, že určitá část velitelského sboru nemá především potřebné praktické návyky při řešení složitých operačních a taktických úkolů. V tom je pak příčina bezradnosti důstojníků a pasivity vojsk. Podřízení při školení čekají od školícího na „výrok pravdy“. Tím se ale nejen snižuje, ale přímo paralyzuje jejich samostatnost, tvořivost a iniciativa. Intenzivní přístup k výcviku se tedy musí bezprostředně týkat racionálního využití času. Proto je především nutné, aby bylo plánování pečlivě promyšlené, vyzrálé a zahrnovalo jak úkoly současné, tak i perspektivní.

Důležitou úlohu při zvyšování efektivity plánování má především dovedné využívání výpočetní techniky automatizačních a mechanizačních zařízení. Jejich po-

užití značně zkracuje veliteliům a štábům dobu na:

- uskutečnění nejpracnějších úkolů při sběru, zpracování a zobrazování informací a situaci,

- zpracování operačních výpočtů, které umožňují docílit optimální plánu plánovaných opatření,

- přijetí rozhodnutí,

- předání bojových úkolů vojskům a zabezpečení nepřetržité kontroly vydaných nařízení.

Složité úkolem je hledání způsobů jak **nejracionálněji využívat času, který je vymezen na přípravu bojové činnosti.**

Přitom plnění tohoto úkolu závisí do značné míry na přesné organizační práci velitele, štábu a každého důstojníka, dále na jejich umění dosáhnout maximálních výsledků při nejmenší spotřebě sil a času s využitím principů vědecké organizace práce. Je zapotřebí se ale neustále učit, jak v plném rozsahu a podrobně plánovat operaci (boj) ve zkráceném čase, odvážně se odpoutávat od šablon a hledat neúčinnější metody velení vojskům.

V součinnosti s prudkým zvyšováním dynamiky bojové činnosti se stal k dosažení úspěchu rozhodující faktor času. Ve Velké vlastenecké válce dostávali velitelé a štáby frontů a armád na přípravu operace úkoly již několik dní předem (od 3 do 14 dní). Ale tankovým armádám a mechanizovaným sborům byl vydáván úkol většinou pouze 3 až 6 hodin před začátkem jeho plnění. Je zřejmé, že zkušenosti z vedení bojové činnosti mobilních vojsk se nemohly stát rozhodujícími. Boj za ekonomiku a výhodu času, hledání cest a metod práce při tvorbě rozhodnutí a rychlém předávání úkolů (nařízení) vykonavatelům jsou prvořadými cíli při uskutečňování opatření v operační a bojové přípravě orgánů velení a tím i velitelů a štábů. Faktor času a rychlá činnost nejsou samoúčelné. Hlavním kritériem je včas a kvalitně splnit stanovený úkol. Intenzifikace musí řešit i tento rozpor, a to tím, že vyloučí z přípravy abstraktní akademismus. Je zapotřebí se učit bojovat s velmi kvalitně připraveným nepřítelem, s přihlédnutím k jeho způsobům vedení bojové činnosti, ale je i nutné dobře znát jeho silné a slabé stránky.

V řídicí práci má zvláštní úlohu také kvalitní příprava velení, umění velitelů rychle analyzovat situaci, vystihnout z mnoha úkolů ty nejdůležitější a na ně pak soustředit úsilí. Už od samého základu pracují špatně ty štáby, které svou činnost omezují pouze na rozpracování plánovacích dokumentů. Jejich úkolem je však přímo organizovat realizaci plánů a přijatých rozhodnutí, dále kontrolovat jejich

plnění a poskytovat potřebnou pomoc podřízeným. Přitom na tvůrčí činnost velení a praktickou činnost u vojsk musí zůstat nejméně dvě třetiny času.

Nedostatky v bojové přípravě jsou zvláště zřetelné při posuzování plánu provedení cvičení jako základního dokumentu, který určuje obsah a postup činnosti velení, rozhodčí a cvičících k dosažení určitých cílů. V plánu se odrážejí sice velmi mnoho otázek, ale chybí to hlavně, tvůrčí přístup k plnění úkolů, přitom v podrobnostech nejsou většinou doceňována opatření z hlediska operačního maskování, neboli řečeno slovy G. K. Žukova **plánu klamání**. Málokdy se nahrává cvičicím taková situace, která by od nich vyžadovala přijmout rozhodnutí k ničení nepřítele buď stejnými, nebo i menšími silami v co nejkratší době, přecházet z jednoho způsobu a druhu bojové činnosti ke druhému, především z obrany do protitoku, učit se odrážet nepřátelskou přesilu bez předem úplného rozvinutí vojsk atd.

Pečlivě naplánovaná operace (boj) může při sladěném velení zdvojnásobit účinnost sil, které má velitel k dispozici. Podstata je v tom, aby se úkolu podřídily veškeré možnosti růstu kvality plnění opatření při racionální spotřebě času, sil a prostředků. Plánování, tj. obrazně řečeno generátor, který udává bojovému výcviku potřebný rytmus a intenzitu, zabezpečuje důkladné procvičení učebních otázek.

K metodickému mistrovství velitelského sboru. To je dnes snad nejsložitější problém. Aby bylo metodické mistrovství velitelského sboru na úrovni současných požadavků, tak si musí všichni každodenně doplňovat své politické, vojenskoteoretické i odborné znalosti, zdokonalovat praktické návyky, morálně bojové vlastnosti a organizační schopnosti a plánovat s perspektivou. Ve zprávě generálního tajemníka ÚV KSSS M. S. Gorbačova na lednovém zasedání ÚV KSSS R. 1987 se právě z tohoto důvodu říká: "... vědomosti a návyky se musí neustále doplňovat a zdokonalovat... Jen tak lze kompetentnost kádrů udržovat na úrovni současných požadavků..."

Při zvyšování profesionálního mistrovství vojáků z povolání zaujímá hlavní místo velitelská příprava. Ta je základem výcviku vojsk a přípravy štábů. Především na její kvalitě závisí účinné řešení všestranných, objemných co do rozsahu a složitých co do obsahu úkolů zvyšování bojové pohotovosti.

Úsilí velitelů je třeba usměrnit na rozvoj operačně taktického myšlení vojáků z povolání, zvykat je především na usilovnou práci, nestandardní způsoby činnosti, maximální využívání možností vojsk v boji

s velmi dobře připraveným a technicky vybaveným nepřítelem. Velitelský sbor si musí systematicky zvyšovat své metodické schopnosti, musí umět předávat své znalosti podřízeným, rozvíjet jejich organizátorské schopnosti a pracovat v časové tísni.

Vysokou úroveň velitelské přípravy přináší operáční a metodická shromáždění hlavních funkcionářů svazů, velitelská shromáždění štábů, vojenskovevědecké, technické a jiné konference. K nerozšířenějším formám výcviku, při kterých se zdokonalují a rozšiřují praktické návyky přípravy operace (boje), velení vojskům patří především skupinová cvičení, operačně taktické letučky, štábní cvičení a nácviky, velitelsko-štábní a operačně taktická cvičení (na ně se plánuje podstatná část výcvikové doby). Jejich úroveň je závislá na úrovni organizace a metodice uskutečnění.

Pouze na štábních cvičeních a nácvicích lze všestranně zdokonalovat přípravu štábů, upřesňovat funkční povinnosti funkcionářů a koordinovat činnost orgánů velení k plnění konkrétních úkolů. Zkušenosti potvrzují, že není vhodné v průběhu cvičení či nácviku vnučovat cvičicím předem plánovanou činnost. Naopak, vytvářením složitější situace si cvičící rozvíjejí samostatnost, iniciativu, pružnost a rychlost myšlení. Samozřejmě, že v takovém případě se budou cvičící v činnosti dopouštět daleko více nedostatků, ale není třeba se toho obávat. V průběhu nácviku se dílčí nedostatky odstraní. Nejdůležitější je to, aby na cvičeních a nácvicích probíhal skutečně bojový výcvik. Při štábních nácvicích není dobré uměle zkracovat průběh událostí s cílem získat čas. Hlavní je naučit se kvalitně a v plném rozsahu plnit své funkční povinnosti. Při cvičeních s vojsky a při taktických cvičeních je třeba vytvářet podřízeným takové situace, které mohou nastat ve skutečném boji. Je politováníhodné, že se tyto požadavky metodiky vždy neplní. Někdy se bezdůvodně urychluje činnost tak, že staví velitele bez důvodu do složité situace, určuje se jim omezená doba na výpočty. Výsledkem pak je, že následovně si musí mnozí příslušníci štábu a velitelé údaje upřesňovat, přepočítávat a dělat změny.

Někdy se zase cvičení útvarů a jednotek uskutečňují zjednodušeně, bez potřebného materiálního zabezpečení, úkoly jsou procvičovány se značnými problémy. Rozehra bojové činnosti v řadě případů nevyžaduje od cvičících hluboké promýšlení a analýzu, samostatnost, iniciativu, náčelnickou chytrost, připravenost vést dlouhotrvající intenzivní bojovou činnost za složitých podmínek. **Činnost v terénu** po upřesnění úkolu a organizace součinnosti sklouzává často k formálním teoretickým úvahám,

které se nedotýkají hlavních otázek přípravy k bojové činnosti. Ani úkoly podřízených se v tomto období na mapách neupřeshňují. Kromě toho se k zajištění těchto opatření zapojují příliš mnoho funkcionářů, ne vždy se dodržují zásady maskování, neznačkuje se činnost nepřítelů a ani se neuskutečňuje jeho pozorování.

Zkušenosti z operační přípravy svědčí o tom, že je třeba ještě před výjezdem do terénu přijmout rozhodnutí na mapě a vydat bojový rozkaz. Přitom stanovit základy součinnosti, přesně zpracovat způsob činnosti vojsk podle času a obranných čar. Hlavní výsledek práce v terénu spočívá v tom, aby každý velitel pochopil přesně svůj úkol, způsob a postup jeho plnění, jakými silami a prostředky a jakým způsobem bude úkol plnit.

Činnost rozhodčích se často omezuje na regulaci přesunu vyváděných vojsk. Někdy ani velitelství a rozhodčí služba nevyžadují na cvičicích rozlohu situace ani včasnou reakci na její změny. Jindy jsou zase velitelé útvarů a jednotek nuceni počínat si ne podle přijatého rozhodnutí, ale podle předem zpracovaného plánu nadřazeným velením. Výsledkem pak je, že cvičící nezískají takové znalosti a návyky, jaké by mohli získat. Na takových cvičicích přestávají vojáci z povolání přemýšlet a spoléhají se pouze na nadřazeného. Řídící pak sám řeší mnoho otázek, které patří do kompetence velitele, a tím vlastně uvádí podřízeného do role pasivního vykonavatele. Kromě toho dochází i k takovým případům, kdy úkazy převyšují zájmy bojového výcviku vojsk, ztěžují projevy iniciativy, narušují rozvoj organizátorských a volných vlastností velitelů, potřebných za bojové situace. To vše snižuje účinnost výcviku. Příмым důsledkem podcenění nastoleného problému je fakt, že část vojáků z povolání neumí všestranně a odborně hodnotit situaci. Rozhodnutí přijímá z chodu, téměř okamžitě, ale vzápětí je musí měnit, protože nebylo ověřeno operačně taktickými propočty. Zapomínají, že ve skutečném boji se za chyby platí nenahraditelnými ztrátami, nesplněním bojového úkolu a dokonce i porážkou. Někdy se pod pláštěm intenzifikace bojového výcviku studují dokumenty povrchně a ani se neanalyzují. Při přípravě a v průběhu cvičení se činnost strany, která značkuje nepřítel, neznačí terčí a ani jeho bojová činnost se neimituje. S takovým přístupem se sotva kdy podaří účinně a kolektivně procvičit otázky daného tématu (cvičení), docílit kladných výsledků.

Intenzitu bojového výcviku podstatně zvyšuje vyvedení vojsk k polnímu výcviku. V jeho průběhu se jednotky učí nejen střílet a řídit bojová vozidla, ale také způ-

sobům vedení soudobého boje, organizovat život i odpočinek v bojových podmínkách, za neustálého působení pozemního i vzdušného nepřítelů. Jinými slovy, učí se žít v podmínkách co nejvíce podobných bojovým. Také tady někteří velitelé dávají přednost ubytování svých jednotek v kasárnách a zařízeních výcvikových prostorů, aby neměli starosti se zabezpečováním svých podřízených palivem, vodou, teplou stravou a nemuseli se starat i o odpočinek. Takto organizovaný polní výcvik pak nepřináší očekávané výsledky.

Bojový výcvik lze zintenzivnit v různém stupni libovolného útvaru a svazku, a to především využitím vlastních záloh. Např. je možné hospodárně využít času, určeného na výcvik tak, že si předem připravíme výcvikové prostory, tanková cvičiště, rozhodčí, uskutečníme mnohem operativnější rozvody do zaměstnání, instrukčně metodická zaměstnání, snížíme odvelosenost vojáků na různé hospodářské práce a zabezpečíme výcvik potřebným materiálem a technickými prostředky.

Ve výcvikových prostorech přináší bezesporu úspěch souběžné nácviky. Na nich lze procvičovat takové otázky, jako rozvíjení do předbojových a bojových sestav, odrážení nepřátelských náletů, překonávání různých zátarasů, ničení nepřátelských výsadek apod. Vyplácí se takový způsob intenzifikace bojového výcviku, jako je zkracování doby na průzkum cílů, zvětšování a snižování množství střeliva na jejich zničení.

Velké možnosti spočívají v optimalizaci výcvikových úkolů, což nachází největší uplatnění v kompletaci výcvikových předmětů v zájmu taktické palebné přípravy, která je základem polního výcviku a v konečném výsledku i bojové připravenosti.

Existují také názory, že problém intenzifikace bojového výcviku spočívá v inovaci současných programů, v prodloužení výcvikového dne, ve zkrácení druhořadých disciplín a takto získaný čas, munice a motohodiny využít v zaměstnání z odborné přípravy. Je samozřejmé, že takové nácviky zamítnout úplně nemůžeme. Je třeba podrobně je analyzovat, prověřit experimentální cestu, neboť se za tím nezřídka skrývá tzv. „naležvárna“. Známá jsou fakta, že se neefektivně palebná příprava kompenzuje vyčleněním většího množství munice. Pod záminkou intenzifikace se mnohdy praktikují předběžné nácviky jednotek a útvarů k otázkám, které se týkají jejich následné činnosti na cvičení, přestože je taková činnost, kromě ukázkových, přísně zakázána.

Je známo, že získat důstojníky k účasti pro různé druhy výcvikových opatření, k jejich zlepšení přesahuje optimální normy. Přitom velitelská příprava u některých

útvarů nedává ty výsledky, tu návratnost, které na ní časově byly vyčleněny. Proč? Proto, že na ní převládá vysvětlování, které nepřináší nic, kromě pasivity v myšlení. Nezřídka se v průběhu procvičování úkolů podle plánu stává, že se ztrácí to nejdůležitější období, a to velení vojskům v dynamice boje. Výsledek je pak v rozporu mezi teoretickými znalostmi a praktickými návyky. To vede k tomu, že část důstojníků má nevyhovující organizační a metodické návyky při velení útvarům a jednotkám. Dobré teoretické znalosti se pak těžko uvádějí do života vojsk a štábů.

Cesta zvyšování intenzifikace výcviku nespočívá v mechanickém zvyšování počtu výcvikových hodin a v počtu uskutečňovaných opatření, ale ve zdokonaleném systému plánování, metodice výcviku a ve využívání racionálních forem výcviku a cvičení. Je zapotřebí docílit toho, aby každé opatření bylo zajímavé a plodné.

Chceme-li zvyšovat intenzifikaci výcviku, znamená to mít především dobrou učební a výcvikovou základnu, vytvořenou na základě nejnovějších vymožeností vědy a techniky. U vojsk se sice projevují starosti o zdokonalování zařízení výcvikových prostorů, cvičišť a střelnic, ale ještě dochází k tomu, že různé trenážery, které útvary obdrží, se dlouhodobě uchovávají ve skladech a pokud se přece jen využívají, tak ne systematicky. Velitelé řady jednotek pracují zastaralými metodami a cvičí své podřízené na drahé bojové technice.

U některých útvarů se komplety výcvikových objektů využívají nedostatečně cílevědomě a účinně. Je známo, že se při jejich dovedném využívání — především kinotrenažerů — značně snižuje spotřeba motohodin, munice, paliva a maziv. Přitom se prudce zvyšuje intenzita a kvalita výcviku. Ve srovnání s bojovou technikou umožňují trenážery mnohem kvalifikovaněji a názorněji vést výcvik, kontrolovat činnost podřízených, objevovat chyby a zjišťovat jejich příčiny, jejich druhy a současně cvičit velký počet příslušníků jednotky. Z toho důvodu musí velení pozorně přistupovat k rozvoji a zdokonalování nejen polní materiálně technické základny, ale i tzv. příkasárnové (budovat malá tanková cvičiště podle vzoru palebných cvičišť a střelnic s komplexem přenosných zařízení atd.).

Široké zavádění prostředků automatizace, složitých komplexních systémů jak kolektivního, tak i individuálního použití pomáhá hlouběji si osvojovat programy, efektivně plnit stanovené úkoly, spolehlivě obsluhovat techniku. Jinými slovy, s využíváním současné učební základny ve výcvikovém procesu je zřetelněji vidět jeho praktické zaměření.

Intenzifikace operační a bojové přípravy je nemyšlitelná bez přesného **kontrolního systému**. Tento důležitý článek velení vojskům umožňuje velitelství a štábům mít úplnou představu o stavu a situaci podřízených jednotek a útvarů a současně napomáhá vychovat u podřízených svědomitost, organizovanost, pocit odpovědnosti za splnění služebních povinností.

Bohužel jsou ale známa i taková fakta, kdy někteří velitelé a příslušníci štábů vytvářejí pouze zdání intenzivní práce. Místo konkrétní organizátorské práce se upoutávají na mnoho výjezdů k vojskům, na porady a vydávají z různých důvodů písemná nařízení. Zapomínají na to, že kontrola je skutečně projevem jejich řídicí činnosti, jejich doporučených výcvikových metod, vydaných rozkazů a nařízení. Je třeba najít v sobě odvahu přiznat si vlastní nedostatky a včas je odstranit. Schopný není ten, kdo nedělá chyby. Takoví lidé nejsou a ani nemohou být. Schopný je ten, který dělá chyby, ale nepodstatné a dokáže je lehce a rychle napravit, uvádí V. I. Lenin (Sebrané spisy, svazek 41, s. 18).

Zvlášť je zapotřebí zdůraznit, že práce u vojsk není jen služební povinností velitele, ale také i nejdůležitější funkcí práce štábů, všech ostatních orgánů řízení při:

- uvádění zpracovaných plánů do života, včasné zjišťování nedostatků a odstranění příčin jejich vzniku,

- aktivním rozšiřování nejlepších zkušeností,

- předávání objektivních hlášení nadřízenému o skutečném stavu jednotky, útvaru, aby mohl přijímat okamžitá a účinná opatření.

Velitelské kádry jsou povinny dávat bojovému výcviku potřebnou dynamiku a zrychlení, maximálně využívat zkušeností a poučení z předchozí činnosti, aby přijímaná rozhodnutí byla co nejpřesnější a odpovědná a aby konkrétní činnost pak byla cílevědomá a účinná.

Při mobilizaci příslušníků velitelství a štábů k intenzivnějšímu výcviku, tvořivému přístupu a iniciativě má svou důležitou úlohu i **stranickopolitická práce**, která směřuje ke kvalitnímu plnění výcvikových a bojových úkolů, k výchově lidí k vytrvalosti v obraně při odražení nepřátelských úderů, k rozhodnosti při protizvědech a ofenzivnímu náporu při přechodu do protióuku. Někdy dochází k tomu, že se při přípravě na cvičení plánuje velké množství opatření a stranickopolitická práce je velice aktivní, ale v dynamice boje klesá a spočívá jen ve vydávání bojových letek. Jak potvrzuje praxe, ne vždy směřuje stranickopolitická práce na cvičení k odstranění nedostatků v činnosti jednotek a útvarů. Nevede se vytrvalý boj se šablono-

vitostí. Chybí sebekritika a lze pozorovat také obavu ze zjištění nedostatků v operační a bojové přípravě, ve stylu a metodách přístupu, které se přibližují podmínkám bojové činnosti. O tom svědčí nedostatky v činnosti velitelů, politických orgánů, stranických organizací, které se objevují v průběhu bojového výcviku. Někteří velitelé a političtí pracovníci ztratili tak důležitou vlastnost jako je být blízko podřízeným, bez níž nelze počítat s úspěchem při sjednocování vojenských kolektivů.

Své úsilí musí politické orgány koncentrovat tam, kde se uvádějí do života plány operační a bojové přípravy, kde se kuje bojové mistrovství velitelského sboru.

Je nutné, aby s přestavbou začal každý u sebe, aktivizoval vlastní činnost, posílil odpovědnost za stanovený úkol, za konečné výsledky. Především je třeba dělat vše opravdově, neboť úspěch je v mnoha směrech dán činností konkrétního člověka, jeho individuálním profesionálním mistrovstvím.

Při zvyšování intenzifikace operační a bojové přípravy má značný význam socialistická soutěž. Hlavní přitom je uvést do operační a bojové přípravy duch soutěživosti, snahu bojovat za vysoce kvalitní splnění výcvikových úkolů, za zkracování časových norem při bojové činnosti a při uvádění techniky a zbraní do bojové polohy. Účinnost soutěže se ještě zvýší, je-li zveřejňována a má-li porovnatelné výsledky.

Je důležité, aby soutěžení mezi vojáky, obsluhami, jednotkami i útvary probíhalo podle konkrétních úkolů a normativních ukazatelů a směřovalo k dosažení vytyčených výsledků při každém zaměstnání, nácviku i cvičení.

U vojsk se neztrácí iniciativa, která směřuje ke zvýšení intenzivnosti bojové činnosti a k mistrovskému ovládnutí bojové techniky. Pozornost si jistě zaslouží např. soutěž tankových osádek o prvenství u pozemního vojska. Takové soutěže se stanou tradiční. U okruhů a skupin vojsk je zapotřebí všemožně tuto činnost podporovat a zabezpečit, aby každá tanková osádka měla možnost bojovat o titul nejlepší osádky.

Převést bojový výcvik na intenzifikaci, to není vůbec jednoduchou záležitostí. Vyžaduje to nemalé úsilí, čas a co nejvyšší odpovědnost. Nelze se omezovat polovičatými opatřeními, třeba postupovat plánovitě, ale se vši rozhodností. Strana vyžaduje od každého komunisty tvůrčí přístup, novátorství, umění překročit rámeček obvyklých, ale již přežitých představ.

Povinností velitele a politického pracovníka je učinit taková opatření, aby nejbližší období bylo obdobím přestavby činnosti vojenských kádří ve světle řešení závěrů XXVII. sjezdu KSSS.

různé

Plukovník Ing. Jan Svoboda

Zvýšení zainteresovanosti příslušníků ČSLA na výsledcích rozvoje vědy a techniky a jejich uplatňování v praxi

XVII. sjezd KSČ uložil i nadále věnovat trvalou pozornost upevňování bezpečnosti a obranyschopnosti naší socialistické vlasti. Zdůraznil požadavek, aby ČSLA v těsném svazku se Sovětskou armádou a dalšími armádami členských států Varšavské smlouvy byla všestranně politicky a odborně připravena a materiálně zabezpečena k zajištění spolehlivé obrany socialistické výstavby a mírového života našeho lidu. Při plnění tohoto úkolu má velmi důležitou úlohu rozvoj vojenské vědy a techniky a uplatňování jejich výsledků k posílení bojové síly, připravenosti a pohotovosti ČSLA.

Posilování bojové a mobilizační pohotovosti ČSLA za využití poznatků vojenské vědy a techniky je zvláště naléhavé v sou-

časné době, kdy nejreakčnější síly světového imperialismu usilují o rozpoutání nového válečného dobrodružství. Soustavně odmítají mírové iniciativy Sovětského svazu a ostatních zemí socialistického společenství, z jednání o návrzích na odzbrojení chtějí vytěžit vojenskou převahu. Ve snaze oslabit socialismus a narušit vojenskostrategickou rovnováhu stupňují horečné zbrojení, včetně úsilí o militarizaci kosmu.

Neustále se zvyšující nároky a požadavky na realizační schopnost výstupů vědecké práce ve vojenské praxi předpokládají, že se do jejich uskutečňování zapojí všechny velitelské a politické orgány a tvůrčí pracovníci v ČSLA a že k tomu budou

uvedení pracovníci a orgány cílevědomě motivování a vhodně stimulování. Tyto požadavky, včetně stimulování výsledků společně vědeckovýzkumné práce v armádách členských států Varšavské smlouvy, byly zdůrazněny na 32. zasedání Vojenské rady Spojených ozbrojených sil v listopadu 1985.

K urychlenému uplatňování výsledků vědy a techniky má též přispět ve smyslu závěrů XVII. sjezdu KSČ a zasedání ÚV KSČ, zejména 5. zasedání z března 1987, zvýšení hmotného a morálního stimulování pracovníků za vynikající tvůrčí práci. Strana při tom vytyčila linii poskytovat za úspěšné a včasné vyřešení a realizaci úkolů vědeckotechnického rozvoje, které mají špičkovou úroveň, podstatně vyšší mimořádné odměny pracovním kolektivům a jednotlivcům, ve větším počtu též navrhovat na resortní a státní vyznamenání nositele vědeckotechnického pokroku a tak výrazněji oceňovat výsledky jejich práce.

Analýza k problematice zainteresovanosti příslušníků ČSLA na výsledcích RVT a jejich uplatňování v praxi, provedená na základě opatření doporučených vědeckou radou ministra národní obrany ČSSR k realizaci linie KSČ k urychlování vědeckotechnického rozvoje ukázala, že dosavadní systém hmotné a morální stimulace příslušníků ČSLA v této oblasti má některé nedostatky, které brání komplexnímu plnění požadavků stranické linie. Tento systém nemotivuje dostatečně k zvyšování efektivity vědecké práce a technického rozvoje v celé šíři, ani k prohloubení plného sepětí vojenské teorie s praxí.

Současný stav umožňuje hmotně a morálně stimulovat řešitele a spoluřešitele úkolů RVT v ČSLA takto:

- kázeňskými odměnami podle kázeňského řádu (dále jen KR) vojákům z povolání,

- udělením vyznamenání a státních čestných uznání podle směrnic Všeob-sm-1,

- odměnami ze zvlášť vyčleněných rozpočtových položek podle směrnic NGŠ ČSLA — 1. ZMNO pro navrhování a poskytování cílových prémie a mimořádných odměn za řešení a realizaci vybraných úkolů RVT v oboru působnosti FMNO,

- odměnami z prostředků SPK pro vybrané úkoly RVT, zařazené do zvláštní části státního plánu podle směrnic náměstka předsedy SPK,

- úpravou funkčních platů ve stanoveném rozpětí vojákům z povolání podle

Stranické dokumenty zdůraznily především požadavek urychleného zavádění progresivních výsledků rozvoje vědy a techniky (dále jen RVT) do praxe, který by měl být hlavním měřítkem efektivnosti práce v této oblasti. Správné využívání morálních a hmotných stimulů u tvůrčích i řídicích pracovníků v RVT v ČSLA může současně výrazněji napomoci i tomu, aby se přednostně řešily a využívaly výzkumné a vývojové práce, které mají rozhodující význam pro zvyšování bojové síly a pohotovosti ČSLA a aby k tomu byly použity ty nejlepší kapacity. Cílevědomě stimulování by mělo též napomoci zvyšování kvality a celkové efektivnosti RVT tím, že se stimulováním oddělí výzkumné a vývojové práce přínosné od těch, které byly zpracovány formálně a nenalézají využití. V neposlední řadě by mělo účinnější morální a hmotné stimulování v této oblasti napomoci i řešení problému kádrového zabezpečení vědecké práce a technického rozvoje v ČSLA.

Všeob-P-16 (práv) a udělováním odměn a prémie tvůrčím pracovníkům — občanským pracovníkům VVZ ČSLA podle mzdových předpisů (směrnice FS/MNO), resp. příznávných osobních platů.

Navíc u tvůrčích pracovníků pracovišť VVZ ČSLA a VVŠ — vojáků z povolání se jejich výsledky v RVT promítají do zvyšování jejich kvalifikace a tím i do přiznání vyšších vědeckých a vědeckotechnických kvalifikačních stupňů, vědeckých hodností a vědeckopedagogických titulů, za což jsou hmotně stimulováni příplatky podle RMNO č. 09/1982. U tvůrčích pracovníků — občanských pracovníků ve VVZ ČSLA a VVŠ je splnění těchto kvalifikačních předpokladů určujícím požadavkem pro jejich zařazení do příslušné nomenklaturní funkce.

Mimoto jsou tvůrčí pracovníci VVŠ odměňováni za splnění úkolů, na nichž smluvně pracovali v tzv. vedlejší hospodářské činnosti ve smyslu celostátních směrnic. U tvůrčích pracovníků v oblasti vojenskovešední jsou však tyto možnosti prakticky vyloučeny. Navíc v oblasti technických a přírodních věd tato činnost poněkud odtahuje pracovníky VVŠ od naléhavých úkolů RVT ve prospěch ČSLA.

Do roku 1977 byli na základě směrnic náčelníka finanční služby FMNO hmotně stimulováni příslušníci pracovišť VVZ ČSLA, VVŠ, správ a samostatných oddělení FMNO za výsledky v oblasti RVT u úkolů všech kategorií. V roce 1977 byly tyto směrnice zrušeny. Došlo k tomu na záklá-

dě prověrek FS/FMNO, při kterých se ukázalo, že prostředky byly při tehdejších decentralizovaném řízení RVT správami a samostatnými odděleními FMNO vynakládány v některých případech nevhodně, a to i pracovníkům, kteří se nepodíleli tvůrčím způsobem na plnění úkolů RVT. Počínaje rokem 1977 se po zrušení této stimulace snížily reálné možnosti k odměňování, zejména výsledků řešení resortních a vnitřních úkolů RVT a jejich zavádění do praxe.

Směrnice NGŠ ČSLA — 1. ZMNO pro navrhování a poskytování cílových prémie a mimořádných odměn za řešení a realizaci vybraných úkolů RVT v oboru působnosti FMNO, vydané v roce 1978 nemohly předejít směrnice, platné do roku 1977, plně nahradit. Pokrývaly pouze státní a spojenecké úkoly RVT. V roce 1980 došlo k novelizaci těchto směrnice tím, že byla jejich platnost rozšířena i na resortní úkoly rozvoje vojenské techniky uložené ministrem národní obrany ČSSR, ale bez zvýšení fondu na odměňování. Ve vědecké práci zůstaly resortní úkoly bez této možnosti odměňování, i když např. resortní úkoly z vojenskovědní oblasti mají mnohdy větší význam pro zvyšování bojové síly, připravenosti a pohotovosti ČSLA, než některé úkoly z jiných vědních oblastí, zařazených do zvláštní části státního plánu, ale do státního plánu nejsou pojaty proto, že nevyžadují součinnost mimo resort FMNO i kvůli utajení. Předpokládá se novelizovat tyto směrnice v souladu s celostátními normativy tak, aby obsáhly všechny kategorie vybraných úkolů RVT, se současným řešení a možnostmi zvýšení vyčleňovaného fondu na odměny.

Pokud jde o využívání prostředků vyčleňovaných podle KŘ, mají tyto odměny ve všech útvarech, svazcích a štábech, i na pracovištích VVZ ČSLA a VVS své pevné místo ve stimulaci ke kázi, bojové pohotovosti a celkovému výkonu služby vojáků z povolání. Vzhledem k průměrné výši těchto odměn i celkovému způsobu jejich využívání v ČSLA však nejsou účinným stimulem v oblasti RVT. V ozbrojených silách SSSR se také proto formy stimulování za výsledky vědecké práce odměnami podle KŘ využívá především veliteli okruhů a armád, a na dalších stupních a pracovištích jsou využívány rozmanité účinnější formy stimulace vědecké práce nad rámec odměn podle KŘ.

V morální stimulaci RVT měla by se i v ČSLA v budoucnu více uplatnit zásada, výtčená již na 8. zasedání ÚV KSČ v červnu 1983 — ve větším počtu navrhovat na resortní a státní vyznamenání nositele vědeckotechnického pokroku a tak výrazněji

morálně oceňovat výsledky jejich práce. Z provedeného výčtu udělených cen a vyznamenání v této oblasti v pětiletí 1981 až 1985 totiž vyplývá, že morální stimuly jsou ve vědecké práci v ČSLA využívány poměrně skromně. Byli oceněni jen 3 vědeckí pracovníci. Obdobné je to u vědeckopedagogických pracovníků. V rozvoji vojenské techniky se u vojáků z povolání též nevyužívá těchto morálních stimulů, na rozdíl od občanských pracovníků, jimž bylo v 7. pětiletce v této oblasti uděleno celkem 106 ocenění různého druhu, což představuje roční průměr.

V poslední době je ze strany Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy věnována morální stimulaci za společné řešení vědeckovýzkumných úkolů zvýšená pozornost. Za vyřešené úkoly odměnil v roce 1985 hlavní velitel Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy náčelník VAAZ věcným darem a dalších 5 generálů a důstojníků FMNO čestným uznáním. Dále udělil v roce 1985 ministr obrany SSSR za úspěšné ukončení společného vědeckovýzkumného úkolu „PROSPEKT-AN“ náčelníkovi a 2 důstojníkům správy vojenské dopravy HT/FMNO medaili za upevňování bojového přátelství.

Ve Spojených ozbrojených silách členských států Varšavské smlouvy byla rozkazem hlavního velitele č. 04 z 5. března 1987 zřízena cena Spojeného velení za vědecké práce, které mají teoretický a praktický význam pro Spojené ozbrojené síly. Na základě statutu ceny Spojeného velení, vydaného tímto rozkazem hlavního velitele, byla v GS ČSLA zpracována a vydána metodika pro předkládání a posuzování návrhů na udělení ceny Spojeného velení za vědecké práce, zpracované v ČSLA, mající teoretický a praktický význam pro Spojené ozbrojené síly.

Postupně se zvyšuje hmotná a morální stimulace v RVT v jednotlivých armádách členských států Varšavské smlouvy, které mají vedle stimulů užívaných i v ČSLA zpravidla rozmanitější a širší formy přemiování. Vedle dalších forem morální a hmotné stimulace v RVT jsou např. v bratrských armádách členských států Varšavské smlouvy zejména zavedeny soutěže o ceny, udělované za nejlepší práce ve vědě a technice.

V souladu s názory a přístupy v ozbrojených silách SSSR i dalších bratrských armádách předpokládá se i v ČSLA více než dosud stimulovat pracovníky správ a samostatných oddělení FMNO, vyšších štábů a zčásti též VVS. Jejich práce je v celém systému RVT v ČSLA nezastupitelná, zejména ve směřování, tematickém usměrňování

úkolů, pomoci v průběhu řešení, oponování, ověřování a zavádění výsledků RVT do praxe. Předpokládá se zvyšování jejich tvůrčího přínosu a vlivu nejen na řešení úkolů RVT, ale i při realizaci dalších opatření vědecké práce, jako jsou vojensko-vědecké a teoretickopraktické konference, výzkumy při vojenských cvičeních, vyhodnocování zkušeností z vojsk apod. Jde o náročnou a často i úpornou tvůrčí činnost, která vyžaduje nejen vysokou kvalifikaci a její trvalé zvyšování, ale současně též iniciativu a plně zaujetí i včasné podchytení úspěšných výsledků RVT a velké úsilí k rychlému překonávání bariér v zastaralých zkušenostech a konzervatismu v ná-

zorech. Přestože pracovníci správ a samostatných oddělení FMNO a vyšších štábů představují integritu vojenské teorie s praxí, mají bohaté zkušenosti, které mohou být využity v RVT a kladně jej ovlivnit k vyšší efektivnosti, je jejich práce a iniciativa v tomto směru postavena zpravidla na dobrovolnosti a není řádně hmotně a morálně stimulována. V případech, kdy se tyto pracovníci tvůrčím způsobem na řešení úkolů RVT a zavádění jejich výsledků do praxe podílejí, i v případech, kdy svou tvůrčí aktivitu a iniciativu působí na zvyšování účinnosti práce VVZ ČSLA, je třeba jejich práci též morálně a hmotně stimulovat.

Analýza k problematice zvýšení zainteresovanosti příslušníků ČSLA na výsledcích RVT a jejich uplatňování v praxi prokázala, že důsledné uplatňování poznatků socialistické vojenské vědy a výsledků vědeckotechnického rozvoje při zvyšování bojové a mobilizační pohotovosti ČSLA vyžaduje účinnější využívání současného systému hmotné a morální stimulace, spolu se zavedením nových stimúlů, zejména soutěže o nejlepší práce v RVT v ČSLA pro kolektivy a jednotlivce, s udělením výroční ceny.

Celkově se ukazují v systému hmotné a morální stimulace RVT v ČSLA tyto nedostatky, jejichž odstranění by napomohlo zvýšení zainteresovanosti příslušníků ČSLA na výsledcích RVT a zvýšení jeho efektivnosti:

— v dosavadním systému hmotné a morální stimulace chybí (mimo prací na vybraných úkolech RVT) prvek, který by umožnil výrazněji ocenit společenský přínos dosažených výsledků vědecké práce a technického rozvoje i realizace těchto výsledků v praxi z hlediska zadavatele úkolu a celooarmádních potřeb RVT,

— v současné praxi není v dostatečné míře využíváno i možnosti navrhovat příslušníky ČSLA k udělení vyznamenání a čestných státních uznání za zásluhy o obranu vlasti bezprostředně za dosažené výsledky a realizaci vědecké práce a technického rozvoje; jde např. o vyznamenání medailemi Za službu vlasti, Za zásluhy o obranu vlasti, Za upevňování přátelství ve zbraní — u mezinárodních úkolů, Řádem rudé hvězdy, Za vynikající práci, případně u prací špičkové úrovně Řádem práce, Řádem republiky,

— v ČSLA není zavedena soutěž o nejlepší práce v RVT, která by byla završena udělením výroční ceny, jako je tomu v ji-

ných bratrských armádách členských států Varšavské smlouvy; tyto výroční ceny jsou, podle poznatků získaných zejména v OS SSSR, NLA NDR, PLA a MLA, významným motivačním činitelem pro urychlování a zkvalitňování RVT a zavádění jejich výsledků do praxe.

Těmito problémy se zabývalo na základě analýzy velení ČSLA a byla přijata opatření ke zvýšení zainteresovanosti příslušníků ČSLA v této oblasti, která se postupně realizují. Jde především o tato opatření:

1. Zavést soutěž o nejlepší práce v RVT v ČSLA pro kolektivy a jednotlivce za přínosy vyřešených úkolů RVT a jejich realizaci. Vítěze soutěže odměňovat výroční cenou trojnásobného hrdiny ČSSR a hrdiny SSSR arm. gen. Ludvíka Svobody. Uvažuje se stanovit 3 stupně výročních cen a jejich celkový počet nejvýše 12 ročně. Podle dosažených a zavedených výsledků diferencovaně jimi odměňovat nejvýznamnější dokončované práce. Hodnoty výročních cen stanovit úměrně hodnotám udělovaných státních cen. Výroční ceny by měly být udělovány každoročně u příležitosti výročí osvobození Československa Sovětskou armádou. Zavedení soutěže se zřízením výroční ceny předpokládá se po projednání ve vládě ČSSR s platností od roku 1988.

2. Účinněji z hlediska větší diferenciace s přihlédnutím k dosahovaným a využívaným výsledkům RVT uplatňovat morální stimuly podle zásad dosavadních směrnic. Příslušným vedoucím funkcionářům bylo uloženo zvýšit v tomto směru účinnost politických přístupů a odpovědnost řídicích pracovníků za morální oceňování výsledků RVT; na jednotlivých stupních řízení FMNO a štábů ČSLA, na pracovištích VVZ ČSLA a ve VVS systematicky hodnotit přínosy jednotlivců a kolektivů na RVT, ve větším počtu navrhovat přední pracovníky k pro-

пůjčení státních vyznamenání a udělení státních čestných uznání a titulů za úspěšné výsledky RVT a jejich realizaci v praxi ČSLA.

3. Zabezpečit ve sdělovacích prostředcích větší popularizování tvůrčích pracovníků ČSLA a výsledků jejich práce v oblasti

vědy a techniky, včetně realizace v praxi ČSLA i v národním hospodářství ČSSR.

V tomto smyslu se předpokládá např. v případě zřízení výroční ceny arm. gen. Ludvíka Svobody každoročně uveřejňovat v časopise Vojenská mysl jména oceněných jednotlivců a kolektivů s uvedením prací, za které byli oceněni.

Mimo uvedených opatření se v souladu s celostátními normativy předpokládá rozšířit prémiování a odměňování i na vybrané resortní úkoly vědecké práce v ČSLA. Perspektivně se uvažuje s návrhem na zavedení resortního vyznamenání pro příslušníky ČSLA za dlouhodobou vynikající práci v RVT.

O postupné realizaci přijímaných opatření k zvýšení zainteresovanosti, morální a hmotné stimulace příslušníků ČSLA v oblasti RVT budou čtenáři Vojenské mysli dále informováni. Současně se od čtenářů časopisu očekává pomoc při popularizování předních tvůrčích pracovníků ČSLA v oblasti vojenské vědy a výsledků jejich práce.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Ладислав Клима, кандидат военных наук

- Военная доктрина и военная наука** 3
Автор формулирует взгляды на направления творческих усилий научных кадров ЧНА с целью выполнения требований, вытекающих из взаимоотношения военной науки – военной доктрина, как основной предпосылки для создания военной доктрины СССР.

Полковник Ян Полашек, кандидат философских наук, доцент

- Возрастающая роль субъективного фактора в процессе реализации стратегической линии ХУП съезда КПЧ в ЧНА** 8
Автор поставил перед собой цель содействовать анализу сущности субъекта в военном деле и объективных и субъективных предпосылок активизации субъекта в военном деле в духе линии ХУП съезда КПЧ, Всармейского партийного актива и военно-политических документов ЧНА.

Подполковник Цирил Костик, кандидат философских наук

- Психическая регуляция поведения при применении ядерного оружия** 13
Автор разбирает вероятное воздействие ядерного оружия на психику человека. Основывается при этом на опубликованных до настоящего времени фактах об опыте в данной области и разрабатывает дальнейшие гипотезы и варианты, что является основой целенаправленного воспитания и подготовки войск к ведению боевых действий в условиях применения ядерного оружия.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент

- Уничтожение противника, который готовится к наступлению** 17
Автор анализирует способы отражения массированного удара авиации противника и уничтожения ударных группировок до того периода, когда они перейдут в наступление, в том числе проведения огневой контрподготовки.

Полковник Пржебек Ворличек, кандидат военных наук, доцент

- Вопросы подготовки и начала армейской наступательной операции** 23
Автор, основываясь на принципах военной доктрины государств-участников Варшавского Договора, рассматривает условия и способы подготовки и начала армейской наступательной операции при переходе в контратаку после отражения агрессии противника.

Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент	
Наступление с непосредственного соприкосновения с противником	30
Автор целесообразным способом объясняет положения Боевого устава Сухопутных войск ЧНА о наступлении дивизии (полка) с непосредственного соприкосновения с противником. Внимание уделяет важнейшим понятиям из этой области, особенностями организации боя и наступления на оборону противника.	

Полковник Зденек Грон, кандидат военных наук, доцент	
Тактический воздушный и десантно-штурмовый десант	35
Автор обобщает новые взгляды на различия в подготовке и боевом применении между тактическим воздушным десантом и новоформируемым видом десанта — десантно-штурмовым.	

Подполковник Ян Мах	
Опыт использования средств автоматизации и вычислительной техники	43
Автор на основе практического опыта по разработке годового и двухмесячного планов главных задач основных мероприятий показывает методику создания планов и целесообразность применения вычислительной техники.	

Подполковник Рудольф Вондрачек, кандидат военных наук	
Вопросы планирования ядерного и огневого поражения в звене дивизия	52
Автор статьи рассматривает возможность, каким образом содействовать объединению взглядов на методику планирования ядерного и огневого поражения и определению места должностных лиц штаба РВиА дивизии в группе планирования ядерного и огневого поражения.	

Подполковник Йосеф Фанфуле, кандидат военных наук	
Организация ПВО армейского контрудара	59
Автор разделил организацию ПВО армейского контрудара на три части и в них разбирает: основные требования к обороне, ее активность и устойчивость, предполагаемые разведывательные и боевые действия противника, а также то, какие мероприятия должна обеспечивать ПВО армейского контрудара.	

Полковник Франтишек Пиларж	
Оборона занятого оперативного аэродрома	65
В статье решается важная проблематика обороны и охраны оперативного аэродрома. Она предназначена для общевойсковых командиров и расширяет их знания о авиации. Далее статья ознакомляет читателей, каким способом командиры и штабы уже дивизии принимают участие в обороне и охране оперативных аэродромов.	

Подполковник Вацлав Данек, кандидат военных наук, доцент	
Организация обеспечения связи с ограниченным количеством средств	71
Автор показывает возможности организации и обеспечения связи, когда к диспозиции имеется ограниченное количество средств связи в сложных условиях современного боя (операции).	

Полковник Франтишек Скопец	
Опасные промышленные вредные вещества и способ оценки зон заражения после их утечки	74
Автор подчеркивает необходимость принятия соответствующих мероприятий, которые должны осуществить командиры и штабы частей прежде всего в гарнизонах, где хранится большое количество опасных промышленных вредных веществ. Для разработки данной документации в статье предлагается методика расчета распространения отдельных вредных веществ и определения зон, которые из-за них опасны.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Некоторые проблемы интенсификации оперативной и боевой подготовки и способы их решения	85
---	----

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Ян Свобода	
Повышение заинтересованности личного состава ЧНА в результатах развития науки и техники и внедрения этих результатов в практику	91
В статье содержатся предложения по стимулированию награждения личного состава ЧНА в области развития науки и техники.	